

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Bedae expositio in Lucam - Cod. Aug. perg. 64

[S.l.], [1. Drittel des 9. Jh.]

Liber I

[urn:nbn:de:bsz:31-1401](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-1401)

INCIPIT EX

POSITIONIS

IN LUCAM

LIBER PRIMUS

BEATVS
EVANLISTA
LUCAS DE
OMNIBUS
QUAE COE
PIT IHS FA
CERE ET DOCE

RE USQUE IN DIEM
QUA AD SUMPTUS EST
SERMONEM FACTU
RUS PRIMO EORUM
QUI FALSA DE ILLO
SCRIPSERE REDARCU
ERE CURAUIT AUDACI
AM. LECTOREM
UIDELICET TACITE

Ammonens ut non solum quae pre
dicat ipse sequenda uerum quae ali
ter sonuerint nouerit penitus esse
delectanda; Et ne errorū fonte
Infirmis oriretur occasio superflua
passim scribentium. Lectionem
prorsus auersandam. Neque
enim de omnibus generaliter.
Sed de quibusdam speciali fidei
uel scientiae iustitiae praeditis
dici potuit. & si mostiferum
quid biberint non eos nocebit.
Sic ergo incipit Lucas.

QUONIAM QUIDEM MULTI
CONATI SUNT ORDINARE NAR
RATIONEM QUE IN NOBIS
COMPLETE SUNT RERUM.
SICUT TRADIDERUNT NOBIS
QUI AB INITIO IPSI UIDERUNT
ET MINISTRI FUERUNT SER
MONIS. UISUM EST ET MI
HI ASSECUTO A PRINCIPIO
OMNIBUS DILICENTER EX
ORDINE TIBI SCRIBERE OPTI
ME THEOPHILE. UT COGNOS
CAS EORUM UERBORUM DE QUIB;
ERUDITUS ES UERITATEM.

9
Quo manifestissime probe
mo significat eam sibi
maxime causam euangelii fu
isse scribendi. Ne pseudo euan
gelistis facultas esset falsa
predicandi. qui ut eorum ho
die. monimenta testantur
sub nomine apostolorum. per
fidie conati sunt inducere
sectas. Deniq. nonnulli
thomae. Alii bartholomei.
Quidam mathiae. Aliqui
etiam. XII. apostolorum ti
tulo repperiuntur. falso sua
scripta prae notasse. sed &
basilides atq. apelles. quoru
unus trecentos sexaginta quin
que caelos. alter duos inuicem
contrarios deos. inter alia nefan
da dogmatizabant. euangelia sui
nominis errore feda reliquisse.
Inter quae notandum quod dicitur
euangelium iuxta hebraeos. non
inter apocrip. has. sed inter ecclesi
asticas numerandum historias.
Nam & ipsi sacre scripturae
inter praesentia hieronimo. pleraque

ex eo testimonia usurpare. & ipsum
in latinum grecumque. uisum est
transferre sermonem. Falsa uero
euangelia. lucas prima mox
praefatione refellit. Quoniam
quidem multi inquit conati sunt
ordinare narrationem. multos
uidelicet eos non tam numerositate.
quam hereseos multifariae.
diuersitate commendans. qui non
sp. sc. munere donati. sed uacuo
labore conati. magis ordinarent
narrationem quam historiae
texerint ueritatem. Ideo alius
complendum opus in quo frus
tra sudauere reliquerunt. illis
nimirum quicum sint quattuor.
non tam quattuor euangelia
quam unam. quattuor libroru
uarietate pulcherrima consenu
ediderunt. Ediderunt enim
sicut tradiderunt illis qui
ab initio ipsi uiderunt & minist
ri fuerunt sermonis. qua sen
tentia. non solu lucas & marcus
qui praesentem in carne
dñm non uiderant. atq; ideo

quae scriberent auditu discere
debebant. Uerum mattheus
quoq; & iohannes apostoli sunt
designati. & ipsi enim in multis
quae scriberent ab his qui infan-
tiam puericiam. genealogiamq;
eius scire & gestis inter esse
potuerant. audire opus habebant.

Quod autem uisum & iam sibi
scribere dicit. Non quasi a se sibi
uisum. sed spū scō instigante sibi
quoque uisum significat. iuxta
quod in epistola sua dicunt aposto-
li. uisum est enim spū scō & no-
bis. Cuius nimirum gratia geri-
tur ut id quod bonum est nobis
& iam bonum uideatur.

Et assecutum quidem se non pau-
ca dicit sed omnia. Uerum asse-
cuto omnia uisum est scribere
non omnia sed de omnibus. que
ad fidem legentium confirman-
dam credere & loonea. quia
nec ipse mundus si scriberentur
caperet omnia. Unde & iam con-
sulto nonnulla quae ab aliis sur-
dicta praeterit. ut multifaria

in euangelio gratia resulget.
& propriis quibusdam singuli li-
brum istorum gestorumq; mira-
culis emmerent. Theophilus int̄
praecatur amans dñm uel amatus
ad dñm. Quisquis ergo amat dñm siue
ad dñm se desiderat amari ad se scrip-
tum putet euangelium. & ut sibi
datum munus sibiq; commendatū
pignus conferat. Ne uidelicet
acceptam uerbi pecuniam uel tinea
de lacerationis hereticę uel sordiose
cupiditatis erugo deuasat. Non
autem nouorum quorum libet eide
theophilo. & uelut ignotorum ratio
pandenda. sed eorum de quibus ex ueritatē
est uerborum promittitur ueritas
exprimenda. Scilicet ut quo. quid
ordine de dñno uel ad dñm gestum
dictum ue sit agnoscere queat.

Neque enim qui perfectus est se cupit
solummodo in xp̄m credere sed &
fidem per p̄cuae diuinitatis & tem-
poraneae dispensationis illius debet
ordinē nosse.

FUIT IN DIEBUS HERO-
DIS REGIS IUDAE SA

CERDOS QUI DAM NOMI
NE ZACHARIAS. DEUICE
ABIA. ET UXOR ILLI DE
FILIABUS AARON. EI NO
MEN EIUS ELISABETH.

Sacro sc̄a precursoris dñi nobilitas
non solum a parentib; sed a proge
nitorib; gloriosa descendit. Quate
nus aduentus illius fidem non sub
ita inspiratione conceptam uerū
a uita magis propagatione suscep
tam liberius praedicarēt. & qm̄ qui
dem aaron primi in lege pontificis
cunctis ē nota dignitas. dicendū
paucis de abia. Cum dauid rex
& propheta magna deuotione p̄ce
rēt ut inuenirēt tabernaculum dō
iacob. Dñs autem magis hoc a sa
lomone fieri decernerēt. atque
ideo dauid eidem salomoni omnia
quae ad impensas domus pestu
nebant praepararēt. ipsius quoq;
domus per singulas mensuras &
descriptionē darēt. ut crescente
extrinsecus statu. culturae & iā
deuotionis interius culmen auger
erēt. diuisione nihilominus

sacerdotalium leuitarumque
graduum in omnia opera domus
dñi distribuit. erant enim princi
pes sc̄uaru & principes dī. Id est
summi sacerdotes. tam de filius
eleazar. quam de filius ithimar;
Quorum uices secundum ministeria
sua ut ingrederentur domum dñi.
uiginti quattuor s̄ostib; distinxit.
In quib; abia familiam de qua
Zacharias ortus est. s̄ostis contigit
octaua; diuisit enim utrasque
inter se familias s̄ostibus. unam
domum quae ceteris praeeerat.
eleazar. & alteram domum
quae sub se habebat ceteros. Itha
mar; lege uerba dierum; sed &
antiquitatum iosephi librum sep
timum ubi statum refert ut
utraque generatio iuxta ordinē
s̄ostitionis ministrarēt dō per dies
octo sabbato usque ad sabbatum.
ubi & iam de scribu leuitarum
XXIII partes factas asserit ut
ipsi quoque eodem modo s̄ostiti
iuxta morem sacerdotum octonis
dieb; ministrarent. Non autem

frustra primus noui testamenti
preco in octaua sosis uice
nascitur quia sicut septenario
saepe numero propter sabbatu
uelus testamentum. sic nouum
aliquotiens octonario propter
sacramentum uel dominicae
uel nostrae resurrectionis ex
primitur. Unde quia non aliter
quam ^{per} obseruantiam utriusq;
testamenti regni caelestis aula
penetratur. Recte & in templo
salomonis mysticus quindecim
graduum ascensus fuisse nar
ratur. & is qui ad dñm in tri
bulatione clamans exauditur
Totidem graduum psalmis
ad superna perducitur quo
tandem in atris domus dñi posi
tus audire possit. benedicat
cedñs ex sion. Tempus quo
que herodis alienigenae uide
licet regis & iam ipsum
dominico ad testatur aduentui
Praedictum nam q; fuerat
quia non deficiet princeps
ex iuda neq; dux de femorib;

eius donec ueniat qui mitten
dus est. Ex quo enim patres
aegypto exierunt suae gentis
iudicibus usq; ad samuhel pro
phetam. Ac deinde regib; us
que ad transmigrationem babyl
loniae regebantur. Post reditu
uero de babillone per pontifices
rerum summa gerebatur usque
ad hircanum regem simul &
pontificem quo fratris inuidia
multis calamitatib; uexato &
ad ultimum ab herode. cuius
patrem ipse de ignobili aduena
hoc est idumeco sublimem fecerat
& ciuem. ut fraudis interempto
Iudaeae regnum ipsi herodi ius
su caesaris augusti traditur
gubernandum. Cuius tricesi
mo primo anno. iuxta pro
phetiam supra dictam qui
mittendus erat aduenit.
ERANT AUTEM IUSTI
AMBO ANTE Dñm. INCE
DENTES IN OMNIBUS
MANDATIS. ET IUSTIFI
CATIONIBUS Dñi SINE

querela.

Bene iusti ante dñm Non enim omnis qui iustus est ante hominem iustus est ante dñm Aliter uident homines aliter uidet dñs. Homines in facie dñs in corde. & ideo fieri potest ut aliquis affectata bonitate populocri iustus uideatur mihi. iustus autem ante dñm non sit. si iusticia non ex mentis simplicitate formetur sed adulatione simulat.

Beatus autem ille. qui in conspectu dñi iustus est Beatus autem ille de quo dñs dignatur dicere Ecce uere israelita. In quo dolus non est. Uerus enim israelita qui dñm uidet. & uideri se nouit a dño & ipsi exhibet occulta cordis. Incedentes inquit in omnibus mandatis & iustificationibus dñi. prius mandatum secunda est iustificatio. Cum enim mandatis caelestibus obedimus. in mandatis incedimus dñi. Cum iudicamus & congrue iudicamus tenere dñi iustificationes uidemur. Plena igitur

Laudatio quae genus mores officium factum iudicium conpraehendit genus in maioribus mores in aequitate officium in sacerdotio factum in mandato in iustificatione iudicium. quodq; addit sine querela

M hoc est quod apostolus ait Prouidentes bona non tantum coram dño sed & iam coram hominib; & ecclesiaster nescit inquit multum iustus

Quia plerumq; iusticia durior hominum querelam prouocat quae uero temperata est ipsa suae dulcedinis gratia & iam in uide quaerimoniam uitae. **ET NON ERAT ILLIS FILIUS EO QUOD ESSET ELISABETH STERELIS ET AMBO PROCESSISSENT IN DIEBUS SUIS.**

Diuinitus est procuratum ut prouelset aetatis diuque coniugi fructu priuatis iohannes parentibus nascereur. Quatenus in opinato prolis ostu & ipsos deuotiores donum gratius efficeret. & ceteros miraculi stupor futuri prophetae parare & auditur Demique

posuerunt omnes qui audierant
In corde suo dicentes. Quid putas
puer iste erit.

FACTUM EST AUTEM CUM
SACERDOTIO FUNGERETUR
IN ORDINE VICISSUA ANTE
DOMINUM SECUNDUM CONSUETU
DINEM SACERDOTII.

Per moysen quidem dominus unum
constituit summum sacerdotem.

Cui mo tuo unum per ordinem
succedere iussit. Et hoc ad da
uid usque tempora seruatum
est a quo plures fieri ut diximus
domino nihilominus agente decretum
est qui vicissim ministrantes
tempore vicissuae singuli

castimoniae studerent. Domumque
suam omnino non tangerent.

Unde nunc Zaccharias in ordi
ne vicissuae sacerdotio functus
asseueratur.

SORTE EXIIT UT INCENSUM
PONERET. INGRESSUS IN
TEMPLUM DOMINI ET OMNIS
MULTITUDO ERAT POPULI
ORANS FORIS. HORA INCENSI.

Non noua nunc sorte lectus est

cum incensum esset adolendum
sed prisca tunc sorte praelec
tus cum primo ex ordine sui
pontificatus inuicem abia succe
deret. Incensum autem in sca
scorum a pontifice deferri ex
pectante foris templum omni
populo decima die septimi mensis
est iussum & hanc diem ex pia
tionis siue propitiationis uocari.
quae apud nos ob uarium lunae
discursum. Aqua mensis computant
hebrei modo in septembrem men
sem modo. Incidit in octobrem.
Quia scilicet mensis quo pascha
geritur & ordine conditionis
& edito legis anni principium tenet.

Dicente domino ad moysen. Mensis
iste uobis principium mensum
primus erit in mensibus anni.

Decima die mensis huius tollat
unusquisque agnum & caetera.

Huius autem diei apostolus ad
hebreos scribens ita meminit.

In priori quidem tabernaculo
semper introibant sacerdotes
sacrificiorum officia consum
mantes. In secundo autem

semel in anno solus poti fex non
 sine sanguine quem offest & cetera
 Quibus diei huius mysterium
 pandens ihm ostendit pontificē
 esse uerum. Qui consummatis
 officii sui dieb; hoc est in pleca
 dispensatione carnis in sanguine
 proprio caeli secreta subit.

Ut propitium nobis faceret & pa
 trem. & interpellaret pro pec
 catis eorum qui adhuc praeforib;
 orantes expectant & diligunt
 aduentum eius. Pulchre igitur
 ea die discensio eius per angelū
 nuntiatur qua eius per legem
 ascensio figurabatur. Quia qui
 descendit ipse est & qui ascendit
 & ut psalmus ait A summo caelo
 egressio eius & occurfus eius
 usque ad summum eius

APPARUIT AUTEM ILLI
 ANGELUS STANS DEXTRIS
 ALTARIS INCENSI.

Bene angelus & in templo &
 iuxta altare & a dextris
 apparuit quia uidelicet & ueri
 sacerdotis aduentum & mysteri
 um sacrificii uniuersalis & caelestis

domi gaudium praedicat.
 Nam sicut per sinistram prae
 sentia sic per dexteram saepe
 bona praenuntiantur aeterna.

Iuxta quod insipientiae laude canitur
 Longitudo dierum in dextera
 eius. In sinistra illius diuitiae
 & gloria

ET ZACCHARIAS TURBATUS
 EST UIDENS ET TIMOR INRUIT
 SUPER EUM. MITA AUTEM AD
 ILLUM ANGELUS. NE TIMEAS
 ZACCHARIA. QUONIAM
 EXAUDITA EST DEPRECATIONE
 TUA.

Tremorem Zacchariam con
 fostat angelus. Quia sicut
 humanae fragilitatis est spiri
 talis creaturae uisione turbari
 Ita angelicae benignitatis est
 pauentes de aspectu suo mortales
 mox blandiendo solari. At con
 tra daemonicae ferocitatis
 quos sui praesentia territos
 senserit ampliori semper hor
 rore concutere. Quae nulla
 melius ratione quam fide
 superatur. Intrepida.

ET UXOR TUA ELISABETH
PARIET TIBI FILIUM
ET UOCABIS NOME NEIUS
IOHANNEM

Deprecationem dicens exau-
ditam. partum continuo pro-
mittit uxoris. Non quod
ille qui pro populo oblaturus
Intrauerat. relictis publicis uotis.
pro accipiendis filius orare
potuerit. Presertim quia
nemo orat quod se accepturum
desperat; A deo autem ille
suae aetatis & infecundae
coniugis memor. nasci sibi filios
desperabat. Ut nec angelo hoc
promittenti crederet.

Sed quod dicit Exaudita est
deprecatio tua. Pro populi
redemptione significat; Quod
uero adiungit. Et uxor tua
pariet tibi filium. Eiusdem
redemptionis ordinem pandit.
quod uidelicet natus Zaccha-
riae filius. redemptori illius
populi preconando sit iter
facturus. Singularis autem
meriti indicium datur. quoties

hominibus ad deum uel imponitur
nomen uel mutatur; sicut
abram. quia pater multarum
gentium erat futurus.
abraham est uocatus. Sic
iacob. quia deum uidit. israhel
appellari meruit. Sic ioseph
rex ob eximia uirtutis
culmen. nominatus ad deum est
multo antequam natus.
Iohannes ergo interpretatur.
In quo est gratia. uel domini gratia.
Quo nomine declaratur. primo
parentibus eius gratiam quibus
decrepitis filius nasceretur
esse donatam. Deinde ipsi
iohanni. qui magnus coram
domino futurus. adhuc ex
utero matris spiritus sancti sit mu-
nere ditandus. postremo
etiam filius israhel. quoniam
ad deum deum ipsorum erat
conuersurus
ETERIT GAUDIUM TIBI ET
EXULTATIO ET MULTI IN
NATIUITATE GAUDEBUNT
Merito gaudet pater. quod
uel in senecta natum uel talis

gratiae acceperit filium;
 Gaudent & alii quibus
 inauditum eatenus regni
 caelestis euangelizarit
 ingressum; & notandum
 quod nato praecursore multi
 gaudent. Nato autem dño
 annuntiat angelus gaudiū
 magnum quod erit omni
 populo; Quia uidelicet hic
 salutem multis praedicare.
 ille omnibus qui uelint ad
 uenit donare
**ERIT ENIM MAGNUS CORAM
 Dño ET UINUM ET SICERAM
 NON BIBET. ET SPUSCO RE
 PLEBITUR ADHUC EX UTE
 ROMATRIS SUAE.**

Magnae coram dño iustu
 tis est. praedicantem in deser
 to caelestia gaudia. Terrenas
 ex integro spreuisse delicias.
 Sed & hoc coram dño magnū
 eminet. quamuis hominibus
 uideatur esse dispectum. Quod
 si cui innatis mulierum ma
 ior nemo est. Lasciuientis obliuū
 puellae capite truncatus est;

Cuius ordinem magnitudinis.
 ipse qui proposuit angelus sub
 sequenter exponens.

Et uinum Inquit & siceram
 non bibet. Sicera. Interpretatur
 ebrietas; quo uocabulo hebrei
 omne quod in ebriare potest
 poculum. siue de pomis. siue
 de frugibus; siue de qualibet alia
 materia confectum. significat;
 Proprium uero in lege nazare
 norum erat. uino & sicera tem
 pore consecrationis abstinere;
 Unde Iohannes. samson. & hiero
 mas. ceterique tales. ut semper
 nazarem. Id est scī manere
 possint. semper his abstinere
 satagunt; Dece enim uas
 caelesti gratiae mancipatū.
 a saeculi inlīcebris castigari.
 Nec uino in quo est luxuria. de
 briari eum qui musto spī scī
 desiderat impleri;
 Unde recte cui uini ebrietas
 collitur. spī gratia cumulatur;
 Qua se tunc ut praedictū
 erat ipse repletum monstrauit.
 Cum intrante beata maria.

In uero gentes exultauit
& praecursionis suae cognoscent
officium. dñi quantum adhuc
potuit euangelizauit
ad uentum.

ET MULTOS FILIORUM IS
RAHEL CONUERTET AD DÑM
Dñm ipsorum. ET IPSE PRAE
CEDET ANTE ILLUM IN
SPŪ ET UIR TUTE
HELIAE.

Cum iohannes qui xpo testi
monium perhibens. In eius
fide populos baptizabat.

Dicitur filios israhel ad dñm
dñm ipsorum conuertisse.

Pate profecto xpm esse dñm
dñm israhel; Si autem xpi est

Immo quia xpi est dñs israhel.

Desinant arria xpm dñm dñm
esie negare. Erubescant
fontem xpe ex uirgine princi
pium dare. Cessent manichei.

aliu populi israhel atque alium
xpianorum dñm credere;

Et quia iohannes praecedere
ante illum dicitur. Uideant
aeternum ante saecula dñm post

hominem in saeculis natum.

Ideo a suo praecursore modo uirum
post se uenturum. modo dñm filium
esse nominatum. Qui bene in spu
& uirtute heliae praecedere dicitur.
quia sicut ille prece uenturus
iudicis. Ita hic prece factus est
redemptoris. Unde & conuersa
tione prorsus simillima. Ambo
deserta secuti. uultu frugi.

Uestitu inculti. cinctu sunt des
pecti. Ambo regis & reginae
uesaniam tolerant. Ille iorda
nem caelum petiturus diuisit.

Hic ad lauacrum salutare quo
caelum petatur conuertit.

Hic cum dño uersatur in terris
ille cum eo manifestatur in gloria.

UT CONUERTAT CORDA PA
TRUM IN FILIOS ET IN CREDI
BILES AD PRUDENTIAM IUS
TORUM. PARARE DÑO PLEBEM.

PERFECTAM
Corda patrum in filios conuerte
re est. Spiritalem scōrum
antiquorum scientiam populis
praedicando infundere.
Prudentia uero iustorum est.

Non de legis operibus iustitiam
 praesumere sed ex fide salutem
 quaerere. Ut quamuis in lege
 posita legis iussa perficiant. gra
 tia se tamen di per xpm saluan
 dos intellegant. Iustus enim ex
 fide uiuit. Et petrus de uigolegis
 ait. Quod neque patres nostri
 neque nos postare potuimus.
 Sed per gratiam dñi ihu credi
 mus saluari quemadmodu & illi.
 Qua prudentia quia diuitius in
 creduly. & per iohanne imbuti &
 per helia sunt imbuendi. Recte
 haec sententia quae per angelu
 de iohanne dicta est. hisdem pene
 syllabis est de helia per malachiam
 prae dicta. Parare inquit dño ple
 bem perfectā. Quia enim zacchari
 am pro plebe supplicante dixerat
 exauditum. Docet quo ordine
 plebs eadem saluari & per fici
 debeat. Ad praedicationem uideli
 cet iohannis p̄niten do. cū credendo
 In xpm

ET DIXIT ZACCHARIAS
 AD ANGELOM. UNDE
 HOC SCIAM. EGO ENIM

SUM SENE X ET UXOR
 MEA PROCESSIT IN
 DIEBUS SUI.

O balitudoinem promissoru hesitant.
 signum quo credere ualeat inquit.
 Cui sola angeli uisio uel allocutio.
 pro signo sufficere debuerat. Unde
 merita diffidentiae tacendo poena luit.
 Cui taciturnitas eadem. & signum
 fidei quod quaesuit. & infidelitatis
 esse poena quam meruit.

II. ET RESPONDENS ANGELOUS
 DIXIT EI. EGO SUM CABRIHEL
 QUI ADSTO ANTE DNM. ET MIS
 SUS SUM LOQUI AD TE ET
 HAEC TIBI EUANGELIZARE.
 ET ECCE ERIS TACENS ET
 NON POTERIS LOQUI USQUE
 IN DIEM QUO HAEC FIANTE.
 PRO EO QUOD NON CREDI
 DISTI UERBIS MEIS QUAE
 IMPLEBUNTUR IN TEM
 PORE SUO.

Vult intellegi. quia si homo talia
 promitteret. Inpune signum fla
 gitare liceret. At cum angelus pro
 mittat iam dubitari non deceat.
 Datque signum quod rogatur.

Ut qui discredendo locutus est. iam
tacendo credere discat. Ubi notandum
quod angelus se & antedem ad stare.
& ad euangelizandum Zaccharie
missum esse testatur. Quia & cum
ad nos uenunt angelis sic exterius im
plent ministerium. ut tamen nunquam
desint interioris per contemplationem.
Et mittuntur igitur & adsistunt.
Quia & si circum scriptus est ange
licus sps. summus tamen sps ipse qui
dr est circum scriptus non est Ange
li itaq; & missi ante ipsum sunt. Quia
quolibet missi ueniunt intra ipsum
currunt.

R. **ET ERAT PLEBS EXPEC
TANS ZACCHARIAM. ET MI
RABATUR QUOD TARDARET
IPSE IN TEMPO. EGRESSUS
AUTEM NON POTERAT LO
QUI AD ILLOS. ET COGNoue
RUNT QUOD UISIONEM UI
DISSET IN TEMPO. ET IPSE
ERAT INNUENS ILLIS. ET
PERMANSIT MUTUS. ET FAC
TUM EST UT IMPLERENTUR
DIES OFFICII EIUS. ABIIT IN
DOMUM SUAM**

Hoc est quod dixi. quia uicis suae tem
pore pontifices. templi tantum officii
mancipati. non solum a complexu uxorū.
sed ab ipso quoque domorum suarum absti
nerent ingressu. Ubi nostri temporis
sacerdotibus quibus semper altari serui
re lubetur. Perpetuo seruandae cas
tatis exemplum datur. Quia enim
tunc sacerdotalis ex stirpe aaron suc
cessio quaerebatur. Necessario tempus
substituendo saboli procurabatur.

At quia nunc non carnalis successio.
sed perfectio spiritalis inquiratur.
Consequenter sacerdotibus ut semper
altari queant adsistere semper ab uxo
ribus continendum. semper castitas
obseruanda praecipitur.
POST HOS AUTEM DIES CON
CEPIT ELISABETH UXOR EIUS.

Post dies uidelicet officii zaccharie
completos. huius sacratissime concep
tionis. iohannes constantinopolitane
urbis antistes mentionem faciens. gesta
sunt haec inquit mense septembrio oc
tauo kalendas octobres. incipiente
luna undecima quando oportebat iudae
os ieiunium scenopegie celebrare.
Et inuentum est ipsa die octaua

Kalendarum octobrium esse aequi
 noctium. Inqua est inchoatio noctis
 maior quam lucis. Illū enim oportet
 crescere Inquit. me autē minui.
 Minorata & enim fuerat lux a tene
 bris. Cum iudaei secundum legem
 & prophetiam sacrificia dō offe
 rebant. Inqua & iohannes concep
 tus est. haec sunt enim quae ante
 pro peccatis populi offerebantur.
 Quae iam cessare oportebat. Cum
 iohannes id est baptistes concipe
 retur. & ideo zaccharias pater
 eius sacerdos iudaeorum emutuit.
 Quia iam cessare & emutescere
 oportebat sacrificia eorum quae
 pro peccatis populi offerebantur.
 Veniebat enim solus sacerdos. qui
 de agnoscio proprio immolato. sa
 crificium dō pro peccatis omnium
 offerret. Quib; beati iohannis uerbis
 edocemur. Prima mox die post
 diem expiationis mutationem tunc
 sacerdotalis uicis esse celebratā. Ideoq;
 in hac praecursoris dñi conceptionē
 fieri. Quae non frustra die ieiuni
 orū & afflictionis est ab angelo

praedicta: quia per ipsū erat hominib;
 afflictio paenitentiae praedicanda.
 ET OCCULTABAT SEMEN
 SIBUS QUINQUE DICENS.
 QUIA SIC FECIT MIHI DñS
 IN DIEBUS QUIBUS RESPE
 XIT AUFERRE OBPROBRIUM
 MEUM INTER HOMINES.

Quanta sanctis cura sit. nequid
 turpe de quo erubescere debeant
 admittant. ostendit elisabeth. quae
 & de ipsis quae accipere cupiebat donis
 erubescit. & licet de ablato gaudeat
 obprobrio sterilitatis. De partu tamen
 anilis uere cundatur aetatis. sed pudet
 onus matris. quam diu lacte honor
 prolis. Nam quae occultabat se quia
 conceperat filium. iam intrante beata
 di genitrice. clamosa exultauit. quia
 partura erat prophetiam.

Allegorice autē per zacchariam
 sacerdotum iudaeorū. Per elisabeth
 potest lex ipsa designari. quae sacer
 dotum doctrinis exercita. quasi au
 xilio uirili fulta spiritalis dō filios
 gignere debebat. sed quasi ob steri
 litatis iniuriam minime ualebat.

Non quia non multi & ante legem &
in lege perfectissime uitae fuerint.
Sed quia neminem ad perfectum addu-
xit lex quae regnum caelorum resera-
re nisi xpo praecedente non potuit.
Bene autem dicitur quia erant iusti
ambo ante dm̄ quia sicut bona est lex
& mandatum sc̄m & iustum & bonum.
Ita & iam sacerdotium legale pro dispen-
satione temporis illius sc̄m bonum &
iustum est. & quod sequitur quia
ambo processissent in diebus suis. Ita
potest exponi quod legali deuotioni
quasi adulescentia uel iuuentus ipsius
mossi temporibus & deinceps efflorue-
rit. Incumbente autem saluatoris ad-
uentu dura eam senectus incuruaue-
rit. quando & sacerdotum ordo per
ambitiones & contentiones pontifi-
cum confusus. & ipsa lex per phari-
saeorum traditiones deserta minus habi-
lis est ad gignendum dō filios effecta.
Ingreditur ergo zaccharias templū
quia sacerdotum est intrare in sanctu-
arium dī & intelligere in nouissima
misererū caelestium. Orat foris
multitudo. Quia qui secreta quaeq;

& mystica penetrare sublimiter neque-
unt doctiorū necesse est monitis hu-
militer intendant. Dum uero zac-
charias altari thymiama inponit
nasciturū iohannem cognoscit. quia
dum doctores ampliori flamma di-
uinae lectionis inardescunt gratia
dī per ih̄m xpm uenturam & de in-
teriori litterarū medulla quasi de-
uulua elisabēth prodituram esse rep-
periunt. & hoc bene per angelum
quia & lex est ordinata per
angelos in manu mediatoris.

Sed qui audita credere dissimulat
silenti poena multatur quia mutus
est qui non sensum litteris intellegit
in esse spiritalem. Nec talis iam uer-
ba dare populo quasi magister no-
uit. sed quasi uerbi & rationis expert
tacitū ut ita dicam nutibus inmut.

Quale tunc erat sacerdotium iudaeo-
rū cum nec rationem sacrificiorū nec
dicta curare & scire prophētarum.
Muto ergo permanente zaccharia
concepit iohannem elisabēth. Quia
non intellegant licet pontifices dis-
tinctionē fidei pharisaei amittant

& scribae. Ita ut nec ipsi intrent nec
 auditores suos intrare permittant
 Interiora tamen legis xpi sacramentis
 abundant. Et bene conceptum suū
 elisabeth quinq; mensib; occultat.
 siue quia ipse legifer moyses quinq;
 libris misteria xpi parabolatim
 seu quia tota ueteris instrumenti
 series eandem xpi dispensationem
 In quinq; mundi aetate; per scōrum
 facta uel dicta praefigurat. Et
 ideo quia xpi incarnatio uel sexta
 aetate saeculi futura uel adimplē
 onē legis erat profutura. Recte
 sexto mense concepti iohannis mis
 sus ad mariam angelus nasciturum
 nuntiat saluatorem ut sequens ex
 ordine lectio demonstrat.

**III. IN MENSE AUTEM SEX
 TO MISSUS EST ANGELUS
 GABRIHEL AD O INCI
 UITATEM GALILAENAE
 CUI NOMEN NAZARETH.**

Deirco angeli priuatis nominib; cen
 sentur. Ut signetur per uocabula
 & iam in operatione quid ualeant.
 Neq; & enim in illa scā ciuitate.

quam diuisione omnipotentis di plena
 scientia perficit. Idcirco propria
 nomina sōstuntur ne eorum persone
 sine nominib; sciri non possint sed
 cum ad nos aliquid ministraturi
 ueniunt apud nos & iam nomina
 ministerus trahunt. Ad mariam
 ergo uirginem gabrihel mittitur
 qui di fōstitudo nominatur. Illū
 quippe nuntiare ueniebat qui ad
 debellandas aerias potestates humi
 lis apparere dignatus est. De quo
 per psalmistam dicitur. Dñs fortis
 & potens dñs potens in proelio. &
 rursum. Dñs iustitiam ipse est rex
 gloriae. Per di ergo fōstitudinem
 nuntiandus erat qui iustitiam dñs
 & potens in proelio contra potestates
 aerias ad bella ueniebat.

Mensem autē sextum martium In
 tellege. Cuius uicesimo & quinto die
 dñs noster & conceptus traditur & passus.
 Sicut & uicesimo quinto die mensis
 decembris natus. Quod si uel hoc die
 ut non nulli arbitrantur aequinoctiū
 uernale uel illud solstitium brumale
 fieri credamus. Conuenit utique.

R

cum lucis incremento concipi uel nasci
eum qui illuminat omnem hominem
uentem in mundum. At si quis
ante dominicam natiuitatis & con-
ceptionis tempus lucem uel crescere
uel tenebras superare conuicerit. dici-
mus & nos quia & iohannes tunc ante
faciem aduentus eius regnum caelo-
rum euangelizabat. & nunc quoque
praedicatoribus imperatur. Inter-
facite ei qui ascendit super occasum.

Cur autem iohannes circa aequinoctium
autumnale conceptus. circa
solstitium aestiuum sit natus. Docet
ipse qui uel ex sua uel ex ueteris testa-
^{ut multi}menti autum. aut persona loquitur.

Illud oportet crescere. me autem minui.
AD UIRGINEM DESPON-
SATA MUIRO CUI NOMEN
ERAT IOSEPH DE DOMO
DAUID. ET NOMEN UIR-
GINIS MARIA.

Multas ob causas saluator non de
simplici uirgine sed desponsata
uoluit nasci. Primo uidelicet
ut per generationem ioseph
cuius maria cognata erat.

mariae quoque nosceretur origo.

Neque enim moris est scripturae.
feminarum genealogiam texere.
Nam & de utroque potest intellegi.
quod dicitur de domo dauid.

Deinde ne uelut adultera lapidaretur
iudaeis. malens aliquos de suo ostu-
quam de pudore dubitare parentis;
simul & uirginibus impudicis occa-
sionem tollens. Ne matrem quoque
saluatoris. dicerent falsis suspicio-
nibus infamatum. Tertio. ut in
aegyptum fugiens & rediens.

haberet solacium uiri. Qui in te-
gerrimae uirginitatis custos pari-
ter ac testis existeret. Quarto. ne
pactus eius diabolo pateret.

Quasi eum de uirgine natum
cognosceret. forsitan quasi
caeteris hominibus eminentiorem
molti tradere timeret.

Maria autem hebraice. stella
maris. syriace uero domina
uocatur. & merito quia & totius
mundi dominam. & lucem saeculis meru-
it generare perennem.

ET INGRESSUS ANGELUS ADEA.

Dixit. hanc gratia plena. dñste cum. benedictatu in mulierib;

Bene gratia plena uocatur. quae enim gratiam quam nulla alicui meruere adsequitur. ut ipsum uidelicet gratia con-

cipiat & generat uictorem. Quae cum iudicasset. turbata est in sermone eius. & cogitabat qualis esset ista salutatio.

Disce uirginem moribus. disce uirginem uerecundia. disce uirginem oraculo. disce mysterio; trepidare uirginum est. & ad omnes uiri affatus uereri.

Disce uirginem propositum pudoris imitari. sola in penetralibus. quam nemo uirorum uideret. solus angelus repperiret. sola sine comite. sola sine teste. Nequo degeneri deprimatur affectu. ab angelo salutatur.

Disce uirgo. uerborum uirtute lasciuam. Maria & iam salutationem angeli uerebatur. et tam cogitans inquit qualis esset haec salutatio. Et deo cui uerecundia quae pauebat omni uiri ingressus pauebat

cum prudentia quae benedictionis nouam formulam mirabat. quae uenit quae lecta est. nusquam antea compesta.

Et ait angelus ei. nunc inuenisti enim gratiam apud deum.

Quae salutatione insolita utpote quae ei sola seruabat uideret turbata. quae si familiaris nota uocaretur nomine. nunc inuenire debet iubeat. & quae gratia plena uocauerit. et eandem gratiam & ustruit plenus & uberius explicat dicens.

Ece concipies in utero & paries filium. & uocabis nomen eius ihesum.

Ihesus saluator si ueritate dicitur in praesentibus. Cuius sacramentum in nomine. & loquitur ioseph angelus exposuit. Ipse enim inquit saluum faciam populum suum a peccatis eorum. sicut populum israhel. sed populum suum.

Hoc est in unitate fidei ex praecipuo & circuncisione uocatum. quibus ex diuersa parte congregatis. fieri & unum ouile & unus pastor.

M

hicerit magnus & filius altissimi
mi uocabitur. & dabit
illi dñs dñs sedem dauid
patris eius
Dicitur ē & de iohanne. quia
erit magnus. sed ille quasi homo
magnus. hic quasi dñs magnus.
ille enim magnus conuictio. hic
autem erit magnus inquit. &
filius altissimi uocabitur.
idem ergo filius altissimi qui in
utero uirginis conceptus & na-
tus ē. Idē homo in tempore cre-
atur ex matre quid dñs ē ante
tēporis natus ex patre.
Sicut idē homo quid dñs ē. o-
mittat nestorius hominē tan-
tum dicere ex uirgine natum.
Et hunc a uerbo dñi non in unitate
personae. sed in societate insepa-
rabilem esse receptū. Alioquin
non unum xpm uerū dñm & ho-
minē sed duos qd dicitur ē.
adserere. Ac hoc nō trinitatē
sed quāternitatē p̄dicare
conuincit. Catholica autē
fides sicut unū quēlibet & ho-
minem carnē & animā. Ita
hominē & uerbum unū xpm
rectissime confitetur;

iuxta qd & angelus uerba significat.
quod dandam illi sedem dauid
patris eius asseuerant. Qui enim
eundem ipsum patrem habere
dauid. quem filium altissimi
uocari pronuntiat. inducit;
uti q. naturis unam xpi perso-
nam demonstrat. Accepit
autē sedem dauid. ut nimirum
gentē cui dauid quondā & filii
eius tēporis regni gubernacula
praeberunt. Ipse per p̄dū
uocaretur ad regnum. quod eius
pactum ē ab origine mundi.
Et regnabit in domo iacob in
saecula & aeternum. & regni eius
non erit finis.
Et iterum ait. multiplicabitur ei
imperium. & p̄ccis non erit
finis. super solium dauid & su-
per regnum eius. ut confirmet
illud. & confortet in iudi-
cio & iustitia; non dixit in ad-
quisitione gloriae gazarūq;
terrestrium. non in uictoria
gentū plurimarū urbiumq;
debellatione super barum.
sed in iudicio & iustitia. p̄ haec
enim regnum xpi & in singulis
quib; q. fidelib; & in uniuersa.

porbem multiplicatur pariter
& confirmatur ecclesia

Domumnaq; iacob tota ecclesia
dicit. quae uel de bonan dice
nata. uel cum oleaster erra.
meritotamen fedit in bonam
est in setta oliuam. quamp
triumphum passionis allo
quent saluator ait. qui ti
m& i r d n m laudate eum. uni
uersum semen iacob magnifi
cate eum. Non autem ideo futuri
temporis uerbis magnus exi
turus ihs filius altis simi uocari
dus. sceptrum dauid accepturus.
& in domo iacob regnatur us
asseritur. Quia iuxta quod
heretici sapiunt atq; aueritate de
sipiunt. Xps autem maria n fuerit. sed
quia homo c& sumtus in d m. clari
ficatus e ea claritate qua uerbu
di habuit. priusquam mundus
esset apud patrem. hoc est
uti dem filii nomen et eundem xpi
personam homo cum d o plenus
gnatua & ueritate sostitit & ur.

Dixit autem maria ad an
gelum. quomodo si & istud
quoniam uirum n cognosco
Propositum succementis

reuerenter exposuit.
uitam uidelicet uirgina
lem seducere de creuis re.
quae quae prima femi
narum tantae se uir
tuti mancipare cunctuit.
iure singulari ipc & eris fe
minis beatitate meruit ex
cellere; quomodo inquit si &
istud. n ait unde hoc creia sed
quomodo si & inquit qm uiru
n cognosco ordinem uidelicet

obsequium subduat inquirens
Neq; enim decebat electam genendo
do uirginem dubiam diffidentia
sed prudentia cautae existere.
quia nec facile potest homo
nosse mirsteriu qd in domo mane
bat arctis absconditum; quia
ergo legitur. ecce uirgo in ute
ro habebit & pariet & filiu sed
quomodo id fieri possit & n le
gitur. Merito credula his que
legent. sciscitata ab angelo qd
in pph& a n inuenit

Et respondens angelus
dixit ei; sps scs sup ueni
& inte. & in ista scd tissimi
obumbrabit tibi;
Non uirili inquit quod

¶ Romau signu cui credat flagitans.

non cognoscit semine.
sed p̄r sc̄i quo implerit
opere concipies; erit in
te conceptio. libido n̄ erit.
Concupiscentia uenon erit aet
tur. ubi umbra facit & sp̄r sc̄i;
uerum in eo q̄d ait. & uisus
altis simi obumbrabit tibi.
Potest & iā in carnata saluato
ris uisus q̄ n̄ natura designari.
Umbra quippe a lumine solē
& corpore formari & cui obū
bra t̄ lumine quidē t̄ calore
solis quantum sufficit reficit.
sed ipse solis ardor ne ferrine
queat interposito nubiculo
leui. t̄ quolibet alio corpore
temperatur; Beata itaq̄ uir
go. quia quasi purus homo
omne plenitudinem diuini
tatis corporali accipere nequi
bea. uisus sc̄i altis simi obūbra uis.
id ē in corpore lux diuinitatis.
corpus in ea suscepit humanita
tis. de quo pulchre p̄ph̄ & c̄.
Ecce dñs inquit ascendit & sup
nubem leuē. & ingredietur
aegyptū; quod est dicere.
Ecce uerbum dipeccatrici & nū.
lumenq̄ de lumine q̄ Teretana
ai.

carne in fine sc̄torum itaq̄
animam nullo peccati pondere
grauatam suscipi & de uero
uirginali tamquam sponsus de
thalamo suo p̄ced & in mundum
Ideoq̄ & quod nascitur
sc̄m. uocabitur filius dī.
Ad distinctionē in sc̄i tactis.
ih̄s singulariter sc̄i nascitu
rus asseritur. Nos quippe & si
sc̄i effici mur. n̄ tamen nascimur.
Quia ipsa natura corruptibilis
condicione constringimur. ut
merito cum p̄ph̄ & ueritate
singuli dicimus. Ecce enī iniqui
tatis; conceptus sū. & in delictis
peperit membra mea. Ille autē
solus uenit cit̄ sc̄i ē. qui ipsa
condicione nature corrupti
bilis uincere & ex conmixtione
carnalis copule conceptus n̄ ē.
sc̄m inquit uocabitur filius dī;
Quid hic dicis nestoriane qui bea
tā mariam dī negant. seē genē
tricem. a p̄stam niteris impugna
re ueritatem. Et ceterū dixit.
superuenturum dī filium nasci
turum. Quomodo ergo uicū
filius dī non ē. aut quae dī
edidit. quomodo theotocos. id est

di genitrix non esse potest
 Et ecce elisab^a cognata
 tua. et ipsa concepit filium
 in senectasua. Et hic mensis
 sextus est illi quae uocatur
 sterilis. quia non erit
 impossibile apud deum
 omne uerbum.

Ne uirgo se pariter possit diffi-
 dicit. accipite exemplum ste-
 rilis anis paritunt. ut discat
 omnia deo possibilia. & iam quae
 natunt ex ordine uidentur esse
 contraria; si quem ueromouet.
 quomodo beata maria uocogna-
 tam dicat elisab^a & h. Cum haec
 de domo dauid. illa de filiabus
 aaron originem duxerit. anim
 ad uertat. pro auos earum.
 liberis inuicem nuptum tunc di-
 tis. utrumque tribum potius se
 conuungere; Cui si haec exposi-
 tio sostenon sufficerit. conten-
 tio sius insistenti quae si hoc con-
 tunc interdictum legis fieri ne-
 qui uerit. legat ex odum ubi
 scriptum est. Accepit autem
 aaron uxorem elisab^a filiam
 aminadab sororem naason.
 quae peperit ei nadab & abiuo.

& eleazar. & ithamar.

Uideatque ante edictum legis. su-
 pncipiuone sacerdotalere
 galu unctam fuit sepgenie.
 ut uidelicet dñi h^o x^pi qui secun-
 dū carnē uer. ut rex & sacerdos
 erit futurus. ipse quoque carnē
 deitūque dauid scilicet & aaron
 stirperūscipere & unde & in hac u-
 tūque tribu chrisma plezem r-
 ticā celebrabitur. xp̄i nimirū
 nominis pariter & genentio-
 nis p̄nuntū. Et ipse dauid do-
 mum di ingrediens panem sem &
 gladiū quae si rex & sacerdos ac-
 cepit. illū uidelicet de suo semine
 uenturū p̄figurans. qui & pro
 nix libestate regis iure pug-
 narē & pro nix absolu-
 tione panē suae carnis offerret.

DIXIT AUTEM MARIA ECCE
 CANCELLA Dñi. FIAT MIHI
 SECUNDUM UERBŪ TUIUM,
 QUANTUM CUM DEUOTIONE HUMI-
 LITUS. QUAE & ANGELI P̄MISSŪ
 OPTAT IMPLERI. & SE IPSA QUE
 MATER ELIGITUR. CANCELLANUN-
 CUPIT. CAPTIS SIME IN SINUAN. QUAE
 NIL SIBI MERITUM IN DIC & IN EO QD
 Dñi uisus obsecundat. fiat ut qd.

sine uiri semine conceptus in uir-
ginem nascitur de spū scō integra
carne sc̄m quod nascitur de
hominem. atres sine homine pa-
tre uocatur di filius,

ET DISCESSIT AB ILLA ANGELUS,
EXSURGENS AUTEM MARIA
IN DIEBUS ILLIS AB ITINERARIO
TANA CUM FESTINATIO-
NE IN CIUITATEM IUDAEAE,

ACCEPTO UIRGINIS CONSENSU MOX
ANGELUS CAELESTIAREPĒIT

ILLI REPĒIT MONTANA FESTINAT
IN IUDAEAE ELISABETH. NON QUASI
IN CREDULA DE OXCULO TUBICAE
DE EXEMPLE SED UT LE TAPUOTO
RELIGIOSA PRO OFFICIO TRIPICU
PARITER EXEMPLUM TRIBUENS
QUOD OMNIS ANIMA QUAE UERBU
DI MENTE CONCEPERIT UIRITUTUM
STATIM CELSACACUM INGRESSU
CONSCENDIT AMORIS QUAE TEN
CIUITATEM IUDAEAE ID E CONFES-
SIONIS & LAUDIS ARCEM PENETRA-
RE. ET USQ. AD PERFECTIONE
FIDEI SPEI & CARITATIS QUAE SITIB;
IN EXCENSIBUS UACLET
COM MORARI,

ET INTRAUIT IN DOMU ZACHA-
RIE. ET SALUTAUIT ELISABETH;

DISCE UIRGO HUMILITATEM MARIAE.
UT & CORPORE CASTA. & PECTORE
PORSIRE DEUOTA; UIRITATI UNIO-
REM SENIOREM. SALUTAUIT UIRGO UOXOREM;

DECE ENIM IN TUO CESTIOR UIRGO. EO
SIC HUMILIOR & SENIORIBUS DEFE-
RENT HABITUM CASTITATIS. P CONIO
COMMEND & HUMILITATIS.
ALITER MARIA AD ELISABETH & H. DNSUE-
NIT AD IOHANNES. HAEC UT SPUSCO
REPLEATUR. ILLIUS UT BEPTA MA
CONSECTUR. MAIORUMQ. HUMI-
LITATIONUM MINORUM E. UTIQ. EXAL-
TATIO. DENIQ. SEQUITUR.

ET FACTUM E. UT AUDIUIT
SALUTATIONEM MARIAE
ELISABETH. EXULTAUIT IN SPIRITU
IN UTERO EIU. ET REPLETA E.
SPUSCO ELISABETH.

QUID DISTINCTIONEM SINGULORUMQ.
UERBORUM PROPRIETATES; UOCEM
PRIOR ELISABETH AUDIUIT. IOHANNES
PRIOR GRACIAM SENSIT.
ILLI NECTANTE ORDINE AUDIUIT.
ISTE EXULTAUIT IN RATIONE MYSTERII.
ILLI AMARIAE. ISTE DNI SENSIT. AD
UENTUM; ISTE GRACIAM LOQUUN-
TUR. ILLI IN TUO OPENITUR.
PI & CATISQ. MYSTERIUM MATERNIS
AD ORIUNTUR PROFECTIBUS.

Duplici q. miraculo pph&ant
 matres. spū paruulorum.
 exultauit infans & repl&ca
 mater ē, Non prius mater
 repl&ca quam filius. sed cum
 filius ess& repl&ca
 spū scō. repleuit & matre; +
 Et exclamauit uocem mag
 na. & dixit,

**BENEDICTA TU. INTER
 MULIERES. ET BENEDICTUS
 FRUCTUS UENTRIS TUI.**

Notandum quod p̄missa
 de xp̄o pph&ia. Non rerum
 tantum miraculis. sed & uerbo
 rum p̄p̄tate compl&ur.
 Iste ē enim fructus quidam
 p̄t̄riche. sub iure iurando
 promittitur. De fructu uen
 tris tui. ponam sup̄ sedem meam.
 simulq. intuendum quod eadē
 uocem marie ab elisab& h̄ qua
 azabrihele benedicitur. quati
 nus & angelis & hominib; uene
 randa. & cunctis merito femi
 nis p̄referenda monstr&ur.
**ET TU DE HOC ANTIQUE
 MATER D̄NI ME AD ME.**
 Non quasi nescia perquir& qd
 nimirum sc̄i sp̄r esse

cognoscit. se uel ac& amate
 d̄ni ad p̄gnoris sui p̄fectū
 saluari. sed miraculi noui
 tate p̄culsa. n̄ hoc si uerita
 sed muneri fat&ur ē diuini.

Ecce enim ut facta ē. uox +
 salutationis tuae in au
 rib; meis. exultauit in gau
 dio infans in utero meo.

Eruberescit elisab& onus
 parentis quam diu nesciebat
 mysterium religionis. sed que
 occultabat se quia concepe
 rat filiū. iactare se coepit q̄
 genentur pph&ia. et quae
 ante eruberescit benedicte
 & quae dubitabat ante. fir
 matur. ecce enim in
 quit ut uox saluati
 onis tuae facta est in
 auribus meis. exultauit in
 gaudio infans in utero
 meo. Itaq; magna uoce
 clamauit. ubi d̄ni sensit
 aduentum. quia religio sū
 credidit p̄sum. Nulla
 enim causa eret pudoris.
 ubi pph&e ostendit n̄ affe
 tate fide generationis. sed sc̄i sc̄er& +
 ET BEATA QUE CREDIDIT. q̄ n̄m

perfecta. que dicta sunt ei ad hoc.
Uideri non dubitasse meriam
sed credit se. & ideo fructum fidei
consecuta; beata inquit que
credidit & uere beata que sacer
dote prestantior. cum sacerdos ambi
gisset uirgo correxit errorem,
Nec mirum si dicitur rediturus mun
dum operacione sua in hoc
uita matre ut per quam salus om
nibus; panem hanc. & de prima fruc
tu salutis haurire & expignore;
pariterque notandum quia. Caeli
sub & hanc magnam marie
in mente ditavit. que simul
de presentia & futuro.
per prophetam & spiritum in lumen uult;
Dicens enim. beata que credidisti.
Apte indicat que uerba angelus
que dicta ad maria fuerunt.
per spiritum agnouit. utque subiungens
perfectur ea que dicta sunt
tibi ad hoc. que & iam ea ipse futu
ros sequerentur preuident.
Matrem uero dicitur in nomine.
que redemptorem humani gene
neris in utero postulat & intellexit.
ET **AT** **M** **A** **R** **I** **A** **;** **M** **A** **G** **N** **I** **F**
citat animam meam dominum.
& exultauit spiritus meus.

in deo seculari meo;
Tanto inquit me dicitur in caudito
munere sublimi aut quod non nullo
lingue officio explicari. sed ipse
uix intimi pectoris affectu
uideat comprehendi.
Et ideo totas anime uires
in uicendis gratiarum lacu
dibus offero. Totum in contem
planda magnitudine eius cum
est finis. quicquid uiuo sentio dis
cerno. gratulante impendo.
Quia & eiusdem huius id est seculari
spiritus meus & eternae diuinitate
lucet. cuius me a caroten
porali conceptione factus.
Cui simile est illud prealmitate.
anima autem mea exultabit in deo.
& delectabitur super seculari
eius; Et ipse enim patrem filiumque
paruenerabitur amore.
Quia respexit humilita
tem ancillaes uae. ecce
epim ex hoc beata me di
cent omnes generationes.
Cuius humilitas respicitur.
recte beata ab omnibus cogno
minanda gratulatur. si
cuius contra meo cuius superbia
despectu condemnatur.

21
Euae. id. ē. uae siue calamitatis
nominemultata tacebit,

Decebat enim ut sicut p̄ superbiam
primae nostrae parentis
mors in mundum intravit
ita denuo per humilitatem ma-
ricae uitae introitus panderetur;
quia fecit mihi magna
qui potens est. ET SC̄M
NOMEN EUS.

Ad initium carminis respicit
ubi dictum ē magnificata anima
mea dñm, solum quippe anima
ille cui dñs magna facere digna-
tur. dignis eum p̄ conuisionem magnifi-
care & ad conforter eius dem
uota ac proposita potest choor-
tando dicere, Magnificata dñm
mecum & exultemus nomen ei
in inuicem. Nam quid n̄m quem
cognouit quantum in se ē mag-
nificare & nomen eius sc̄i fice-
re contemserit minimus uoca-
bitur in regno caelorum,
sc̄m autem nomen ei uocatur
quia singularis culmine poten-
tiae transcendit omnem crea-
turam atq; ab uniuersis
quae fecit longe segregatur;
quod graeco locutione melius

intellegitur. In quibus uerbū
quod dicitur agion quae extra
terram ē significat,

Cuius & a nos imitatione p̄mo
ad lonro segregari p̄ce-
cipimur. ab omnibus qui n̄
sc̄i nec dō dedicati dice. Te dñm
sc̄i estote quia & ego sc̄i sum;
Quicumq; enim se consecrauerit
merito extra terram & extra
mundum uidebitur, potest enim
& ipse dicere super terram
ambulantes conuersatione
in caelis habemus.

**ET MISERICORDIAE ITH
PROCEPIES ET PROCEPI
ES TIME TIBI EUM;**

Aspiciat lib; sedonise ad genent
licet diuudicia conuestent.

Totus humani generis statu
describit. et quid supbi quid
humiles mereantur. quid
fili adae pliberum arbitriū
quid filii di sint. p̄ gratia ad
ternis uersib; explicat;

Non ergo inquit solum fecit
magna qui potens ē sed &
in omni gente & p̄ genite;
qui timet eū & opentur
iustitiam acceptus ē illi;

Fecit potentiam thbra
chiosuo. dispersit sup
bos mente cordis sui.

In brachio suo in prodi filio sig
nificat. Non qd dī p̄cā figurā
d& termin& carnis humane.
eiq. filius tāquā membrum
corporis heret. sed quia om̄a
p̄ ipsū facta sunt. ideo br
chiū dñi dicitur ē. sicut enī
tuum brachiū p̄ quod opera
ris sic dī brachiū dicitū ē
eius uerbum quia per uer
bū operatus est mundum;

Cure enim homo brachiū utali
quid operetur extendit!
Hic quia n̄ continuo fit qd dixe
rit. sicut tāp̄ potestate p̄ce
uider& ut sine ulla motu cor
poris suū qd dicitur fieri &
brachiū eius uerbum eius ē;

Cum ergo caudumur bra
chium dī patris eē dī filiū.
non nob̄ obstrepat consū
do carnalis. sed quāntū illo
donante pot̄ sumus. dī uirtu
tē & sapientiam cogitemus
p̄ quā facta sunt omnia.

Deposuit potentes de se
de. et exaltauit humiles;

Esurientes impleuit bonis.
et diuites dimisit inanes.

Quod dixit in brachio suo & quod
praemisit in progenies & proge
nies. his quoq. apocoinū. per sin
gula commata ē adnectendū
uerticuli sequi uidelicet & per om̄
scti generationes. & per in
supbi. & humiles exultari.
p̄ iustaq. diuinae potentiae
dispensatione non cessant;

Suscepit isrl̄ puerum
suum. memorari
misericordiae suae.

Pulchre puerū dñi appellat
P̄ isrl̄ quia beos sit ad reducendū
susceptus; oboedientem uidelicet
& humilem iuxta qd̄ se dicit
quia puer isrl̄ & dilex̄ eū; Nā
qui contemnit humiliari n̄ potest
utiq. reduari. nec dicere cum p̄
ph&e; ecce enim dī adiuuauit me.
& dñs susceptor ē anime meae;

Quicumq. uerit humiliauerit
se sicut paruulus hic. est
maior in regno caelorum;

Sicut loquutus est ad pa
tres suos Abraham et.

Semini eius in sc̄ta
Semen abrahe. pon carnale.

sed spiritus significat id ē
 non ei tantum carne proge-
 nitos sed siue in circumcissione
 seu in preputio fidei illius
 uestigia secutos, Nā & ipse in
 preputio positus credidit re-
 putatumq; ē ei ad iustitiam
 Atq; eius de fidei signaculum
 circumcissionem accepit ut sic
 utriusq; populū pater fieret
 per fidem iuxta quod aposto-
 lus ad romanos plenissime
 disseruit, Aduentus ergo ad
 uictoris abrahę ē & semini
 eius in seculū promissus
 hoc ē filius promissionis qui
 bus dicitur, si uitem uos xpi
 ergo abrahę semen estis secun-
 dum promissionem heredes,

Bene autē t dñi uel iohannis
 ex ostium matres pph&ando
 p̄reueniunt ut sicut peccatū
 a mulieribus coepit ita & a
 bonis a mulieribus incipiat
 Et quae p̄ unius deceptionem
 perit dicitur; cetera tam praeco-
 nantib; mundo uitare datur.

**MANSIT AUTEM MARIA
 CUM ILLA QUASI MENSIBUS
 TRIB; ET REVERSA EST**

IN DOMUM SUAM,
 Tam diu mansit maria donec
 elisab&h partur tempore co-
 pl& op̄ cursoris dñi sui p̄t
 quā maxime uenerat nati-
 uitatē uideret, Dictū ē autē
 supra qd̄ dominis anima cūsta-
 quae spiritus de uerbis desiderii
 concieperit. At maxime necesse
 sit exercitū celestis iugas subeat,
 & quasi triū mensū diebus
 dem demoratae quousq; p̄-
 fecta principia diuinitatū
 lucere dicuntur p̄seuerare
 non desistat, quos humerū
 p̄fectissimi fulgoris mentes
 describens apostolus ait,
 Nunc autē mane fides spes
 caritas tria haec maior
 autem his ē caritas.

**ELISABETH AUTEM
 IMPLETUM ē TEMPUS
 PARIENDI ET PEPERIT FILIUM;**
 Verbum inpletionis sc̄a scriptu-
 ra in bono rūtantum ostu
 uel obitu tactu ponere con-
 suevit quorū uitā plenitudinē
 p̄fectionis habere significat;
 Deniq; elisab&h impl&um ē
 tempus pariendi impl&um ē.

dies mariae ut pareret & imple-
uit sed domo edificare domum
dñi defunctus ē abn̄h̄at dñi
aliquis patris senex & plenus
dierum; Et p̄ quā uenit ple-
nitudo temporis misit dñi filiū
suum; cetero contra dies impiorū
inciner sup̄ & uacui; tur enim
sanguinū & dolosū non dimi-
dicbunt dies suos.

ET AUDIERUNT VICINI ET
COGNATI EI QUIA MAGNIFI-
CAUIT Dñs MISERICORDI-
AM SUAM CUM ILLA ET CON-
GRATULABANTUR EI.

Habebat scōrū editio laetitiam
plurimorum quia communi
ē bonū; iustitiam enim commu-
nis ē uisus. Et ideo in osti-
iusti futurae uitae insignem
mittatur. Et gratia secutura
iustitiae exultatione uicino-
rū p̄ figurantes signatur;

ET FACTUM ē H̄ DIE OCTA-
UA UENIT. CIRCA CIDERE
PUERUM. ET UOCABANT EUM
NOMINE PATRIS SUI ZACHA-
RIAM; ET RESPONDENS MA-
TER EI DIXIT. NE QUAGUAM
SED UOCABITUR IOHANNES.

Mireris eum angelus t̄mittendum
putauit. qd̄ plurimi infantem
patris nomine zachariae et appel-
landū putarunt. ut ad ueritatem
matris non nom̄ aliquid displicu-
it se degeneris. sed id scō in fusu
sp̄u qd̄ ab angelo uenit zachariae
fuerit p̄nunciatum; Et qui-
dem ille mutus int̄m̄are uocabu-
lum filii nequit uxori. sed per
proph̄iam eliseb & h̄ didicit.
quod non didicere tam arto;

ET DIXERUNT AD ILLAM. QUIA
MEMO ē IN COGNATIONE & UICINI
QUI UOCATUR HOC NOMINE;
IN HUIUS PATRIAE PATRIEI
QUEM UELLET UOCARE IUM;
ET POSTULANS PUGILLARE
SCRIPSI DICENS; IOHANNES
ē NOME N EIUS; ET MIRA-
TI SUNT UNIVERSI;

Johannes ē inquit nomen eius;
hoc ē nomen nos nomen imponi-
mus. quia m̄cō nomen accepit;
habebat uocabulum suum quod
agnouimus. non quod elegimus;
Nec mireris. si nomen mulier
quod non audiuit adseruit.
quando eis sp̄s sc̄s qui angelo
mandauerit reuelauit;

Neque potest dñi ignorare pñenun-
 tum. quae propheta uenit xpm,
 Et benecdditur. quia nemo ip-
 cognitione eius uocabatur hoc
 nomine. ut intellegas nomen
 non generis et sed **uatis**,
 Apertum est autem ilico
 os eius et lingua eius. et lo-
 quebatur benedicens dñm, et
 factus est timor super
 omnes uicinos eorum.

Quia uox clamantis in deserto. e-
 nicta merito est lingua ^{muta} paren-
 tis soluta; neq. enim patre
 a laudibus silere decebat.
 qui uerbi praetone sibi incto-
 gi uidebat. Quippe culcitra
 quae incredulitas uinxerat.
 fides iam soluit; Uerum haec
 & iam allegoricae si quis serui-
 tari desideret. iohannis cele-
 brata natiuitas. gratia enoui
 testamenti est. inchoata subli-
 mitas; Cui uicini & cognati.
 patris nomen quam iohannis
 imponere malebat. Quia
 iudaei qui legis et obseruatio-
 ne quae sic. finitate uincti
 erant. Magis iustitiam quae
 ex lege e. sectari quam fidei

gratiam suscipere cupiebat;
 sed iohannis. hoc e. gratiae
 di uocabulum. mater uerbis.
 pater li. teris. in tima resuta
 gunt. Quia & lex ipsa sed
 miq. ac prophetae. uerba senten-
 tiaru uocibus. gratiam xpi
 praedicat. & sacerdotiu illud
 uetus. figuratis cerimoniarum
 & sacrificioru umbris.
 eidem testimonium phibet;
 Pulchre q. zacharias octaua
 die proli redite loquitur.
 Quia p dñi resurrectione
 quae octaua die. hoc e. post
 septimam sabbati facta. e.
 Occulta sacerdoti legalis ar-
 cana patuerunt. linguaq.
 pontificu iudaeoru. quam
 diffidentiae uincula strin-
 xerant. intellegentiatio-
 nabilis. e. uoce soluta.
 Et super omnes mo. iuda
 iudaeae diuulgabant
 omnia uerba haec,
 et posuerunt omnes
 qui audierant in corde
 suo dicentes, quid putas
 puer iste erit et etiam uisus
 dñi erat cum illo.

Magnu opent dñi exquisita
in omnes uoluntates eius.
Ecce enim unū zachariæ si-
lentium; n̄ ipsit autū cum da-
tū ad poenā. Incredulitatis
& signū credendū p̄ficat. sed &
cū aufert. om̄s uicinos ē mirra-
culo ad timore stupefacit.
Omnia circū quæq; montana.
f̄m̄ anati p̄ph̄ & p̄fundit.
Om̄s qui uide potera. sed p̄ qui
rendum diligentius p̄ueriq;
n̄ctus ē modum factūq; sol-
licitatū h̄is uidelicet & c̄tq; hui-
modi futurur xp̄i p̄ph̄ & c̄
cōmendat & uispicus iterq;
ut ita dixerim p̄n̄ cursori
uertat̄is. p̄currentia sig-
na p̄n̄beant.
ET ZACHARIAS PATREI
IMPLETUS EST SP̄S S̄C̄O.
ET PROPHETAUIT DICENS
Benedictus dñs d̄s isrl̄.
qui uisitauit & fecit
redemptionem plebis suæ.
Quanta superni muneris
est largitas. si p̄rompta
ad accipiendum nr̄æ fidei
sit p̄i & c̄; et celo quæque
sola ē ablecta diffidenti.

cum sp̄ p̄ph̄ & c̄. ē restituta
credenti. Uisitauit autē d̄s ple-
bem suam quæ silongam infirmi-
tate tabescentē. et quæ si uendi-
tā sub peccato. unicus filius suus p̄gui-
neredemit. Qd̄ qui beatus zū-
charias p̄xime faciendum.
cognouit. p̄ph̄ & c̄ more
quæ si iam factum nar̄rat;
Et notandū quod uisitauit se &
redemit se plebē suam dicitur.
Non quia uidelicet hanc uenit
suam inuenit sed quia uisitando
suam fecit; cui simile ē quod in
prouerbiorū fine de eadem
plebe cantatur. Mulierē for-
tem quis inuenit & p̄q̄ em̄ ean-
dem mulierem uidelicet & c̄ tam
fortem id ē fide deuotam in-
uenit. sed si bider p̄n̄sc̄p̄do
fortem reddidit quia sue fidei
sublimitate p̄fecit.
ET EREXIT CORNU
SALUTIS NOBIS. IN DO-
modo dauid pueri sui
Cornu salutaris. firmā celsi-
tudinem salutaris dicit. ossa si-
quidem om̄a carne inuolu-
ta sunt. cornu excedit carnē
et ideo cornu salutaris regnum

saluatoris xpi uocatur. Quo
 mundo spiritus & quae car
 nis gaudia super & altitudo
 nunticatur; in cuius figuram
 dauid uel sado mon cornu olei
 sunt in regni gloria consecrati.
 SICUT LOCUTUS EST PER OS
 SANCTORUM A SAECULO
 PROPHETARUM EIUS.

A saeculo inquit qui a tota ue
 teris instrumenti scriptura p
 phetia de xpo praecessit;
 Nec solus hieremias; dauid hel & etia as
 & ceteri q tales qui & prophetae
 speculiter appellati. & de ei
 uaduentu manifeste sunt
 locuti. Uerum ipse pater
 adam. abel & enoch & ceteri
 patri factis quiq; suis eius
 dispensationi testimonium
 reddunt; Unde dicit ipse uideor
 duritiam redurguent; at si
 crederatis moysi. crederetis for
 sit an^{ille} m. de me enim scripsit

SALUTE EX INIMICIS SUI
 ET DE MANU OMNIUM
 QUI ODERUNT EOS.
 Iungendum e. a superiori
 uersiculo. erexit nobis. id e
 erexit nobis salutem

ex inimicis nr̄is; cu enim
 primo breuiter p̄misisset
 & erexit cornu salutis nob.
 continuo quasi aptius quid
 dixerit explanans. scilicet
 inquit ex inimicis nr̄is. & de ma
 nu omniu qui oderunt nos;
 Omnes autē qui oderunt nos.
 t homines p̄uersos. uel in manu
 dos sp̄s significat. De quoru
 manu & interim spes salui
 facti sumus. & in futuro
 re ipsa saluandi.

AD FACIENDAM MISERI
CORDIAM CUM PATRIB;
NR̄IS. ET MEMORARI TESTA
MENTI SUI; JUS IURANDI QUOD I
RAUIT AD ABRAHAM PATRE
NR̄M DATURUM SE VOBIS

UT SINE TIMORE DE MANU
TIAMICORUM NOSTRORUM
LIBERATI SERUIAMUS ILLI;
Dixerat dñm iuxta eloquia
 p̄phetarum in domo dauid
 nasciturum. Dicit eundē
 ad deplendum testamtu
 qd abrahā hae disposuit nos
 ee liberaturu qui e uide
 licet his praecipue patriar
 chis de suo semine t congregatio

gentium uel xp̄i in carna
tio p̄missa q̄d̄m̄c̄theus quo
q̄ breuiter in manu reuolu
it. Qui euangelii sup̄inci
pium hoc modo coepit.

Lib̄ generationis ih̄u xp̄i filii da
uid filii abrah̄a. ubi notandū
quod apud utrumq̄ euang
gelistā d̄c̄i d̄ p̄fert̄ abrah̄ae
Quia & sit̄ temporis ordine poste
rior p̄missio ista c̄m̄ ē munere
maior. Abrah̄a n̄q̄ quicquid
huc in p̄putio positus p̄p̄rie
dereliquit d̄m̄ cognouit.
fidei testimoniū meruit.
fidei tantū gentiū & sacros̄
ect̄ae cōs̄ ē p̄missus. Dicit̄ se
a d̄o d̄no. utq̄ in te benedicat̄
uniuers̄e cognationes terre.

Dauid autem in oculis sublimio
re quod ex ip̄o xp̄i secundū
carnē nasciturus ē & audiuit.

Cumq̄ impleueris inquit di
est uos ut uicidat̄ p̄d̄ pat̄es uos.
suscitabo semen tuum post te
q̄d̄ erit de filiis tuis. & stabiliā
regnum ei. ip̄e edificabit
mihi domum & firmabo solū
eiusq̄ in c̄num. Ego ero ei
in pat̄rē & ip̄s̄ erit m̄ in filiū.

IN SCITATE ET IUSTITIA CORAM
IPSO OMNIBUS DIEBUS TRIS.

Aperte & breuiter. quomodo sit
d̄no seruiendum designat̄ in deli
c̄ & in sc̄itate & iustitia & conu
ip̄o & omnib; dieb;. Nam qui uel
ante mōstem ab ei seruitio dis
cedit. uel in munditia quolibet
siue in iustitia & fide siue in sinceri
tatem commaculat̄ uel conu
hominibus tantū & n̄ c̄iā corā
d̄no sc̄ p̄d̄unt̄ re contendit &
iustus p̄cedit̄ p̄fecte de manu
spiritualium inimicorum libe
ratus d̄no seruit̄. sed exempla
ueterum samaritanorum d̄is
gentium pariter & d̄no
seruire conatur.

ET TU PUER PROPHETA AL
TISSIMI UOCABERIS P̄RAEI
BI SEMINANTE FACIē D̄NI
PARARE UIAS EIUS.

Pulchre cum de d̄no loquer̄.
ad p̄ph̄ & c̄ repente succuerit
conuertit. ut hoc quoq̄ be
neficium eē d̄m̄ designare &
Uterumquē uerit̄ quomodo octo
dierum alloquit̄ infantem.
sed quia ratione uocē pat̄ris
non audierit natus.

Qui salutacionem marie ad huc
 utero clausus cauduit. Nisi forte
 putandus est zacharias propter
 eos potius qui aderant in fru-
 endos. futura sui filii munere
 quae dudum per angelum di-
 dicerat. mox loqui potuit proce-
 dicere uoluisse. Audiant sane
 arriani & erubescant. Audiant
 mansueti & laetentur. Quod christum
 dominum quem iohannes prophetaando
 praebat. altissimum uocat. iuxta
 quod & psalmista dominum hominemque
 perfectum in unice personae conlau-
 dans ait. Mater sion. dic & homo-
 ethomo factus est in ea. & ipse
 fundauit eam altissimus. eum
 factum qui fundauit eundem
 hominem quem altissimus in unice cupat.
 AD DAM SCIENTIAM SALUTIS
 PLEBI ETUS. IN REMISSIONE
 PECCATORUM EORUM.
 Quasi huiusmodi id est saluatoris nomen
 exponere ac diligentius commem-
 dare desiderans. salutis men-
 tionem frequentat. Cum cor-
 nus salutis erigendum. salutem
 ex inimicis futuram. scientiam
 salutis plebi dicendam commemo-
 rat. sed ne temporalem

carnalemque pro salute
 putares. in remissionem inquit
 peccatorum eorum. Uerum iu-
 daei. ideo non ihm christum suscipe-
 re. sed tantum christum adu-
 peccare. quia non in tuis sed foris
 saluari. non a peccato domi-
 ni. sed ab humana seruitute
 cupiunt iugo liberari.
 PERUISCERA MISERICOR-
 DIAE DOMINI. IN QUIBUS UI-
 TAUIT NOS ORIENS EX ALTO.
 ET PROPHETA DE DOMINO LOQUENS.
 ecce uir inquit oriens nomen eius.
 Quia deo recte oriens uocatur.
 quia nobis totum uerae lucis
 accipiens. filios noctis & tene-
 brarum lucis effecit filios iuxta
 quod beatus zacharias conse-
 quenter exponit dicens.
 IN LUMINE ARE HIS QUI IN TE-
 NEBRIS ET IN UMBRA MORTIS
 SEDENT. AD DIRIGENDOS PE-
 DES NROS IN UIAM PACIS.
 Sedentibus quippe in tenebris
 & in umbra mortis. domino in lu-
 minare est. his qui in peccatis
 & in ignorantia cecitate uixerunt.
 agnitionis amorisque sui radios
 infundere. quae libus dicit.

apostolus fuit sed quando
tenebre non aut lux in domino
Pedes autem nostri in uiam pacis diri-
gunt. Cum uocatione nostrum
iter per omnia redeptoris in
luminatorisque nostri gratiae
concordat. Congruo sane
ordine primo in luminanda cor-
da & postea dirigenda testat.
quia nemo quia non didicerit
pacem uel & operari. Unde et
tepsed miffed inquire inquit
pacem & sequere eam quod est dicere
in luminare qui in tenebris
sedebat & uiam pacis aqua diu-
tius exulabat ingredere.

PUER AUTEM CRESCEBAT
ET CONFORTABATUR SPIRITU
ETERAT IN DESERTIS USQUE
AD DIEM OSTENSIONIS
SUAE AD ISRAHEL

Praedicator penitentiae
futurus oportunitate iustumque
est ut solitudinis aspera sequa-
tur & quolibet uisum ueni sciu-
ditores suos a mundi inlecebris
erudiendo sustollat. Ipse etiam
primae uiae squalidus inde
sestis uita transigat.

N. FACTUM EST AUTEM

IN DIEBUS ILI SEQUITUR EDICTUM
A CAESARE AUGUSTO UT DES-
SCRIBERETUR IN TITULO VERSUS ORBIS;
Nasciturus in carni dei filius. sicut
parentes sibi quos uoluit. & lo-
cum natiuitatis quem uoluit
elegit. eosque ad ipsum locum per-
uenit. quomodo uoluit
adduxit. Ita etiam tempore quo uo-
luit. immo quo ipse unum cum
patre & spiritu sancto a se ipsis disposuerit.
per quos eorum prophetarum pre-
dixerit mundum ut seducere &
intraret. Quomodo enim
de uirgine matrem natus. uirgini-
tatis sibi gloriam. & angelicum
castimoniam a decus ostendit esse
gratissimum. sic quoque peccatis-
simos saeculi tempore percreuit.
quia pacem magno opere quaere-
ret & atque amare & edocuit.
quia pacis caritatisque sectatores.
semper in uisere dignaretur indi-
cauit; iuxta quod ipse fidelibus
promittens ait. Ubi enim sunt
duo uel tres congregati in nomi-
nemeo. ibi sum in medio eorum.
Quod enim maius regni quicquid
mihi & pulcherrime quantum
ad homines potuit esse pacis

indiciū quā una totū orbem
 descriptione concludi eodem.
 cunctos longelateq; mundi fines
 census nūmismate cōprehēdi.
 Cuius auctor ac moderator
 augustus. tanta iuxta fidem
 historiarum duodecim annos
 circa tempus natiuitatis domi
 nicue pacere gnauit. ut tam
 forinsecis quam ciuilib; bellis
 toto orbe sopitis. spirituali
 prophēcie p̄ces agumētia
 ad litterā uideatur implere;

Qui uidelicet prophēcie cum mys
 tica dispensationem xp̄i uoce
 p̄ces dicens. Et erit in
 nouis simis diebus p̄paratus
 mons domus dñi in uertice mon
 tium & eleuabitur sup colles.
 & fluent ad eum omnes gentes.

Post pauca & iam temporis
 illius sacratissimi statum
 describere cōtinuit & confla
 bunt in quidā gladios suos inuo
 meres & lanceas suas in fulces;

Non leuabit gens contra gentē
 gladium. nec exercebuntur ul
 tra ad proeliū; domus iacob
 uenite & ambulemus
 in lumine dñi;

Non solum autē hec nouamur
 didescriptio illius sumi regis
 ad uentū testimonium phibebat.
 qui congregatos a mundi plu
 ris omnib; electos suos & ne
 beccitudinis albo conscriberet.
 Uerū & iā eiusdem regni duces
 qui & a sumo dextimis pace
 uiuabat. Qui a nimirū cōp̄s
 sisse pro eliorum turbine gentib;
 uniuersis. p̄dicaturos orbi
 xp̄i discipulos quolibet p̄p̄t
 uerbū reuellent ab ingruen
 entia uerō reseditionum.

Tremenda id temporis ut ita
 dixerim romani in omni sum
 bra p̄tegebant. Exiit ergo
 dictum acesare augustū ut
 censū p̄fiteret uniuersus orbis;

Qui imminebat edictū regis
 xp̄i quos salutem consequeret
 uniuersus orbis. Qui uocabu
 lū augusti p̄fectissime com
 plens. ut p̄tes suos & gescere
 desiderans. & ipse augere suf
 ficiens. Censurib; sue p̄fes
 sionis non ablatione pecunie
 subiectos. sed fidei oblatio
 ne signare p̄cipit. Euntē si
 quens in mundū uniuersū.

praedicante euuangelium
omni creaturae, qui crediderit
& baptizatus fuerit saluus erit.
Haec descriptio prima
facta est praeside Syriae
Cyrino, et ibi domus sui
profiterentur singuli
ipsa in ciuitate,
Hunc cyrinum temporibus habitum
censum & iam iosephus in iustis
hebreorum historia graphus.
In octauo decimo antiquitatum
libro hoc modo memorat,
Cyrinus scilicet uir unus ex con
sulibus curiae romanae per singu
los magistratus usque ad gra
dum consulatus ascendens. p
caetera quoque honorabilis.
Cum uicis syriae uenit. a caesare
ius dare gentibus missus & cen
sor simul patrimonio futu
rus; Itaque quod dicitur haec descrip
tio prima facta est praeside
syriae cyrino. Significat haec
descriptio est prima est ecc
rumque totum orbem conclu
serint qui ceteraeque iam par
tes terrarum saepe leguntur
fuisse descriptae. tunc te primo
tunc coepit se quando

cyrinus syriam misit sus est;
Quomodo uero tunc imperante
augusti & cyrinus praesidente.
ibant omnes ut censum profiteren
tur singuli in sua in ciuitate.
Itaque & nunc imperante spectue
praesides id est doctores immo
succedente & praemia pollicente
xpo. et cum omnes nullus excipie
tur a censu iustitiae. Ueniamus
addeum quia laboramus & onerati
sumus. & ipsi reficiamus nos.
Tollamus iugum eius super nos.
& discamus ab eo quia mitis est
& humilis corde. & inueniemus
requiem animabus nostris;
Haec enim nostra ciuitas & patria.
requies uidelicet beata &
caelestis animarum ad quam
in saecula nascuntur ex corde
ad deum xpo creati. Ad quam ab ho
mine xpo sumus in fines totum
recreati. Ad quam nimirum
ciuitate pacis & quietis ire. &
deuotae regimur thesauro
ferre est crescentibus cotidie
uirtutis ac fidei profectibus.
superna lucis quae sint gaudia
aeternae speculorum & pro his
acquirendis prospera.

mundi simul & aduersa contemp-
 nere. et his adquisitis mundatos
 nos ab omni inquinamento carnis
 & ipsi proxtiosius auro domunus
 offerre. Quod si & iam genus
 numismatis qd̄ caesaripendebat
 diligentius inspexerimus. non
 parum nobis deuotionis & ipsū
 mandare probabimus.

Quod non diu demelius quam
 de ipso euangelio quaerere &
 inuenire uidemus. ubi tempta-
 tibus sed & tributo caesari red-
 dendodñs ait. Ostendite mihi
 numisma census; et illi inquit
 obtulerunt ei denarium, & ait
 illis ih̄s. cuius ē imago haec &
 superscriptio. dicunt ei caesaris.
 Tunc ait illis. reddite ergo quae sunt
 caesaris caesari. & quae sunt
 dī dō. Ubiprimum notandum.
 quod caesari denarius quidecā
 nummos habebat quod & iam
 nomine prodit. Imagine eius
 & superscriptione titulus
 soluebatur. Deinde inferendū.
 quia iubente dño quae caesaris
 caesari & quae dī sunt dō esse
 reddenda. Nobis quoq; solet
 intimitur. In similitudinem

denarium gaudis dō reginō
 decalogū legis offerendū.
 hoc ē amorē dī & proximi
 quorum unustrib; p̄ceptis.
 septem diuis complectitur.
 integro eē corde seruandū.
 In quouidelicet & scripturae sa-
 credenariō, decā mandatis
 caelestib; quae sunt totidē aureis
 nūmis insignito. uultū in omē

regis & n̄. hoc est cognitio
 nē diuine uoluntatis quisquis
 intuerinouit inueni & qd̄ &
 in tabulis in cordis quisq; per-
 fectecredit. sperat. diligit.
 stilo sedule castigationis ex-
 arat et hoc nobis eū denariū
 quae si in acculo inclusū in uia
 postea inueni. quando dicere scie-
 tes cum p̄ se admittit. signatū
 ē sup nos lumen uultus tui d̄p̄.
 dedisti tibi & tibi in corde meo.
 Ipsū tam̄ huc tenus fidei sig-
 naculū gaudiumq; spei &
 caritatis. in occulta n̄re cons-
 scientiae meditatione serua-
 mus dō teste reconditum.
 Uerum patria puenientes.
 reginō cuius uisionem sitimus.
 ad quē in suo decore contuendū.

totomisuuidutis tota comestis
intentione pperamus. que
interris latuerunt. in celis
coronanda nre bone conuer
sionis donaria pferemus.
quicquid q̄ in tenebris dixim.
in lumine dicent. & q̄ in aure
locutis sum in cubiculis. p̄re
dicabitur in cecis.

ASCENDIT AUTEM ET IOSEPH
A CALILAE DE CIUITATE
NATAE RE TH. IN IUDEA CIUI
TATE DAUID QUAE UOCAT
BETHLEEM. EO QUOD ESS&
DE DOMO ET FAMILIA Domi.
UT ProFITERETur CUM MARIA
DESPONSATA SIBI UXO
RE ProAEGRANTE.

Superna dispensatione profer
sio census ita descripta est.
ut sua quisque patriam ire iube
retur. Non tantum propter
mysterium quod diximus.
uerum & iam ut dominus calibiconceptus.
calibinatus. insidiantis sibi he
rodis furor est facilius euadere.

Qui sibi & hleemitis parentibus
nascerentur. fugam eorum subi
tam cellidus scrutator potuit &
habere suspectam.

praesertim cum eos de stirpe dauid
unde xpistus erat futurus. cuncti
genus ducerent. Cui dauid
ipse suo & nomine & patria & of
ficio testimonium perhibet.

Dauid quippe manu fortis. siue
desiderabilis interpretatur.
Nomen quidem in demutacione.
quod & gigante m fortiter struxit.
& pulcher aspectu decorique
facie fuerit. sed altior myste
rio illum de sua domo ac familia
nasciturum praefigurans. Qui
singulariter mundi principem
debellare. Speciosus forma
praefilius hominum. & ipse in bethh
leem natus. & intellectu adum
pastor ouium. hoc est simplicium
rector animarum. Cuius non prete
reunt tantataque benigna
est humilitas in tuenda.

Quoniam solum in carne nati pro nobis.
sed & eo tempore dignatus sit in
carnari quomox natus censu caesa
ris adscriberentur. atque ob non
liberationem ipse seruitio subde
retur. Quam & iam nobis humili
tatis eius semitam per enim con
ditione suent mutare sed animos.
Proarus insinuat. subditi in quies

estote omnium unum creaturam
 propter dñm siue regi quasi p̄ excel
 lenti siue ducibus tamquam abeo
 missis; s̄ & cō apostolus eius
 Paulus reddite inquit omnibus
 debita: cui tributum tributum
 cui uectigal uectigal: cui timorē
 timorem: cui honorem honore
 Nemini quicquam debeatis
 nisi ut inuicem diligatis
FACTUM EST AUTEM CUM
 ESSENT IBI. IMPLERISUNT
 DIES UT PARERET. ET PEPE
 RIT FILIUM SUUM
 PRIMOGENITUM
Bene non solum propter iudicium
 regis stemmatis. s̄ & propter
 nominis sacramentum. dñs
 in bethleem nascitur; b̄ & h̄ l̄ e
 namq; domus panis in t̄ p̄ x̄ & c̄
I p̄ senamq; est quia
 Ego sum panis uiuus quide caelo
 discendi. Locus ergo in quo dñs
 nascetur: domus panis ante
 uocatus ē: quia futurum pro
 fecto erat. ut ille ibi per mate
 riam carnis appareret
Qui electorū mentes in t̄ n̄ c̄ s̄ c̄
 & uere reficeret; sed ut q; hodie
 & usq; ad consummationē sc̄ l̄

dñs in b̄ & h̄ l̄ e nasci
 in b̄ & h̄ l̄ e n̄ desinit. Cū quili
 b̄ & audientū uerbi flore
 suscepto domū se & in panis
 efficit; Cōtidie in utero uir
 ginali hoc ē in animo cre
 denti ū p̄ fide concipit; p̄ b̄ c̄ p̄
 t̄ s̄ ma gignit; Cōtidie d̄ i gen̄
 t̄ r̄ x̄ e c̄ t̄ u. s̄ ū c̄ o m̄ i t̄ a t̄ a d̄ o c̄ t̄ o r̄ e
De rotamundance conuersa
 tionis q̄ d̄ galilea sonat. In ciui
 tate iuda confessionis ū d̄ e l̄ i c̄ &
 & laudis ascendens sc̄ n̄ s̄ ū e
 deuotionis & n̄ o r̄ e ḡ i p̄ s̄ o l̄ ū t.
Que in exemplū beatae semp
 uirginis marie nupta simul
 & immaculata. Concipit nos
 uirgo de sp̄ u. parit nos uirgo
 sine gemitu & quasi diu quide
 desponsata; sed ab alio fecun
 data p̄ singulas s̄ ū p̄ a r̄ t̄ e s̄ q̄ ū e
 unam catholicā faciunt.
Preposito sibi pontifici uisibi
 lit̄ iungitur; sed inuisibili
 sp̄ s̄ sc̄ i ū i t̄ a t̄ e c̄ o m̄ u l̄ a t̄ u r̄ ;
Unde & bene ioseph auctus in t̄
 p̄ t̄ a t̄ u r̄ . indicans nimirū hoc
 uocabulo. q̄ d̄ i n s̄ t̄ a n t̄ i a m̄ a ḡ i s̄
 tri loque t̄ i s̄ m̄ i l̄ ū a d̄ & s̄ i n̄ a u ḡ
 m̄ t̄ u s̄ u p̄ n̄ i u u c̄ a m̄ i n̄ i s̄

ut caudatur acceperit; qd
aut filium suum primogenitum
maria peperisse describit.
Non iuxta cheluidianos acci-
piendum est. adios quoque filios se-
pcreas sequi sine queat pri-
mogenitus dicitur si qui habeat
fratres sicut non unigenitus nisi qui
ceteros & fratres; solus & appellari
q. & testimoniū legis & scripta-
rū dicitur. ^{etiam primogenitos.} omnes unigeni-
tos. Non autem omnes primogenitos.
& iam unigenitos posse uocari.
Hoc est non solum esse primogenitum.
p. que alii. sed omnem a se que
nullus eum uel p. cesserit.
Denique quia omnem uel uel
qd d. perit uel uel a se m. d. uo-
cari p. cipit siue fratres sequantur
siue non sequantur. qd primum
de uel uel uel uel. primogenitus est.
iure consecrandum. Uerū alio-
ratione dicitur filius in carne appa-
rens & iuxta diuinitatis excellen-
tiam unigenitus a patre. & iuxta sta-
tū sociā & iū. primogenitus
est omnis creature
De hoc dicitur. p. am quos
p. resciuit & p. cedis
st. in uel conformes fieri

imaginis filius ut sit ipse primoge-
nitus in multis fratribus; de illa autē.
& uidimus gloriam eius gloriam
quod si unigeniti a patre. Est
ergo unigenitus in substantia
deitatis. primogenitus in sub-
ceptione humanitatis; primogenitus
in gratia unigenitus in natura.
Inde est quod frater nuncupatur &
dicitur frater. qui a primogenitus.
dicitur. qui a unigenitus est.
ET PATER ISEUM IN UOLUIT
ET RECLINAVIT EUM IN PRAE-
SEPIO. QUIA NON ERAT EI
LOCUS IN DIUERSORIO.
Quid retribuam dno pro omni-
bus quae d. & retribuit mihi;
Qui enim maior est omni laude.
paruulus natus est nobis ut nos
uiri possimus esse perfecti.
Qui totum mundum uario uestit
ornat ut p. annis uel; in uoluitur-
ut nos stolam primam recipere
uideamus; per quem omnia
facta sunt manus pedesque cum
adstringitur. ut in raem unus
ad opus bonum exerta. postea
sint pedes in uiam pacis directi;
Cui caelum sedis est durus p. sepis
congesta continetur. ut nos

peccatis regni gaudia diluere;
 Quipanis est angelorum in pre-
 sepio reclinatur ut nos quasi
 sca anima carnis succo
 frumento reficiat; Qui ad dex-
 tera patris sedet & induerit orio.
 locos & ut nobis domo patris sui
 multas mansiones pparat &
 Quamuis hoc quod non in pareu-
 tum domo sed induerit orio & ip-
 uia nuscitur per significatio-
 nem intelligi potest.

Ipse namque ait Ego sum uia & ueri-
 tas & uita qui ergo per diuini-
 tatis essentiam ueritas & uita
 permanet per incarnationis
 misterium uice factus est.
 quia nos ad patriam ubi ueritate
 & uita fruere mur adducere &

ET PASTORES ERANT IN REGI-
 ONE EADEM UIGILANTES
 ET CUSTODIENTES UIGILIAS
 NOCTIS SUPRA GREGES SUOS;
 ET ECCE ANGELUS DOMINI STETIT
 IUXTA ILLOS ET CLARITAS
 DOMINI CIRCA ILLUM FULSIT ILLOS.

Pulcherrima ratione. dno
 nocto pastores uigilant.
 gregemque suum ab insidiis noc-
 tis custodiendo defendunt.

ut uidelicet & iaphocosten
 dat illud ad eum tempus quod
 uerus & solus bonus pastor
 olim pmisit dicens; ecce ego ip-
 se requiram oues meas & uisitabo
 eas sicut uisitat pastor grege-
 suum & liberabo eas de omnib;
 locis in quibus dispersae fuerint.
 In dienubis & caliginis & paulo
 post & suscitabo super eas pas-
 torum unum qui pascuet eas seruum
 meum dauid & cesare fa-
 ciambestia pessima sed & uita;
 & cetera quae mirabiliter
 a propheta & praedicta mirabi-
 biliter ad nouidemus simpliter & c.

Meminit & micha propheta
 loci huius & temporis dicens
 Et turris gregis nebulosa
 filiae sion usque ad te ueniet
 & ueniet potestas prima
 regnum filiae sion.

Turris quippe gregis quae
 hebraicae turris a deriuoca
 2. mille circiter passibus a ci-
 uitate bethleem ad orientem distat.

Uccacino suum in nomine pastores
 hos multo ante demonstrans
 ad quam usque filiae sion
 angelicae uidelicet potestates.

pastoribus; apparendo uenerunt. Vigiliae itaque nocturno
pastores supra gregem uisus
rū significat. Et dispensatione
manifestata uigilantibus in
est uel pastores in unum casta
rū. Quibus dicitur pascite qui uobis
est gregedi. Bene autem uigilantibus;
pastoribus; angelus
apparet eosque dicitur ita scire
fulgore. Quia illi per caris uide
resublimia merentur. qui fidelibus
gregibus; praesolliciti sciunt.
Dumque ipsi per supra gregem uigilant.
diuina super eos gratia largius
coruscant. Aliter angelus maria
angelus ioseph angelus pastores
instruit. et concipiendum & con
ceptum & natum. cuius uel scilicet
testantur. ut & mortales suffi
cienter imbucant. & suum aucto
risseruitum incessanter impendunt.
Nam & insequentibus;
temptato passuro resurgenti.
atque ad caelos ascendenti. sepe
ad eum perhibentur.
Et tunc uerunt in timore
magno. et dixit illis
celus. Nolite timere. Ecce enim euangelizo.

uobis. Gaudium magnum
quod est in omni populo.
Non in omni populo uidet eorum.
quorum plurimi rebelles extiterunt.
sed in omni fidelium populo
de cunctis tribubus. gentibus.
& linguis. in unam christi eccle
siam congregato. & uerum
gaudium meum angelizat & magnum
Quia factus est uobis hodie
saluator. qui est christus
dominus in ciuitate dauid.
Haec est potestas prima in hoc
regnum filiae sion. quod praesentia
topphae & uel testimonio optimis
sum est. in turris gregis uenturum.
Ubi notandum quod angelus qui
in noctis uel uigilantibus pastores
affatur. non ait. hodie nocte.
sed hodie uel uobis saluator.
non ueliam scilicet & ob
causam. nisi quia gaudium
magnum euangelizare
ueniebat. Nam ubi tristitia
quaeque noctis uel temporibus
gestat gerenda significat
tibi sepe nox tunc diungitur
uel & cum sole. nominatur
ut est illud; Omnes uos scilicet da
lum peccati in me in ista nocte.

Et alibi amendicotibiquia^o s^o tuho
die in nocte haepriusqua^o bis gallus
uocem dederit. ter me es negaturus.

Nec enim frustra angelus
tanto lumine cinctus apparuit.
Ut claritas di pastores cir
cum fulsis se. hoc est ex omni
parte illorum radios luminis
as per sis se dicitur. quod nun
quam in tota testamenti u^o e
ris serie. toties angelis apparen
tibus aduungitur. sed in r^o tice
praemonuit. quod ap^o t^o p^o t^o t^o t^o
monuit. apostolus dicens.

Nox praereces sic dies autem ca^o
propinquauit. ubi iam uis ergo
operit tenebrarum. & induamus
nos arma lucis. sicut in die
honeste ambulemus.

Et hoc uobis signum inueni
etis in fante p^o t^o t^o t^o t^o
in uolutum. Et positum
in praese pio.

Crebris infantia saluatoris
& angelorum praeticonis & euan
gelistarum uobis est inculcata
testimonis. ut nostris ad huc
cordibus quid pro nobis sit
factus infigatur. Quia uelice
uulnere uis est. propter iniqui

tates n^o r^o s. & infirmitas e
propter peccata n^o r^o.

Et notandum sole huius q^o d^o signu
natis saluatoris scilicet in fante
non terrio excepto ostro. sed
pannis quicidentib; in uolutu.
in ornatis sauro stratoris.
sed in p^o t^o t^o t^o t^o inueniendum.

Hoc e non tantu^o humilitatis
eu & modestitatis. sed & pau
peritatis habitum suscepisse
pro nob. Quia cum diues esset &
pauper factus e pro nobis. ut nos
illius inopia ditaremur.

Cum esset & d^o s^o caelorum.
pauper factus e in terris.
ut terrigenas edoceret & pau
peritatis p^o t^o t^o t^o t^o regnum ad qui
rere posset caelorum.

Et subito facta e cum ange
lo multitudo militiae celestis.
Laudantium d^o m^o et
dicentium. Gloria
in altissimis d^o et
in terra pax homini
bus bona e uoluntatis.

U^o h^o e uangelizanti nuntio
nati in carne d^o m^o. mox multitu
do militiae celestis aduolans. con
sono in laude creatoris ore pruripit.

ut & si uisicut semp obsequi de
uotione xp̄o impendat & nos
suo parit̄ instituat exemplo!
Quoties t̄ aliquis frat̄is sacrae
eruditioni s̄ uerbis insonuerit.
uel ipsi lectu siue auditu que
p̄dictis sunt t̄ ad mentē reduxe
rimus. Dō st̄ctam laude s̄ ore
corde & opere reddendus;
Et benechorus adueniens ange
lorū militie caelestis uocu
bulum accipit. qui & ducillo
potest̄. in proelio quicquid debel
landa s̄ ueritas potestates ap
paruit. humilit̄ obsecundat.
Et ipse potestates eius dē contra
rius. nemo ostendit tantum
tēptare uideant. quāntū
uolunt. fortit̄ armis caeles
tib; p̄turbat. Nam sicut
imperatoris optimi p̄uisione.
cuncta manu militum illoc
aduersus hostilem mununt̄
aduentum. Ita & d̄s qm̄
inmundi sp̄s ad pacis euer
sionē ubiq; uersentur. ad
tutelam nr̄am constituit
exercitus angelorū quorū
praesentia. & daemonū con
fringatur audacia & nob

pacis. & gratia ministratur.
Qui uero d̄s & homo nascitur.
iure hominib; pax & dō gloria ca
nitur. glorificat angelidm̄.
p̄ nr̄a redemptione incarnatū.
Qui cum nos conspiciunt reci
pi suum gaudent numerum re
pleri. Opt̄nt pacem hominib;
quicquos infirmos prius subiectosq;
dispererunt. Nascente in carne
d̄no. iam socios uenerantur.
Qui cum pacē hominib; poscunt.
exponunt & quib; uidelicet
bonae uoluntatis. hoc ē eis
qui suscipiunt natum xp̄m.
Non autē herodi pontificibus
& phariseis. & erisq; antichris
tis. qui eius natiuitate audite
turbati sunt. eumque quāntū
uulere gladius insecuti.
Non ē enim pax impiis dicit d̄s.
Pax autem multa diligentib;
nomen tuum d̄ne. & non
est illis secundulum.
Quib; & hoc quod sequitur.
aptissime congruit. Expec
tabam salutare tuum d̄ne.
hoc ē uenturum xp̄i aduentū.
longa uotorum p̄nestul
tione suspirabam.

VI
ET FACTUM EST UT DISCESSERUNT
 AB EIS ANGE^LI IN CAELUM.
 PASTORES LOQUEBANTUR
 AD INVICEM; TRAISEAMUS
 USQUE AD BETH LEEM. ET
 UIDEAMUS HOC UERBUM
 QUOD FACTUM EST. QUOD FE
 CIT D^{NS} ET OSTENDIT NOBIS.

Uerba pastorum quam sint ra
 tionabilia. & pastoribus ec
 clesiae digna. diligenter inspice.
 Uere enim quasi uigilantes non
 dixerunt. uideamus puerum.
 uideamus quid dicitur. sed ui
 deamus uerbum quod factum est.

In principio erat uerbum. & uerbu
 caro factum est. Uerbu quod sem
 per erat. uideamus quomodo
 pro nobis factum est; quod fecit d^{ns}.
 & ostendit nobis; Uerbum hoc.
 ipsum se fecit. si quidem hoc ipsum
 uerbum d^{ns} est; Uideamus igitur
 quomodo hoc ipsum uerbum hoc
 est d^{ns}. ipse fecerit & ostenderit
 nobis carnem suam; Quod eni
 uidere non poteramus. dum erat
 uerbum. uideamus factum. quia
 caro est. Cui simile est quod iohann
 nes ait; quod fuit ubi uita. quod
 audiui mus. quod uidi mus oculis

nr^{is}. quod p^{er} specimus & ma
 nus in m^{un}do te^{mp}tauerunt. De uer
 boun^{tae}. & uita manifestu est.
 et uidi mus & testamur. & ad huc
 tiamus uobis uita ma^{gn}a & e^{ter}na.
 quae erit apud patre. & ap
 p^{er}ruit uobis.

ET UENERUNT FESTI IN CAES.
 ET I^U UENERUNT MARIA &
 JOSEPH. ET INFANTEM POSTU
 M IN BETHLEEM. UIDENTES AUTEM
 COGNOVERUNT DE UERBO QUOD
 DICTUM ERAT ILLIS DE PUERO HOC.

Festinant pastores. xpi quem
 cognouere tota mentis intentione.
 uidere & aduentum desiderant.
 Nec enim cum desidia xpi. est que
 rendam^{us} praesentia. & ideo forte
 non nulli quaeerentes inuenire
 non merentur. quia de desidio
 se xpi^m requirunt. Ideo pasto
 res istis inemon^{str} inuenerunt.
 quia ad illu^m fidem ficta curre
 bant. Ad quae festinant ire. est p^{er}
 pedu^mgressus accelere. sed
 in fide semp^{er} ac uirtute pro
 ficere. Inuenerunt inquit
 maria & ioseph. & infantem
 positum in bethleem; sed & domi
 nici gregis pastores quo crebrius

ac succi uis in huius uita et tenebras
caelestia colluntur oculo.
eo feruentius sublimē patrū
pcedentium uita iniqua panis
uitae semp & seruetur & reficit.
Quasi postea bethleem contē
plendo subeunt. Nilq; in hac
aliud quā uirginale catholi
cae et uel pulchritudinem.
quasi maria uirile spiritū
lium doctorum co & uis quasi so
seph & humilē mediatoris dī
& hominum hominis ihū xpī
aduentū. scriptum est sacrae
paginis in seipsum quasi in p̄se
pio positum. infantem xp̄m
primam uisionem reperunt.
De quo uidelicet sc̄arū scriptura
rū p̄ se pio. eximium illud
animal. & sacrosanctis
hostiis captis simum pascebat.
quod exultando proclamabat.
Dū pasceat me. & nihil m̄ deerte.
In loco pasceat bime conloca
bit. Et p̄caulo p̄. Panis tunc cons
pectum eom̄ s̄a. aduersus eos
qui tribulant me. Uidentes autē
inquit cognouer̄ de uerbo qd̄
dictum est illis de puero hoc.
qui cū mirum iusti ē ordinis.

ut cognita amata & honore digno
caelestia uerbi incarnatione.
ad ipsa quacūq; uerbi gloriam
contuendam. capacioris longo
exercitio mentis acumine
pertingatur.
Et omnes qui audierunt
mirati sunt. et de his
quae dicta erant
a pastoribus ad ipsos.
Ap̄ pastoribus populus ad dī reueren
tiam cogitur. Non mediocres fi
dei tibi hoc uideatur exemplum.
non uilis persona pastorum.
Certe quo uilior ad prudentiam.
eo p̄n̄t & osior ad fidē. p̄n̄t sc̄ip̄
tes. sed simplices. qui fucare audi
tu nescirent. Dñs sui p̄reco
nes elegit. Non r̄ & hores. sed
piscatores. de uangelizandum
destinavit. Deniq; & in ueritate
stamento. praecipuos quosq;
succedens persecutionis nuntios
pastores ordinavit. Proto
martyr abel qui innocuam
pastoralis officii conuersatio
nem proprio sanguine medicauit.
Cuiusq; in figuram. dominice
passionis sanguis clamat de
terra quasi doctis simus ac

32
primus opilionum primitias gregū
suoꝝ dñō deuotus offerēbat;
Abraham pater fidei que exultauit
ut uideret & diem xp̄i. Et uidit
& gauisus est. Non aurime
tulla quibus suū cultui orna
menta conquiret & sed aquarū
fontes quibus pecora potarēt.
in terra uenis fodiendo que
suis describitur. Jacob duodecim
tribuum pater. bis. denis annis
in pascentis pecoribus cęstu
urebatur & gelu. quorum in
figuram ueripastoris habi
tum ostensu inter doctrine
salutaris aqua institutum suarū
uari & cęstus sublimiore donabat.

Legis lator moyses. qui prius
in tripum ecclesie septiformis.
sorores septem pascentes. ab in
ruentium pastorum donec suas
oues cadaquarent. improbitate
defendit. Postmodum in tē pas
cua deserti dñm uidere & alloqui.
atq; in uirga pastoralis signa
facere ac populum dilibere
promeruit. Ipse dicit cuius
dñs n̄r uocari & esse dignatus
est filius. Amicem suū patris.
de manu ursi leonis eripiens.

ostendit eum de sua stirpe &
ciuitate nasciturū. Cui similis n̄
ē Eripiens in opēdama manu foſtio
risei. Egenū & pauperē ara
pientibus eum. Et ideo n̄ ē
paruiducenda p̄storum
ad testatio. qui tunc uigilare.
& angelice exultationis. r̄m
nū audire meruer. Quan
do relicti in deserto non agi. Ta
nouē ouibus. ad requirendā
ouē centesimā bonus pastor
apparuit. cui semper aduentū
totus fidelium grex deside
rans implorat. Er̄n̄ uisicut
ouis que eperierat. requi
re seruū tuū dñe.

MARIA CŪTĒ CONSERUA
BAT OM̄A UERBA Hęc.
CONFEREHS IN CORDE SUO.

Quid uult hoc qd dicit. confe
rens. debuit dicere. conside
rabat in corde suo & conseruabat
in corde suo. Sed q̄ sc̄as scrip
pturas legerat & sciebat p̄ph̄as.
conferebat ea que secum s̄
acta de dño. Cū his que noue
ret ap̄ph̄as scripta de dño.
& conlata ad inuicē cognouit.
instar celestiu cęcerubim.

socii sui uultus luce concordia;
 Dixerat enim gabriel ecce concipi-
 pies in utero & paries filium;
 P dixerat et scias ecce uirgo con-
 cipiet & pariet filium. Præce-
 dixerat micha filia sion in tur-
 re gregis aduenturus & potes-
 tatem primam tunc euenturam;
 Dicebant pastores sup nocte
 sibi ciuitatis in turris egre-
 gis apparuit se coh hostes que
 nactum cernerent xpm;
 Legent maria bos cognouit
 possessorem suum & iasinus
 p se pedum suum. Uidebat in
 p se pidi filium uagientem
 qui homines sed uata acum
 ta & in his singulis scitq; huimo-
 di conferebat que legent & com-
 parabat his que audiebat & ui-
 debat ET REUERSI SUNT
 PASTORES GLORIFICANTES
 ET LAUDANTES Dm. IN OMNI-
 B; QUE AUDIERANT ET UIDE-
 RANT. SIC UT DICTUM EST AD ILLOS
 GLORIFICANT PASTORES & LAUDANT
 Dm. IN OMNI B; QUE AUDIEN-
 T AB ANGELIS & UIDENT IN B; & H-
 LE EST SICUT DICTUM EST AD ILLOS. ID EST
 & IN HOC GLORIFICANT Qd n aliud

uementes in uenerunt quã dictum est ad
 illos. siue sicut dictum est ad illos gloria
 doli laudesq; refer. Et hoc enim illis
 facere dictum est ab angelis. Niquidem
 uerbo imperantibus. sed for-
 mam sue deuotionis
 offerentibus
 Cum domine excelsis gloria unani-
 me exultatione resonarent.
 Nam & quid dicit euangelizouob
 gaudium magnu qd erit omni
 populo. ad glorificandu utiq;
 dm laudandum que puocat.
 Sed & magistri spiritaliu gre-
 gum modo & eris dormientib;
 contemplandoc celestia subeunt.
 Modofidelium castralustrando.
 & probitatis exempla querendo
 circueunt. Modoad publicum
 pastorem officio docendo redeunt.
 Ut memoriam abundantie
 suauitatis di quam in p mlic &
 Intuendo gustauerant. prae-
 dicando proximiseruct.
 ET POST QUAM CONSUMATI
 SUNT DIES OCTO UT CIRCA
 DERETUR ^{p ver} UOCATUM EST NOME IESU
 IHS. QUOD UOCATUM EST AB
 ANGELO PRIUS QUAM
 IN UTERO CONCIPERETUR.

Ritus & religio circumcisio
nisi beato abraham patriarcha
supra sit exordium. Quicū posi-
tus adhuc in p̄putio p̄fecte
dō credidit s̄ & reputatum
q̄ ei est s̄ & ad iustitiam signū
accipit circumcisiois signacu-
lū iustitiae fidei que ē in p̄putio.
A quo & iā ut dicitur circumcisiois no-
m̄ parvuli s̄ptar & exortū ē
Quia & ipse cum testam̄tū adō
circumcisiois acciperet & eadē
prius die cū sua conuigenomi-
ni sua augmentum p̄meruit ut
que extenuis abram. Idē pater
excelsus suo occiditur. Deinceps
ob meritum fidei abraham hoc ē
pater multarum gentium un-
cupar & sanctorum quoque sarradi-
cer & Enit autem circumcisio
nisi tripus ac figura multiformis.
Nā & signaculū ^{data} ut dictū
ē iustitiae fidei abraham & semini
ei & iudiciū castigandis eos quoad
hoc sem̄ hancque fidē p̄tinere. I.
Ab omni inquinam̄to carnis
& sp̄s ^{p̄signat} & p̄phētia nascitur de
hoc semine saluatoris quinos

et in p̄sentip̄ baptismum ab
omni mōtiferæ actionis pol-
lutione mundare & Et in futu-
ro p̄ resurrectionē ab uniuersa
mōtiferæ corruptione
in p̄p̄tū libere & Et p̄cipue
donum remissionis q̄ d̄ solueret
& a peccato p̄uariationis adē
phancidē temporis ministrari
eidē gratiæ legis q̄ lictoricon
placuit. Qui enim unū dicit
Nisi quis renatus fuerit ex aqua
& sp̄s cō n̄ potest introire in
regnū d̄. Ipse tunc dicebat
Masculi cui p̄puti carō circumci-
sā n̄ fuerit peribit anima illa
de populo suo. q̄ pactū meū ir-
ritū fecit. N̄ pactū utiq̄ circumci-
siois q̄ d̄ n̄ infans quid discernere
nec d̄ uel d̄ uel s̄ maiores q̄ d̄ ser-
uare nouerunt potuerunt. I. debuerunt. I.
irritū fecerunt. Uerū pactū q̄ d̄ cū
p̄mo homine d̄ inuit. q̄ d̄ omnis
q̄ tū in die uita gessit in t̄n̄
p̄uariatā secū uincit atq̄ de ore
medios d̄ uti s̄ d̄ q̄ op̄ habere n̄
ignorat. Nā q̄ t̄ ante t̄ ponit cir-
cūcisiois. I. & iā p̄ data circumcisioē

de ceteris gentibus extiterit fide
les ut exemplar patientie iob & ami
ciliberique illius sine uictimis hostia
rū se suos scilicet originali peccato seu
cestes sola fide saluabant. quia
iustus ex fide uiuit & sine fide impos
sibile est placere deo. Uerū his atque
huiusmodi remediis egent. quide
peccata nō dūce ppagati in iniqui
tatis concepti & indelictis sūnt.
Redēptor autē nōr. qui ut peccata
mundi tolleret & sine peccato uent
in mundū sicut suobaptismate
nobremedia pcurrit. Idē nōr
abluidis sceleribus & aquarū que
subit lauacri consecrauit ita
& iā circūcisione quā suscepit non
sua quēnulla emittant immisitā pur
gauit sō nōrē in senectute uel iusta
tē docuit in nouandā & nunc uide
lic & eampse autiorū labepur
gandā. & in nouissimadie sig
nificans ab ipsa multitudine mor
talitatis ac mortis peste peni
tus eē restitua mandam.
Unde congrue ih̄s octauadie
circumcisus assērit. quod non
facile in ueteri testamento

de quo quā legimus scilicet. quāuis
suepissime de omnibus iussim. ubiq;
solum tūc erat isaac. qui quāsi filius
pmissionis primus octauadie cir
cūcisionē accepit se perhibet. **B**ene
in quā ih̄s octauadie circūcidit.
Quia uidelicet ut nōr. hec nōr
quāp diximus hoc ē & moderna
& futurū & sp̄s & carnis in nouatio.
et in eī resurrectione p̄figurata.
& in nōr ē quando q̄ pficienda.
Siquidē de prima nōr resurrectione
quae interim uitae & fidei men
dicatione celebratur. apostolus
ait. Qui cumq; enim baptizati sum;
in xp̄o ih̄u in morte ipsius bapti
zati sumus. Ut quomodo surrex
xp̄s a mortuis p̄ gloriā patris.
Ita & nos in nouitate uitaeambu
lemus. De secunda autē que in fi
nes perit ita dicit. Si enim credimus
quod ih̄s mortuus ē & resurrex
it & d̄s eos quid dormierunt.
per ih̄m adducet & cum eo.
Octauum autē numerū resurre
ctionis glorię conuenire pe
ne omnibus claret. Nam & d̄s
octauadie hoc ē p̄ septimam

scabbataresurrexit; et ipsi p̄ sex
huius sc̄i & ceteris & septimā scabbati
animarum quaenunchiteri
Inclia autē geritur quasi oc
tauo tempore resurgemus.

Tunc uerissime circumcisi hoc ē
c̄ bonnib; carnalis concupiscen
tie uitas & corruptionib; in q̄b;
maxime luxuria regnat expo
licia. Uerissime p̄putiū incisi sum̄. 14

Quia sicut dñs ait. filii seculi
huius nubunt & trādunt ad nup
tias. Illi autē quidignā habe
bunt siculo illo & resurrectione
ex mortuis neq; nubent
neq; ducunt uxores neq; enim
ultra mori poterunt. aequales
enim angelis sunt & filii sup̄ di
cum sint filii resurrectionis.

Uocatum ē in quōdā nom̄ eius
ih̄s. quod uocatum ē ab arce
lo priusquā in uero conciperet̄.

Ih̄s saluator in t̄p̄n̄ & dicitur.
cuius nom̄is & iam fideles &
electi quicq; in t̄n̄ q; si uide q̄
satis dictum ē. circumcissione
participes existere gaudent.

Ut sicut ap̄p̄o christianitatis & iā

a saluatore saluati nuncupet̄.
Nunc quidē spes saluati p̄ fidē.

Tunc autem reipsa p̄ uisionem
gloriae quae ē in xp̄o ih̄u d̄o
p̄ro. quod illi sc̄o uocabulū
non solum priusquā in uero
eccl̄ae p̄ fidem conciperent̄.
sed & iam ante tēponē seculari
uocatum ē. Cuius sacrosancti
nom̄is non tantum & h̄mo
logice sc̄d & ipse quē litteris
comphendit numerus p̄p̄eue
nire salutis mysteriū credol̄.

sex quippe litteris apud grecos
scribitur. iesus. iudelic̄ & i &
H. & c̄ & o & r & c̄. quorū
numeri sunt x & viii & cc.
sc̄p̄triginta quā dr̄ in ḡneri ducunt̄
& lxx & cccc̄ & cc̄. qui sunt
simul dccc̄ lxxxvii. Quip
fecto numerus quae figurat
resurrectionis sc̄d̄ gaudent
satis ē sup̄n̄ tractatum;

Nam quod octo simplicit̄ posita
hoc & p̄ eadē decem siue ceptū
multiplicata significant.
uel cept̄ p̄fectorū comulatio
numeriorū firmitati indicium
ēē credendum ē.

Possumus & ita dicere quod nomen
saluatoris octo absoluta con-
tineat. Quia resurrectionis
in se exemplum in octalibus; octava
die resurgendo postiterit.
Contineat & decuplata quod deca-
logus legis quod modo debeat imple-
ri. si uenit resurrectionis figuris
instituerit partem & uiuerit.
Ut quomodo ipse surgens a mor-
tuis iam non moritur mors illi ultime
non dominabitur. ita & nos ex ista me-
mus nos in omnia quod deest peccato
uiuentes autem deo in christo ihesu.
Contineat & iacentes ducta qui
gloria sue resurrectionis
ostensa quod uenit in futurum
sequatur & retributio ostenderit.
Centenarius namque numerus.
qui pro tot in leua cursu in me-
rorum primus de cetera parte
illius in mirum scilicet gaudium figu-
randis aptissime congruit.
quod non uisissima inimica des-
trua & mors. quod non uisissima
quod relinquitur simul in pie mur
cum illis qui resurrexerunt in nubibus ob-
uiam deo in aere & sic sepe cum deo erimus;

Unde pulchre in interpretum omnium elec-
torum primus promissionis filius
& centenarius pro parte natus accir-
cumcisus & secundum deum predictum
isaac quod risum siue gaudium
sonat est appellatus. illius pro parte
temporis de cetera in felicitate
profigurans. De quo dominus ait. Iterum
cuius uidebuntur & gaudebit cor
urum & gaudium urum nemo tollit
a uobis. Uerum quod de circuncisione
sermo est libet & inquirere. quod cre-
moses ipse qui legem circuncisionis
& patribus deo datum & sibi to-
ties inculcatum refert. Totum ducatus
sui tempore neminem circumcidi
uoluerit. Propter unum solum modo
filium suum quem mater arrepta
pro parte acutissima. nam deus ferre
circumcidit. sed omnes qui in heremo
nati sunt. a uisue circumcidendos
reliquerit. morem uidelicet & diu-
nitus impentum. quod cetera in gestis
& sex annis obseruatum & cetera
sibi successione contrarium.
annis quod cetera in gestis. continuis
intermittens. Nequaquam hoc
frustra sed in magno mysterio

factum crediderim. De quo scilicet
 maiorum intellectu dicā breuit
 ipse quod sentio. Mosē circum
 cisionem p̄dicat sediosue p̄
 fict. Quia lex p̄ mosē data ē.
 gratia autē & ueritas p̄ ihm
 xp̄m facta ē. Nihilq; p̄dest
 litent uibens. nisi ad fuerit
 gratia uiuens. Mosē p̄dicatē.
 p̄putium crescit. quia sicut
 apostolus ait ex operib; legis
 non iustificabit̄ omnis caro co
 ram illo. per legem enim cognitio
 peccati. et adhibuitq; ad legē enim
 peccatum enit̄ in mundo. peccatū
 autem non inputatur cum lex n̄ ē.
 et iterum lex autem subintravit ut
 abundaret delictō. Nam concupis
 centiam nesciebam. nisi lex diceret.
 non concupisces. Occasione autem
 accepta peccatum per mandatū.
 operatum ē in me omnem concu
 piscentiam. sediosue populo int̄ n̄
 remissionis inducto. p̄putium qd̄
 mosē uiuente ad creuerat. cultris
 p̄rimis incidit. Quia ubi abunda
 uit peccatum sup̄ abundauit gratia.
 Nam quae p̄rimis sed circumci

endum iosue cultris utatur.

Intellegit qui legit qui ueritate
 erat xp̄s. & sup̄ hanc inquit p̄ n̄
 cedificabo ecclesiam meam.
 Quod enim impossibile erat legis.
 in quo infirmabatur p̄ carnē.
 d̄s filium suum mittens in simili
 tudine carnis peccati. & de peccato
 damnauit peccatum in carne.
 ut iustificatio legis impleret̄
 in nob; qui non secundum carnē
 ambulēmus sed secundum sp̄m.

Haec autem xp̄i gratia non solū
 noui testamenti fideles iustificat.
 uerum quicumq; in lege p̄fecte
 fuerit non ex operib; legis. sed ea
 dem xp̄i in carne uenturū gratia
 sunt sed uisus p̄ fidem. & hos
 populos sciosue circumcisos. illos
 mosi filius designat quicum le
 gis seueritatem coacti. disceret̄
 xp̄i gratiam flagitare. quasi
 independentem d̄ni gladium p̄ re
 circumcisione uitabant.

P̄rocaute testante. quidem uigole
 gis loquens ait. qd̄ neq; p̄cates n̄r̄.
 neq; nos potuimus postulare. sed p̄ gra
 tiam d̄ni h̄u credimus saluari.

9 **Q**uemadmodū & illi & p̄sc̄l̄m̄ist̄a.
qui quā sic arce^{ra} legis custodia
conclusus & in a me uadendū nul
lum nisi h̄gn̄t̄a xp̄i experiens.
exclamat; Dum anxius & cor
meum in p̄ & n̄ exalta time

Deduxi time quia factus es spes mea.
turr̄is solitudinis & facie inimici

Nemo sane^{cum} circumcisionē p̄dicari
caudierit. Unius solū membri
continentiam autum & imperari
quasi uel a fornicatione tutum.

licito matrimonio temperantē
utentem t̄ uirginitate gloriosū
existere. absq; adiarum uirtutum
adirectione sufficit & non om
nium potius quo scorde t̄ corpore
gestamus sensuum castigationē
p̄cipi. Nam & moyses mundissi

ma diuēba suscipiens in circūcisū.
se labus eē querebatur; Et ste
phanus iudaeis non credentib;
in circūcisū inquit cordib; & au
rib; uos semp̄ sp̄i sc̄o restitistis;

Ille itaq; uent̄a circumcisionem un
datus ē. qui obtinuit uires suas
p̄caudiat sanguinem & cludit
oculos ne uideat malum.

Qui custodit uias suas n̄ delinquit
in lingua sua & cōtendit sibi ne gra
uē & coreus in carpuā & ebri & c̄te

Quidonec sup̄ ē. halitus in eo & sp̄s di
in narib; eius. non loquet̄ labis in qui
tatem; Qui laucat̄ inter innocentes
manus suas & ab omnium me d̄ca
phibuit pedes suos. Qui sup̄ omnia
castigat corpus suum & seruituti
subicit. Omniq; custodia seruit
suum cor. qm̄e ip̄s uita p̄cedit

Ille uero p̄ circumcisionem hierusa
lem ad lectus & d̄no oblectus est.

Qui iuxta eum quid dixit. Declina a ma
lo & fac bonum. p̄quam desit
a peccatis. bonis coepit operib;
abundare. quid dicere potest. Oculi
mei semp̄ ad d̄n̄m. Et circūbo c̄ltare
tuum d̄n̄e. ut audiam uocē c̄ltid̄stue

Quid dicit. xp̄i bonus odor sumus d̄o.
& leuauimus me a sc̄d̄ mandata
tue & conuesti pedes meos. In testi
monia tue. Qui si uenit inducat
siue bibit siue ad uid quid agit om̄ia
in gloria d̄i facit. Et dicit.
quā dulcia faucib; meis elo
quū tue. Et ad extremum
cor meum & a cor meū exultauer̄

Indivium. sed & ipsa bona actio
 sua quae in abscondito est circum
 cisione non minus indiget ut cum
 ieiuno. oro. elemosinam facio glo
 riam intrinsecus quaerim.
Nam si in angulis platearum sto.
 faciem demolior. Tubae ante me
 cano. ut uidear & lauder ab homi
 nib; foris quidem circumcisi suscip
 pareo. sed in mundus in corde pma
 nens. poenas in super similitudine sci
 tatis incurro. In exemplum uidelicet
 sychemitarum quicum patriarcha
 rum circumcisionem uiderentur
 imitati. quia non obdm̄ testam̄ti
 sed ob causam fecere luxuriae.
 Non modo nil adquisiere mercedis.
 Uerum testudie quando gn̄t uissi
 mus uulnerum dolor est inter sua e
 ciuitatis perire ruinas.
Tales namq; oblit̄ pph̄ & uermoni
 tionis circumcidim̄ dno. & uer
 feste p̄teputia cordium uirorū.
 Ubi tempus resurrectionis ingru
 erit. euacuetis quib; confidebat̄
 uirtutib; in hostem mittent̄ ad̄nā.
Qua propter & apostolus abscon
 ditam corde circumcisionem

sedulo commendat cuius laus
 non ex hominib; sed ex dō est.
Et p̄quam impletis sunt
 dies purgationis eius
 secundum legem moysi.
 tulerunt illū in hierusa
 lem ut sisterent eum dño.
De cr̄um quidem legiserit.
 p̄ paruulum p̄ tricesimum testū
 circumcisionis diem ad templū
 dñi deferri dicitur q; hostiam p̄ eo.
Primogenitum autem masculū
 sc̄m dño fieri. Mystice sicut
 diximus in sinuans. neminem
 nisi circumcisi sumuitas. Domi
 nicis dignum eē conspectibus.
Neminem nisi mox dicitatis neq; ab
 absolutum sup̄ nae ciuitatis
 gaudia p̄fecte posse subire.
Quia non habitauit inquit
 iuxta te in dignis neq; p̄ma
 nebunt in iusticia. Te oculo tuo.
Et capti caro & sanguis regnū di
 n̄ possidebunt. Neq; corruptio
 in corruptelam possidebit.
Uerum si legis ipsius uerba diligen
 tius inspexeris. p̄fectores p̄peries.
 q; n̄ solū dñs in carnatus quentū

a peccati contagione tantū a con-
ditione legis fuerit liber. Quam
ob hoc magis suscipere dignatus ē.
Ut & eam sciam iustam. ac bonam eē
probare. & nos ab eius seruitute ac
timore. fidei gratia liberare.
sed & iam ipsa di genē trix. sicut ab
admixtione iurili. sic & a legali
sit iure immunis. Dicit enim moyses.
Mulier si suscepto semine peperit
masculum. immundus erit septem
diebus. iuxta dies separationis mens-
strue. Et die octaua circumcidat in
fantiulus. Ipse uero triginta tribus
diebus manebit in sanguine purifica-
tionis sue. Omnes scilicet tangat.
Nec ingrediat scilicet arium donec im-
pleant dies purificationis sue.
& cetera quae ad ritum parientis
pertinentia sequuntur. Nota ergo
quod nō nisi mulier pariens. scilicet ea que
suscepto semine pepererit designa-
tur immunda. Rituque legis
doctor eē mundanda. Ad dis-
tinctionem iudelicā illius que
uirgo concepit. & peperit filiū.
& uocauit nomen eius emmanuel.
quod ē interpretatum nobiscū dicitur.

Non ergo filius quicumque homines ē
Nimiciter quae spū scō operante
peperit. Victimis hostiarū quibus
purgari & indigebit. sed ut nos
a legis iunculo solueremur. sicut
dñs xps. ita & beata sempuirgo
maria. legē. sponte subiecta.
Sicut scriptum ē in leu. c. xi.
Quia omne masculinum ad
periens uulua scilicet dñi uocabit.
Quod dicit. Omne masculinum ad
periens uulua & hominis & pe-
coris primogenitum significat.
quod utrumque scilicet dñi uocari atque
ideo sacerdotis eē. pceptum ē. Ita
dumtaxat. ut primogenitum
nito patris & matris acciperet. Et omne
animam immundam redimere faceret.
Cuius inquit redemptio erit p unū
mensē sicli argenti quinq.
Ubi alio subtiliore tractatu breui-
ter hinc iudicandum. quod illa omnia
primogenita t figurate fuerint ei.
quicumque unigenitus eēt filius.
primogenitus fieri dignatus ē om-
ni creaturae. Uere & singulariter
scilicet dñi. quia peccatum nō fecit
nec inuentus ē dolus in ore eius.

Uel certe nra fuerint deuotionis
 Indiciu. Quomū bone actionis
 Initia quae quae si corde gignim;
 dñi gratia deputare. Male autē
 gesta redimere debemus. Dig-
 nos uidelicet p̄cēntentiae fruc-
 tus. p̄ singulis quinq; corporis
 t̄cannuae sensib; offerentes.

Itaq; quod ait. ad caperens uulua.
 consuetudine natiuitatis more lo-
 quit. Non qd dñs n̄r. sacriue. Iis
 hospitium. qd ingressus scificauit.
 egressus de uirginis se credendus
 sit. iuxta hereticos quid dicunt
 beatam mariam uirginē usq;
 ad partum n̄ uirginē eē p̄ partū.
 sed iuxta fidem catholicam clau-
 so uirginis utero quasi sponsus
 suo p̄cessisse d̄ h̄ uulua. De quo
 pulchre p̄ph̄cia & conuētione
 inquit. ad uicem portae sanctu-
 ari exterioris quae respiciebat
 ad orientem & erit clausa.

Et dixit dñs ad me post haec
 clausa erit non aperietur.
 & uir non int̄nsi & p̄eam. qm̄
 dñs d̄s israhel ingressus ē p̄ ea.
 Eritq; clausa principi. prin-

ceps in eu sedebit ^{ut} comedat panē
 contra dñō. Quicquid possit & iā
 m̄r̄stice designari. Nullum p̄t
 dñm eccl̄ae uirginis uterum
 p̄uacuum & sp̄m̄ sc̄m̄ ad generen-
 dos dō filios posse ferere.

Ideoq; hunc masculum incompa-
 ribili dignitate dñō sc̄m̄ uocari.

ET UT DARENT HOSTIAM SE-
 CUNDUM QUOD DICTUM ē

IN LECE Dñi PARTURTURUM
 AUT DUOS PULLOS COLUBARUM

DICTUM ē. in lege. ut p̄ infante
 si masculus sit ut p̄ dixi quae
 d̄ trigesimo. si femina octogesimo
 die natiuitatis agnus cap̄niculus.
 immaculatus in holocaustum.
 & turtur siue pullus colubinus
 offerretur p̄ peccato. Si autē
 non inuenerit inquit manus ei.
 nec potuerit offerre agnum.
 sum & duos turtures uel duos pullos
 columbae unum in holocaustū.
 & alterum p̄ peccato. Dñs ergo
 ih̄s xp̄s cum diues esset p̄cip̄
 factus p̄ nobis. P̄cauperem
 pro se hostiam uoluit dari.
 ut uidelicet unicus p̄cip̄tate.

nos & hic diuites infide & illic
fucere & heredes regni quod
repmisit dñs diligentibus se.
Moraliter autem siue fortia quis
opent. seu creauerit infirma.
quae masculi ac feminae uoca
bulo distinguunt. ut haec legi
time dño uideant consecrari.
Quem necesse ē. Innocentiae &
tūsture parit. siue columbā
compunctionis offerat.
Quia enim uolucres haec parit
gemitus habent. Nimmerito
lacrimas humilium designat.
quib; plurimum in ipsis & iam
bonis operib; indigemus. Quia
& si bona eē quae agimus noue
rimus. quia tamen districtione
ad dño examinanda quae a nob
pseuerantia sint consumanda
nescimus. Qui uero diuitias iustu
tū habendo. De quib; ad corin
thios aptat. Quia in omnib; diuites
facti estis in illo in omni uerbo &
in omni scientia. Agnūit autem
nocue in altuum suorum grege
nū uenerit. Duos scilicet tūstures.
aut duos colūbe pullos offerat.

hoc ē ad lacrimarū fugitanda
suffragia confugiat. Et beneduos.
Unum pro peccato & alterū in holo
caustu. Holocauitū namq; totū
incensum dicit. Quia duos nimirū
generat compunctionis; dñm nāq;
sitiens animae prius timore compun
git. p̄ amore. Prius enim sese in
lacrimis afficit. quia dū mudoz.
suorum recolat. p̄ his per p̄ci sup
plicia ad dñm pestimescit. At uero
cum longa meroris anxietate
fuerit formido consumpta. quaedā
iam de p̄sumptione uenit secu
ritas nascitur. & in amore cae
lestium gaudiorum animus
inflāuitur; Contemplet
& enim mens quis sint illi ange
lorum chori. quae ipsi sociis & as
bectorum spirituum. quem ca
lestis ad dñm uisionis di. & am
plius plangit quia a bonis
pennib; de ē quae flebat
prius cum ad dñm ueniret.
Quia ergo prius flendo ne duce
ret ad supplicium tūsturem
pro peccato offereret; De alte
ro facit holocauitum.

Cum p̄modum flere comurissime
incipit. quia differt a regno.

Columbam peccato offest quia
bonit̄ ingemitu suo. lacuat p̄ singu
las noctes lectum suum. hoc ē p̄
singulas pulsantis culpae tenebras.
open̄ sua bona in quib; requiescere
debeat. lacrimis abluere n̄ces sc̄t.

Colūbarum pullos in holocaustum
ferunt quia patrie caelestis absen
tiam deflentes sciunt. Sup flumi
na babilonis illic sedimus & fle
uimus dum recordare murta uision.

Sicut enim columbae sup fluentia
residere delectantur. ut accipitris
aduentum umbrae cursu paucis
p̄uidere simul & euadere delectant̄.

Sicut p̄fecto sic animae pauperum spū.
fluctus saeculi mente transcenden
tes. quop̄lunt in babilone qua
suis gemitib; pascuntur. maligni
hostis exempla conspiciunt. eo
crebriores ad ea & uerua si uel desiderii
pennas sustollunt. Hoc scene
inter turturis & columbae signifi
cantiam distat. quod columbae
quae gregatim conuersari uolare.
& gemere consuevit. Actiuae

uitae frequentiam demonstrat.
De qua dicitur multitudinis autem
credentium erit cor & unum anima.

Nec quisquam eorum quae possi
debant. aliquid suum esse dicebat.
sed erant illi somnia communica.

Turtur uero qui singularitate
gaudet & cetero ut si coniugem
casu perdidit. solus exinde
permanet. speculatiuae
uitae culmine denuntiat.

Quia & paucorum est ista uir
tutis. & his singillatim attributa.
solus isaias dñm exercituum
uidit. laudes seraphim contem
platur. et quia male tacuerit.
quasi turtur singularis ingemit.

Moses praueunte procul populo
solus ascendit ad dñm & ne
idem populus ferretur. lu
crimosis p̄trecibus imp̄dunt;

Solus fugientibus socus danhel
inter angelos remanet;
solus ezechiel quae driga scae
rubim & supernae ciuitatis
aedificiu celsum miratur;

Solus p̄culus ad delicias pan
dis & uisenda caeli testu

secrū raptatur. Item cum in
cubiculum clauso ostio oropatrē
in abscondito, tulturem offero;
At cum eidem operis compare squae
ro canendum pph&icū. Venite
adoremus & pcedamus cantēdm
ploremus coram dño qui fecit nos.
Columbas ad altare deposito.
et quia aeque utraque condi
tori accepta est hostia.
Consulte lucca sūtrum tultures.
an pullicolumbarum pro dño
sint oblata non dixit. Ne unū
alteri uiuendi ordinem pferat.
sed utrumq; sequendum. Utrūq;
diuini cultib; docer& offerendū.
Igitur quia de purgatione lon
gior se sermo protraxit.
Quid ipse dierum purgationis
numerus contineat mysteriū.
& quare eidem in femine genitri
cepurganda geminacrisitūssus.
In leuitico congruentius explanabit.
Et ecce homo erat in iher
usalē. cui nō s y me o r, et
homo iste iustus et timorū.
Expectans consolationē isrl.
Et sp̄s sc̄s erat in eo.

Nato in carne dño, non solum angeli
de caelis. sed & omnis a&ia mortalium.
& inter q; se xus testimonium reddit.
Decebat enim omnium seductore.
sicut uenturum in carne omnium
toto saeculi tempore fidelium
facto uel dicto pntescari. Ita & iā
uenientem communem omnium lici
de pntedicari. Impl&icū pph&icū
quae dicit. Laudate dñm de caelis.
& cetera usq; quo ait. Iuuenes &
uirgines. seniores cum iuniorib;
laudent nom dñi. quae exalta
tū ē nome nei solius. Confes
sio eius sup caelum & terram.
Iustus inquit & timorū. quia
difficile iustitiae sine timore cus
toditur. Non illum dico timore
qui sub lege poenae dīstēponat. hū
bona sibi subtrahit phorrescit.
quem pfecta dilectio forasmittere
consuevit. sed timorem dñi sc̄m.
qui pmanet in sc̄tū sc̄tū. Quous
tus dñi suū. quanto ardet ius
diligat. Ita sōlet ius offenderē. &
Et res psona acceperat
a sp̄s sc̄o. non uisurū se
mortē nisi prius uideret

XPm dñi; et uentit in spū in eplā;

Uide locutiones scripturārum; moſtem uideri dixit; quomodo uidetur quib; ue oculis. Quae ueniendo ipſoſ oculos claudit ne aliquid uideant; ſed uideri moſte. experiri ſignificat. Multumq; felix moſtem uidebit carniſ; qui cumq; xp̄m dñm priuſ oculis cordiſ uideri ſciet; gerit. conuerſationem habendo in celefti hieruſalem. Templi diſ lumine frequen- tando. Hoc ē pic ſcōrum in quib; dñſ inhabitat exempla ſectando. ſuſpirando. Cum ſc̄al miſta unā p̄ci ad nō hanc requirunt. ut in ha- bitem in domo dñi omnib; ^{diebus} uite meae.

ut uideam uoluntatem dñi; ſi cenī & ipſe uerbum dñi in manib; acci- pere. & fidei caritatiſq; ſuce- b̄n̄chus merebitur amplecti;

Quod autem ait. & uenit in ſpū in templum; ſignificat eum eadē ſp̄ſ gratiae qui olim uenturum p̄recognouerat. & iam nunc uenientem. & iam uicq; a ſe uidendum cognouiſſe ſaluatozē.

Et cum inducerent puerū

ihm̄ parenteſ eius ut fa- cerent ſecundū conſuetu- dinē legis pro eo. et ipſe accepit eum in ſulnaſ ſuas.

Magna quidem dñi poteſta. ſed non miror clarē & humi- litateſ. Ut qui caelo terraq; que non accipitur. grande u homi- niſ geſtā totuſ in uulniſ; ſc̄ & tropice accipit ſr̄ meon xp̄m uēntuſ infantem. ut doceat noſ ex uere uide re hominem qui corrūpit cum uicib; eiſ & renouatoſ ſpū- mentis n̄re. Induere eum qui ſecundū dñm creatus ē in iuſtitia & ſc̄itate & ueritate.

Hoc ē deponenteſ mendacium. loquueritatem. et cetera. uenit quae ad noui hominiſ ſta tu ptanē. ore. corde. & opere p̄ficere.

Accipit ſenior uis tuſ ſecundū legem & timorē tuſ puerū ihm̄ in uulnaſ ſuaſ ut ſignificat uis- titiam operū quae ex lege erant;

Qui ſenim ne ſc̄uit. opere p̄ manus & b̄n̄chicā ſolere figurari.

Hūmili quidem ſed ſaluari

fidei euangelicæ gratiam u
tandã. Accipit senior Infantẽ
xp̃m ut in sinu & hoc sct̃m qua
si senior iam & longæ uicæ & ite
defessum ad innocentia & ut
ita dixerim Infantia xp̃i anie
conuersationis crediturũ & sicut
aquile iuuentatem illius eẽ
renouandam. ET BENEDIX
Dñs ET DIXIT; NUNC DIMITTIS
SERUUM TUUM Dñe SECUNDUM
UERBUM TUUM IN PACE.

Vides non solum noui sed & uideris
testamenti iustos spe futurre
uite desiderium habuisse dis sol
ui a corpore. Immo pacem suam
deputas se sarcinã deponere ter
restre ut pute quis in sinu abni
hæ requiem n̄ dubitare. Habi
tuos eẽ pp̃dũ. Deniq; & thi
dun hoc eẽ transilitor cupiditatũ
sæcularũ. P̃quam multa
diuitiã mundicia contẽ
platus. in̄ na secum cordis
meditatione conculuit. tun
dẽ locutus in lingua suo & quid
intra se gerit promens. Potũ
inquit mihifac dñe finẽ meũ.

et numerũ dierũ meorum quise ut
sciam quid desit mihi; ecce uideris
posuisti dies meos; Quib; absq; dubio
uerbis cepit. quã m̄c̄ximũ se sibi
p̃sentium c̄lamitãtũ n̄ sciturũ sperã
in fine s̄l̄ctum quem tantis per
uaduenire desiderat.

Quia uiderunt oculi mei salu
tare tuum quod parasti
ante faciem omniũ populorũ.

Beati oculi qui uident quæ s̄r̄ meon
uidit. beati qui uiderũ & crediderũ.

Illud ipsum inquit quod omnib;
p̃modum gentib; populis & linguis.
mente ac fide conspiciendum
parasti spe ac dilectione quæ
rendum p̃reuidisti. Ipse diu
desiderium nunc & carnis & cordis
oculi tuum s̄clutare contẽplor.

LUMEN AD REUELATIONEM
GENTIUM. ET GLORIAM
PLEBIS TUÆ ISRAHEL.

Lumen quidem utriq; populo.
s̄clutare d̄i. id est xp̃s. ad d̄o
patre paratur. qui tamen
gloria magis israhel.

Cui diu speratus. & ex quo p̃re
nuntius actus aduenit. gentium.

uerodicit eē reuelatio quorum
 mentis oculos profunda caecae
 citate demersos. Neq; ulli spe
 aduentus dominici erectos.
Ipsē uisitāre pariter. reuelare.
 atq; iustitiae dignatus est.
Et bene reuelatio gentium iustitiae
 helis gloriāe p̄refertur.
Quia cum plenitudo gentium in
 troierit. tunc omnis isrl̄ saluus fiet.
Quomodo & psalmista cum dicit.
 Notum fecit dñs salutare suū.
 ante conspectum gentium
 reuelauit iustitiam suam.
 subiunxit atq; ait. Memor fuit
 misericordiae suae iacob. & ue
 ritatis suae domui israhel.
ETERAT PATER IUSE ET MATER
 MIRANTES SUPER HIS QUS
 DICEBANTUR DE ILLO;
 ET BENEDIXIT ILLIS SYMEON;
Patrem saluatoris appellat
 ioseph. non quod uere iuxta
 fotinianos pater fuerit eius.
 sed quod ad famam mariae con
 seruanda pater sit ab omnib;
 aestimatus. Neq; enim obli
 tus euangelista. quodeam

de spu sco conceptisse & uirginem
 peperisse narrat. sed opinione
 uulgi exprimens. quae uentris his
 toriae lex. e. patre ioseph nuncu
 pat xpi. Quamuis & eodem modo pat
 illius uideat dici. quo & uir marie
 recte intellegitur. sine commix
 tione carnis. ipsa copulatione
 coniugii. Multo uidelicet & conuinc
 tius quam si esset & uideat adoptatus.
 Neq; enim ppter ea n̄ erit appel
 landus ioseph pater xpi. quia
 non eum concumbendo genuerit.
 quando quidem recte pater eēt
 & iameius quem non ex sua con
 iuge pcreta alicubi adoptasset.
ET DIXIT AD MARIAM MATREM
 EUS. ECCE POSTIUS E HIC
 IN RUINAM ET IN RESURREC
 TIONEM MULTORUM IN ISRAEL.
 ET IN SIGNUM CUICUMQ; DICEIT.
Bene in resurrectionem. quia
 lumen ē. quia gloria plebis
 israhel. quia dicit. ego sum resur
 rectio & uita. qui credit in me.
 & iam si mortuus fuerit uiuēt.
 & omnis qui uiuit & credit in
 me non morietur in aeternū.

Quomodo autem in ruinam nisi
quia & lapidis offensionis est & per
scandali id est ruinae his qui of-
fendunt uerbo nec credunt.
De quibus ipse dicit, si non uenisset
& locutus es suis semper peccatum
haberent, Nunc autem excusa-
tionem non habent de peccato suo.
Qui non in seipso tantum sed in suis
quoque predicantibus in ruinam posi-
tus est resurrectionemque multorum.
Testante aplo quia ait, Christus bonus
odor sumus deo in his qui salui
fiunt & in his qui perierunt,
Qui enim predicante aplo uerbum
quod audit amando sequitur
bono odore resurgit & saluat
quod diendo insequitur eodem ip-
so bono odore corrumpit & moritur.
Significat autem cui contradicitur
fidei dominicae crucis accipere.
De quo aplo paulo dicunt iudei,
Nam de secta hac notum est nobis
quod ubique ei contradicitur,
Et aplos ipse, Nos inquit pre-
dicamus Christum crucifixum
iudeis quidem scandalum
gentibus autem stultitiam,

Et tuam ipsam animam pertransiit & gladius
Nulla docet & historice beatissima
matrem ex hac uita gladii occi-
sione migrasse. Praesertim
cum non anima sed corpus fer-
ro soleat interfici, Unde restat
intellegi gladium illum de quo
dicitur et gladius est in labiis eius.
Hoc est dolorem dominicae passionis
eius animam pertransisse quae &
si Christum ut putedi filium sponte
proprie mori non temere ipsam non
dubitare & eum de uicturum ut si uita
men carne peractum non sine dolo-
ris affectu potuit uidere crucifigi,
Nam & ferrum quod a iuniorum
ioseph pertransisse creditur
Nullum melius quam dicitur
tribulationem mentis intellegit.
UT REUELENTUR EX MULTIS
CORDIBUS COGITATIONES.
Inest tunc merat quondam qui
iudeorum gratiam Christi qua
uenturum utique nouerat, Preci-
pere quia uenturum respuerem allet,
ad eius in uirtute uadit
reuelatis mox cordium cogita-
tionibus, herodes rex turbatus est

41
& omnis hierosolima cum illo.
Pastores cum timore & gaudio.
de laudem resonant. hominibus;
pacis nuntium pandunt. eius
doctrina & iustitiae diffamata.
alii ad eum quasi magistrum
ueritatis confluunt. alii ab eo
quasi seductore refugunt. eius
signo crucis erecto. hi quasi iuste
mori datū blasphemantes inri-
dent. illi quasi uitae auctore
mori acriter dolent. Sed & usque
hodie. & usque ad consummationē
saeculi praesentis. ecclesiae
animā gladius durissime tribu-
lationis pertransire non cessat.
Cum signo fidei. ab improbis
contradici. Cum audito dī
uerbo. multos cum xp̄o resur-
gere. sed plures a credulitate
ruere gemebunda pertractat.
Cum reuelatis multorum cor-
dium cogitationibus. Ubi opti-
mū euangelii seuit semen. ibi
zizania uitiorū. uel plus iusto
praeualere. uel & iam quod die
tu graue est. sola germinare
ac regnare conspiciat.

ET ERAT ANNA PROPHETISSA
FILIA PHANUEL DE TRIBU ASER.
haec processerat in diebus multis.
ET UIXERAT CUM UIROS UO ANNIS
SEPTĒ. UIRGINITATES UO. ET HAEC
UIDUA USQUE AD ANNOS OCTOGINTA
QUATUOR. QUAE NON DISCEDEBAT
DE TEMPO. IEIUNIIS ET OBSECRATIONIBUS;
SERUIENS NOCTE AC DIE.
Juxta historiae deuotae conuer-
sationis & uenerandae pariter
ad aetatis dignaque per omnia quae
dño incarnato testimonium
ferre & anna fuisse docet. Iuxta
intellectū uero mysticū. quia
ecclesiam significat. quae in
praesenti quasi sponsi dñi;
sui est moeste uiduata. Numerus
& iam annorū uiduitatis eius.
tempus ecclesiae designat. quo
in corpore constituta peregrinat
ad dño. Magnaque deuotionis
affectu. caelestis templi
limina seruant. Cotidianū
illum dñi praesentolatur aduen-
tum. De quo dicit. Ueniet
& mansionem apud eū faciet.
Septies quippe duodeni octoginta

quattuor faciunt. Et septē.
quidē. ad huius saeculi cursum qui
dieb; septē uoluitur. Duodecim
uero ad perfectionē doctrine apos-
tolicae pertinent. Ideoq; siue uniuersa
lī ecclesia seu quaelibet anima fidelis.
quae otū uitae suae tempus aposto-
licis mancipare curat instituit.
Quasi septem per duodecim multi-
plicare. & triplicis. ^{octoginta quor} LXXXIII. annis
dño seruire laudat. Sicut & iā tem-
pus septē annorū quo cū uiro suo
manserat. dominicae incarnationis
tempori decentissime congruit.
septenario namq; ut dixi nume-
ro. perfectio solē temporis
Indicari; sed ibi propt̄ dominicae
priuilegiū maiestatis quo in car-
ne uersatus docuit. simplex septē
annorū ē numerus expressus.
Hic ob apostolicae culmen dig-
nitatis. septē anni per duodecim
multiplicantur. Ad rīdē autem
ecclesiae misteris. quod anna
& gratia eius interpretat. & filia
ē phanubel. qui facies dī dicitur.
Cum psalmographo decans. ^{TAN} sig-
natū ē supernos lumen uultus.

tui dñe. & dēribuas ser hoc est
beati descendit. qui int̄ patriarchas
duodecim. ordine nascendū ē octauus.
De quo numero ^{quia} nouo testamento
sic sacer. crebrius est inculcatum.
ET HAEC IPSA ^{hora} SUPERUENIENS. CON-
FITEBATUR Dño. ET LOQUEBATUR DE
ILLO. OMNIB; QUI EXPECTABANT
REDEMPTIONEM IERUSALEM.
Prophetauit simeon. propheta
fuerat copulata coniugio.
prophetauerat uirgo. Debit
& iam uidua. Ne aliqua aut pro-
fessio de esset aut sexus. & ideo
anna & stipendis uiduitatis & mo-
ribus talis inducitur. Ut digna
plane fuisse credatur. quae redēp-
tore uenisse omnium nuntiarē.
ET UT PERTECERUNT OMNIA
SECUNDUM LEGEM Dñi. REUER-
SISUNT IUDAEA IN IUDAEA
SUAM NAZARETH.
Praetermisit hoc loco lucas.
quae a mattheo satis exposita
nouerat. dñm uidelicet post haec
ne ab herode necandū inuenire-
tur. aegyptum a parentibus ee-
delatum. de functo quoque herode.

sic demū galilæam reuersum.
 nazareth ciuitatē suam inhabitare
 coepisse; solent enim euangelistae
 singuli sic omittere quaedam.
 quae uel ab aliis commemorata ^{uide hinc}
 : ^{uel ab aliis commemoranda} in spū praecuderint. Ut continu
 ata suae narrationis serie. quasi
 nulla p̄termissis se uideantur;
 Quae tamen alterius euange
 listae considerata scriptura
 quo loco transilita fuerint.
 diligens lector inueniat.

Puer autem crescebat
 et confortabatur plenus
 sapientiae et gratia dierat in illo.
 Notanda distinctio uerborum.
 quia dñs ih̄s xp̄s in eo quod puer
 erat. id est humanae habitum
 fragilitatis induerat. Crescere
 & confortari habebat.
 In eo uero quod & iam
 uerbum di. & dñs aeternus
 erat. nec confortari indigebat.
 nec habebat augeri. Unde
 recassime plenus sapientia p̄
 hibetur & gratia; sapientia qui
 de. qui in ipso habitat omnis ple
 nitudo diuinitatis componitur.

gratia autem. quia eidē media
 toridi & hominū homini ih̄s xp̄o
 magna gratia donatum est.
 Ut ex quo homo fieri coepisset.
 p̄fectus esset & dñs. Cui simile ē.
 quod iohannes scribit eū pleni
 gratia & ueritate. Tandē ipse
 diuinitatis excellentiā ueritatis.
 quam lucas sapientiae nomine
 commendans.

Et ibant parentes eius
 per omnes annos iheru
 salem iudies sollempni paschae.
 Uides hunc euangelistam inter
 animalia quattuor non frustra
 uitulo comparatum. qui quasi
 hostis deputatū animal. circa
 templū maxime & hierosolymā.
 narrationis suae diuersatur in
 cessu; siquidem in principis sacer
 dote collocat ad aram. orantē
 populi multitudinē. templi
 sistit in atris. mariā mox dño
 concepto hierosolymā mittit.
 domū pontificis in eum mittit.
 ibi & baptistam natum refest.
 & dñm post natiuitatē conti
 nuo cum hostia transfest.

Eundem illō singulis annis cum
parentibus ducit & duodecim
In templo doctorū chorū inserit;
Ubi inter alia sapientibus stupenda
dicit. quia in his quae patris mei
sunt oposta me esse; & post
cetera talia laudantes in tem-
plo discipulos in euangelio sui
fine concludit.

VIII

ET CUM FACTUS FUISSET
ANNORUM DUODECIM ASCENDE-
RIT ILLIS IN IEROSOLYMAM
SECUNDUM CONSUETUDINEM DIEI
FESTI CONSUMMATISQUE DIEBUS
CUM REDIRENT. REMANSIT PU-
ERIS IN IERUSALEM.

Qui a natiuitate immo concep-
tione humana manifestis mi-
raculorum quia dicitur est ad pro-
batum indicium ipse & iam mox
ubi tempus aetatis congruebat.
utrumque suam reuerentiam
pandere coepit atque aperire
substantiam & quid uidelicet pa-
tri iuxta ueritatem diuinam ma-
iestatis. & quid iuxta assumptionis
humane fragilitatem debeat mater.

Nec absque prouidentia duodecim

prima suae fidei rudimenta reue-
labat quae duodecim apostolorum
ministerio cunctum erat reuelan-
da & elucidanda per orbem.

Possimus & hoc dicere. quia sicut
septenario sic & duodenario numero
qui multiplicatis in se in uice septe-
narum partibus constat. uel rerum
uel temporum uniuersitas a perfecta
designatur: atque ideo quod omnia
loca uel tempora deceat occupari.
Recte ad duodecim numero
liber sumat exordium. Non igitur
otiose suorum prohibetur immemor
extitisse parentum sed ut nos ins-
truat quia non solum antequam pa-
rentes ipsi uerum & iam antequam
abraham fieret & ipse est. In ciuitate
potius a templo di quasi paterno
iure residere delectat.

ET QUONIAM COHORUM PARENTES
EI SEX MENSES AUTEM ILLI ESSE
IN COMITATU UENERUNT ITER DIEI
ET REQUIREBANT EUM INTER COG-
NATOS ET NOTOS ET NON INUE-
NIENTES. REGRESSI SUNT IN IER-
USALEM REQUIRENTES EUM.

Quaerit aliquis quomodo di-

filius tanta parentū cura nutritus.
 his abeuntib; potuerit obliuiscendo
 relinqui; cui respondendū quia
 filius israhel moris fuerit ut tempo-
 rib; festis uel hierosolyma conflu-
 entes uel ad propria redeuntes.
 seorsū uiri seorsū autē feminae.
 choros ducentes incederent. infan-
 tesq; uel pueri cū quolibet parente
 indifferenter ire potuerint. Ideoq;
 beatā mariā uel ioseph uicissim
 putas se puerū ih̄m quem se
 comitari non cernebant. cum
 altero parente reuersum.

ET FACTUM EST POST TRI-
 DUUM. INUENERUNT ILLUM
 IN TEMPO SEDENTE IN MEDIO
 DOCTORUM AUDIENTE ILLOS
 ET INTERROGANTE EOS.

Quasi fons sapientiae. doctorū
 mediū sed & sed quasi exem-
 plar humilitatis. audire prius
 & interrogare doctores quam
 instruere quaerit indoctos. Ne
 & enim paruuli a seniorib; eru-
 bescant discere. & ipse ob aetatis
 humanae congruentiā hominib;
 auscultare non erubescat.

Ne infirmus docere quis audeat
 & ille puer doceri interrogando
 uoluit. Qui p̄ diuinitatis potentia.
 uerbu scientiae ipsis suis doctorib;
 ministrauit.

STUPEBANT AUTEM OMNES QUI
 EUM AUDIEBANT SUPER PRUDENTIA
 ET RESPONSISIS EI. ET UIDEJES ADMIRANSUNT.

Nota distinctione uerborū. &
 tuae saluationis ac fidei misteria
 sedulus intueret; stupebant qui
 eum audiebant. & uidentes admi-
 rati sunt. & eo amplius stupebant
 super prudentia responsionū.
 quō paucitatem uidentes con-
 temnebant annorum; diuinam
 lingua sapientiam prodebat.

sed infirmitatem aetas p̄tende-
 bat humanam; Uerum haec
 doctores iudaeorū quasi noua
 stupebant. Interq; alta quae
 audiunt. & infirma quae uident.
 dubia admiratione turbentur;

Nos autē scientes hunc esse de
 quo olim p̄pheta gratulabundus
 exultabit. Paruulus natus est
 nob; filius datus est nob; & uo-
 cabit nomen eius admirabilis.

consiliarius dñi. foster. Nequaquam
miremur eum. qui sic paruulus
factus est homo. ut nihilominus
quod erat semp dñs ac foster permane
r& modo diuinitatis suae. modo
humanitatis his quos erudire cupi
ebat indicia dedisse. sed digna
fide. spe. & caritate. agamus illy
gratias. Quia qui magnus erat
& laudabilis nimis. sed nos non
cognoscebamus. paruulus natus
est nobis. ut crescendo & profi
ciendo inter paruulos paulatim
eos ad capesenda tuae uirtutis
ac magnitudinis arcana pueher&

V ET DIXIT MATER EIUS AD
ILLUM; FILI. QUID FECISTI
NOBIS. ECCE PATERTUUS ET
ECODOLENTES QUAE REBAMUS
TE; ET AD ILLOS QUID EST
QUOD ME QUAE REBAMUS. NESCIE
BAMUS QUIA IN HIS QUAE PATRIS
MEI SUNT OPORTET ME ESSE.

Non ioseph. qui nil in eius ge
neratione praeter ministeriu
praestitit & affectum. Unde &
pro fidei ministerio. & ab euan
gelista & ab ipsa maria pater

appellatur. Uel ipse xps suu negat
esse parentem. sed simpliciter & apar
te quisit uerus sibi pater. nobis pariter
& illis insinuat. Non quod eum
quasi filium quaerunt uituperat.
sed quod ei potius cui aeternus est fili
us debeat. cogit oculos mentis ad
tollere. Quia enim dñs & homo est
nunc excelsa deitatis. nunc infima
praefest humanae fragilitatis. qua
si homo seniores interrogat. quasi
dñs quae seniores & docti mirentur
respond& quasi di filius in templo
di. commoratur. & quasi filius ho
minis. cum parentibus quo iubent
regreditur.

ET IPSI NON intellexerunt
uerbu quod locutus es ad illos;
ET descendit cum illis et uenit
nazareth. et erat subditus illis.

Quamtu pietatis simul in dño
& humilitatis exemplum. paren
tes eius non intellegunt uerbu.
quod de sua diuinitate loquitur
ad illos. & tamen ipse humanae
illorum erga eum sedulitatis
non ingratus. quo praecipuunt
discendit & subditur illis. Quid

enim magister uirtutis nisi officium
 pietatis implet. quid inter nos ali
 ud quam quod a nobis agi uellat
 ageret. deferebat homini defere
 bat ancillae; Ipsa enim dicit;
 ecce ancilla domini. deferebat simu
 lato patri. deferebat deo uero
 patri. & utique matrem natam
 uirginem conseruabat & castam
 utique a patre non uoluntate.
 non opere non tempore distabat
 uicinis uidelicet exemplis animo
 niti. quid parentibus debeamus.
 qui tanta pro nobis patiebantur
 agnoscamus. Solent autem
 dicere arriani. in perfectum
 esse filium. quia dixerit. pater
 maior me est; sed quid mirum.
 si ex humana susceptione minore
 se patre asserit in caelo. ex qua
 subditus erat. & iam parentibus in terra.

5 **E**T MATER EIUS CONSERUABAT
 OMNIA UERBA HAEC IN CORDE SUO.
 Sicut quae intellexit. seu quae
 necdum intellegere uerba euan
 gelii potuit. Omnia suo pariter
 in corde. quasi ruminanda &
 diligentius scrutanda recondebat.

Dicamus ergo sanctae uirginis
 in omnibus castitatem. quae non
 minus ore pudica quam corpo
 re. argumenta fidei conserua
 bat in corde. Etsi illa ante
 praeepta apostolica tacet. Cur
 tu post apostolica praeepta magis
 cupis docere quam discere.

ET IHS PROFICIEBAT SAPIEN
 TIA ET AETATE ET GRATIA APUD
 OMNES ETHOMINES.

Hic locus manicheos pariter
 & apollonarios expugnat.
 ostendens dominum ueram carnem.
 ueram habere & animam.

Nam sicut carnis est a carne.
 sic est animae sapientia proficere
 & gratia. quae a men in sapientia
 nullatenus proficere. si naturale
 intelligentiam quae hominibus
 rationis causa concessa est non
 haberet. Non quia hoc susceptor
 deus eguit. Praesertim cum supra
 plenus sapientia puer fuisse
 describatur. sed quia hoc pro
 remedio nostrae salutis effec
 tus pie susceptionis elegit.

Ut dum caro & anima rationalis

á dō suscipitur. utraque pariter
saluarētur.

ANNO AUTEM QUINTODE
CIMO IMPERII TIBERII CAE
SARIS PROCURANTE PONTIO
PILATO IUDAEA TETRARCHA
AUTEM GALILAEA HERODE PHILIP
PO AUTEM FRATRE EIUS TETRARCHA
ITURAEA ET TRACHONITIDIS REGIO
NIS ET LYSANIA ABILENA ET TETRARCHA
Herodes philippus & lrsanas
quicum pilato pteside romano
iudeam regebant. filii sunt
herodis illius sub quo dñs natus
est. Inter quos & ipsum herodē
archelaus frater eorū decem
annis regnavit. Quia iudaeis
ob intolerabilem animi feroci
tate apud augustum criminatus.
aeterno apud uennam disperit
exilio. Regnum uero iudaeae
quo minus ualidū fieret & idem
augustus pestetarchias disem
dere curauit. Porro pilatus
duodecimo anno tiberii caesaris
iudaeam missus. procuracionem
gentis suscepit. atq; inibi per
decem continuos annos usq; ad ipsū

pene finem tiberii perdurauit.
SUB PRINCIPIBUS SACERDOTUM
ANNA ET CAIPHA FACTUM EST UER
BUM DÑI SUPER IOHANNĒ ZACCHA
RIAE FILIUM IN DESERTO.

Ambo quidem incipiente prae
dicationē iohanne. Id est annas & ca
phas principes fuere sacerdotū sed
annas illum annū. Caiphas uero eum
quo dñs crucem ascendit adminis
travit. & quidē tribus alius in medio
pontificatu perfunctis. Uerū his
maxime qui ad dñi passionē pestine
rent. ab euangelista commemoratis.
Legalibus namq; tunc praeceptis
uī & ambitione cessantibus nulli
pontificatus honor uitae uel generis
merito reddebat. sed romana
potestate. alius nunc. Item alius sum
ma sacerdotii praestabatur. Deniq;
iosephus refert in hunc modum
dicens. Valerius gratius anna sacer
dotio deurbato ismahel in pon
tificē designauit. filium bassi. sed
& hunc non multo post abiciens.
eleazarū annaniae pontificis filium.
pontificatu subrogauit. Post annū
uero & iam hunc arcē officio.

& simoni cuida canisi filio. ponti-
 ficatus tradidit ministerium. Quo
 non amplius & ipse quam unius
 anni spacio perfunctus. Ioseppu
 cui & caphas nomen fuit. accepit
 successionem. Ac per hoc omne tem-
 pus quo dñs noster in terris docuisse
 describitur. intra quadrienni
 spacia constat. in quo quattu-
 or iste. quas ioseppus memorat
 successiones pontificum descri-
 buntur. uix per annos singulos
 ministrat. Quia ergo iohan-
 nes illu praedicare ueniebat. qui
 & ex iudea quosdam. & multos
 ex gentibus redemptu-
 rus erat. per regem gentium.
 & principes iudaeorum. praedica-
 tionis eius tempora designantur.
 Qui autem gentilitas colligenda
 erat. & iudea pro culpa perfidie
 dispergenda ipsa quoq; descriptio
 terrarum principatus ostendit.
 qm & in romana republica unius
 praefuit se describitur. & in iude-
 ae regno. per quam partem plu-
 rimi principabantur. Uoce enim
 nri redemptoris dicitur. omne regnu

in seipso diuisum desolabitur.
 Lique ergo. quod ad finem regni
 iudea peruenerat. quae tot regib;
 diuisa subiacebat. A pte quoq;
 non solum quib; regib; sed quib;
 & iam sacerdotib; accumsit
 demonstratur. Ut quia illum
 iohannes baptista praedicauit.
 qui simul rex & sacerdos existeret.
 Lucas euangelista praedictio-
 nis eius tempora per regnu
 & sacerdotum designauit.

VII ET UENIT IN OMNEM REGIONE
 IORDANIS. PRAEDICANS BAPTISMA
 PÆNITENTIAE IN REMISSIONE
 PECCATORUM

Cunctis legentib; liquet quia
 iohannes baptismu pænitentiae
 non solum praedicauit. Uerum & iam
 quibusda dedit. sed tam in bap-
 tismu suu in remissionem peccatoru
 dare non potuit. Remissio & eni
 peccatoru. in solo nobis baptismo
 xpõ tribuitur. Notandū itaque
 quod dicitur. praedicans baptismu
 pænitentiae in remissionem pecca-
 toru. Qm baptismu quod peccata
 soluet. quia dare non poterat.

praedicabat. Ut sicut incarnatū
uerbū patris praecurrebat uer-
bo praedicationis ita baptismū
penitentiae. quo peccata soluun-
tur: praecurreret & suo baptis-
mate. quo peccata solui non possunt.
SICUT SCRIPTUM EST IN LIBRO
SERMONUM ESAIAE PROPHE-
TAE; VOX CLAMANTIS IN DE-
SERTO. PARATA EUAM DOMINI REC-
TAS FACITE SEMITAS EIUS.
Idem uero iohannes baptista
requisitus quis esset & respondit;
Ego uox clamantis in deserto;
qui ideo uox prophetae uocatus
est quia uerbum praedicabat qui
& iam in deserto clamat. quia de-
relictae ac destitutae iudaeae
solacium redemptionis annun-
tiat. Quid autem clamar & ape-
ritur cum subditur; parata e-
uam domini. rectas facite semi-
tas eius; Omnis qui fidem
rectam & bona opera praedi-
cat. quid aliud quam uenienti
domino ad corda audientium uiam
parat. ut haec uis gratiae penetret.
& lumen ueritatis illustret.

ut rectas domini semitas faciat. Dum
mundas in animo cogitationes per ser-
monem bonae praedicationis format.
OMNIS UALLIS IMPLEBITUR ET OM-
NIS MONS ET COLLIS HUMILIABITUR.
Qui hoc loco uallium nomine. nisi hu-
miles qui montium & collium. nisi superbi
homines designantur. In aduentu igitur
redemptoris. ualles implentur. montes
uero & colles humiliati sunt. Quia
iuxta eius uocem. omnis qui se exaltat
humiliabitur. & omnis qui se humiliat
exaltabitur. Vallis & enim impleta
crescit. mons autem & collis humiliatus
decrescit. Quia nimirum in fide media-
toris dei & hominum hominis ihesu christi.
& gentilitas plenitudinem gratiae
accepit. & iudaea per errorem perfi-
diae. hoc unde timebat perdidit.
ETERUNT PRAUA INDIRECTA.
ET ASPERA IN UIAS PLANAS;
Praua indirecta fiunt. cum malorum
corda per iniustitiam & corruptam ad ius-
tiae regulam diriguntur. & aspera
in uias planas immutantur. cum
immites atque iracundae mentes. per
infusionem supernae gratiae. ad
lenitatem mansuetudinis redeunt.

quando enim uerbum ueritatis
 ab iracunda mente non recipitur
 quasi asperitas itineris gressum
 pergentis repellit; sed cum mens
 iracunda per acceptam mansuetudinis
 gratiam. correptionis uel exorta
 tionis uerbum recipit. ibi planam
 uiam praedicator inuenit. Ubi
 prius pro asperitate itineris
 pergere. id est praedicationis
 gressum ponere non ualebat.

ET UIDEBIT OMNIS CARO
 SALUTARE DI.

Quia omnis caro accipitur
 omnis homo. salutare dei uidelicet
 xpm. in hac uita omnis homo
 uidere non potuit. Ubi ergo
 in hac sententia propheta pro
 phetae oculum. nisi ad extremi
 iudicii diem tendit. Ubi cum
 a peccatis caelis ministrantibus
 angelis. considentibus apostolis.
 in sede maiestatis suae xps
 apparuerit. Omnes hunc &
 electi & reprobi pariter uidebunt.

Ut iusti de munere retributionis
 sine fine gaudeant. & iniusti in
 ultione supplicii in perpetuum gemant.

Nam quia hoc ista sententia in
 tendit. quod in extremo examine
 ab omni carne uidebit. recte subiungit.

VIII. DICEBAT ERGO AD TURBAS
 QUAE EXIEBANT UT BAPTIZAREN
 TUR AB IPISO. GENIMINA UIPERA
 RUM. QUIS OSTENDIT UOBIS
 FUGERE AUENTURA IRA.

Uentura enim ira est. animaduer
 sio ultionis extremae. Quam tunc
 fugere peccator non ualeat. qui
 nunc ad lamenta penitentiae
 non recurrit. Et notandum.
 quod male sibi boles. malorum pa
 rentium actiones imitantes. Gen
 mina uiperarum uocantur. quia
 per hoc quod bonis inuident.
 eosque persequuntur. quod quibusdam
 mala retribuant. quod lesiones
 proximis exquirunt. quoniam in his
 omnibus priorum suorum carnalium
 uias sequuntur. quasi uenenati
 filii. de uenatis parentibus nati sunt.
 sed quia iam peccaumus. quia uis
 male consuetudinis inuolu
 ti sumus. Dicat. Quid no
 bis faciendum sit. ut fugere
 auentura ira ualeamus.

Et adus
 qui
 t.

FACITE ERGO FRUCTUS
DIGNOS PŒNITENTIAE.
In quibus uerbis notandum est. quod
non solum fructus pŒnitentiae.
sed dignos pŒnitentiae ammoneri
esse faciendos. Aliud namque est
fructum facere. Aliud dignum
pŒnitentiae facere. Neque enim
par fructus esse boni operis debet
eius qui minus. & eius qui amplius
deliquit. aut eius qui in nullis.
& eius qui in quibusdam facinoribus
cecidit. Per hoc ergo quod dicitur.
facite fructus dignos pŒnitentiae.
uniuscuiusque conscientia conue-
nitur. Ut tanto maiora quaerat
bonorum operum lucra per pŒni-
tentiam quanto grauiora sibi
intulit damna per culpam.
Sed iudaei de generis nobilitate
gloriantes. Idcirco se agnoscere
peccatores nolebant. quia de
abrahae stirpe descenderant.
in quibus recte dicitur.
ca. q. **E**T NE COEPERITIS
DŒNO A DICERE. PATRE HABEMUS
PAR. ABRAHAM. DICO ENIM UOBIS.
& L. QUIA POTENS EST DŒS DE LAPIDI

BUS ISTIS SUSCITARE FILIOS ABRAHAE.
Quid enim lapides. nisi corda
gentilium fuerunt. ad intellec-
tum dei omnipotentis insensibilia. Si-
cut & iam quibusdam ex iudaeis dicitur.
auferam cor lapideum de carne uestra.
Nec immerito lapidum nomine gen-
tes significatae sunt. quae lapides
coluerunt. Unde scriptum est.
Similes illis fiant qui faciunt ea.
& omnes qui confidunt in eis. De
quibus nimirum lapidibus filii abrahae
suscitati sunt. Quia dum dura corda
gentilium in abrahae semine id est
in xpo crediderunt. eius filii facti sunt
cuius semini sunt uniti. Unde & eis-
dem gentibus per egregium pae-
dicatorem dicitur. si autem uos xpi-
ergo abrahae semen estis. sicutur
nos per fidem xpi abrahae iam semen
existimus. iudaei propter perfidiam
abrahae filii esse deserunt.
IAM ENIM SECURIS AD RADICEM
ARBORIS POSITA EST.
Arbor huius mundi est uniuersum
genus humanum. securis uero est
redemptor noster. qui uelut ex ma-
nubrio & ferro tenetur ex humani

tate. sed incidit ex diuinitate, quae
uidelicet securis iam ad radicem ar-
boris posita est. quia & si per peni-
entiam expectat. uidetur
tamen quid facitura est.

OMNIS ERGO ARBOR NON FACIENS
FRUCTU ^{boni} EXCIDETUR ET IN IGNEM
MITTETUR

Quia unusquisque per uersus para-
citus gehennae concrematione
inuenit. qui hic boni operis fructu
facere contemnit. Et notandum
quod securem non iuxta ramos
positam. sed ad radicem dicit. Cum
enim malorum filii tolluntur.
quid aliud quam rami infructuosae
arboris. absiduntur. Cum uero
tota simul progenies cum parente
collitur. infructuosa arbor a ra-
dice absisa est. Ne iam remaneat
unde praua iterum suboles succres-
cat. In quibus iohannes baptistae
uerbis constat. quod audientium
corda turbata sunt. cum pro-
tinus subinfestur.

ET INTERROBANT EUM TURBAE
DICENTES. QUID ERGO FACIEMUS.

Percussae enim terrore fuerant.

quae. consilium quaerebant.
RESPONDENS AUTEM DICEBAT
ILLIS. QUI HABET DUAS TUNICAS.
DEI NON HABENT. ET QUI HABET
ESCAS. SIMILITER FACIAT.

Per hoc quod tamen plus est
necessaria usui nostro quam
pallium ad fructum dignum peni-
tentiae pestans. Ut non solum
exteriora quaeque & minus neces-
saria. sed ipsa ualde nobis neces-
saria diuidere cum proximis
debeamus. scilicet uel etiam qua
carnaliter uiuimus. uel tunicam
qua uestimur. Quia enim in lege
scriptum est. Diliges proximum
tuum tanquam te ipsum. Minus
proximum amare conuincitur.
quia non cum eo in necessitate
illius. & iam ea quae sibi sunt ne-
cessaria partitur. Idcirco ergo
de diuidendis cum proximo duobus
tunicis datur praeceptum.

Quia hoc de una dici non potuit.
quoniam si una diuiditur. nemo uestitur.
In diuisione quippe tunica. & nudus
remanet qui accipit. & nudus qui
dedit. inter haec autem sciendum est.

quantum misericordiae
opera ualeant cum ad
fructus dignos paenitentiae
ipsa praeter praecipiantur;
hinc & lxx per sem& ipsam ueri-
tas dicit; date elmsinam &
ecce omnia munda sunt uobis
VENERUNT AUTEM ET PUBLICANI
UT BAPTIZARENTUR ET DIXE-
RUNT AD ILLUM MAgISTER QUID
FACIEMUS AT ILLE DIXIT AD EOS;
NIHIL AMPLIUS QUAM CONS-
STITUTUM E UOBIS FACIATIS.
Quantiu[m] beati baptistae sermo
iustitiam habuerit. Quantiq;
mentes concusserit audientiam
hinc probatur. cum & iam pu-
blicos & milites ad consilium
salutis suae coegerit inquiren-
du[m]; quib; ipse non aliter qua-
turbis iuxta congruum sibi
modum misericordiam suam &
agendam; Praecipit ergo
publicanis. ne ultra praescriptu[m]
exigant; publicani & enim sicut
& iam nomine probant appel-
lantur hi. qui uectigalia publica
exigunt. siue qui conductores sunt

uectigalium fisci. uel rerum publi-
carum. nec non & hi qui saeculi
huius lucra per negotia sectantur.
eodem uocabulo. censentur; Quos
omnes pariter in suo quemq; gradu.
ab agenda fraude cohercet.

Ut dum primo se ab alienarum
temperarent appetit. tandem
ad propria cum proximis com-
municanda pestingerent;

INTERROGABANT AUTEM ILLUM
ET MILITES DICENTES; QUID
FACIEMUS ET NOS ET MITTIS;
NEMINEM CONCUTIATIS. NEQUE
CALUMNIAM FACIATIS. ET CONTENTI
ESTOTE STIPENDIIS UESTRIS.

Iustissimo doctor eximius mode-
ramine praemonet. ne ab eis calum-
niando praedam requirant. quib;
militando prodesse debuerant;

Docens idcirco stipendia constitu-
ta militiae. Necdum sumptus
quaeritur. praedo grassetur;
Nullum ergo officium. nullu[m]
ab agenda misericordia genus
excipitur. quae plenitudo iustu-
tum est. & sola a morte liberat.
uitamq; confert aeternam.

ipso iudice adtestante. qui se dictu-
rum esse promisit; Venite
benedicti patris mei. percipite reg-
num; Esurivi enim & dedistis mihi
manducare & cetera.

EXISTIMANTE AUTEM POPULO.
ET COGITANTIBUS OMNIBUS INCORDIB;
SUIS DE IOHANNE. NE FORTE IPSE ESSET
XPS. RESPONDIT IOHANNES.
DICENS OMNIBUS

Quomodo respondit eis. qui existi-
mabant de illo. & secreto in corde
quia xps esset & cogitabant. nisi
quia non solum cogitabant.
sed & iam sicut alius euangelista
declarat. missis ad eum sacerdoti-
bus ac leuitis. an esset xps in qui-
rebant. Unde patet iudaeis tunc
fuisse notis simum secundum
scripturas. Incarnatio-
nis dominice tempus adesse. sed
mira caecitas. quod in iohanne
sponte credebant. hoc in salua-
tore tantis signis ac uisibus
adprobato. & ipso & iam iohanne
adtestante. non credere uolebant.

**EX. EGO QUIDEM AQUA BAPTI-
ZOUOS. UENI ET AUTEM FORTIOR.**

ME. CUIUS NON SUM DIGNUS
SOLUERE CORRIGIAM CALCIA-
MENTORUM EIUS

Iohannes non spu sed aqua bap-
tizat. quia peccata soluere non
ualens. baptizatorum corpora
per aquam lauat. sed mentem
per uentum non lauat; Cur
ergo baptizat. qui peccata per
baptisma non relaxat. nisi ut
praecursionis suae ordinem
seruans. qui nasciturum nascendo
praeuenerat. baptizaturum
quoque dnm baptizando prae-
ueniret. & qui praedicando
factus est praecursor xpi. bap-
tizando & iam praecursor eius
fieri & imitatione sacramenti.
Mos autem apud ueteres fuit.
ut si quis eam quae sibi con-
peteret accipere uxorem nollit.
ille ei calciamentum solueret.
qui ad hanc sponsus iure propin-
quitatis ueniret; Quid igitur in-
ter homines xpi. nisi scae ecclesiae
sponsus apparuit; De quo & isdem
iohannes dicit; Qui habet sponsam.
sponsus est; Sed quia iohannem

homines xpm esse putauerunt.
quod idem iohannes negat. Recte
se indignū esse ad soluendū cor-
rigiam eius calciamenti denūtiat;
Ac si aperte dicat; Ego redempto-
ris uestigia denudare non ualeo.
quia sponsi nomen mihi immeritū
non usurpo; Quod tamen intellegi
& aliter potest; Quis enim nesciat.
quod calciamenta ex mortuis ani-
malibus fiant. Incarnatus uero dñs
ueniens quasi calciatus apparuit.
qui in diuinitate sua mortuam
nostrae corruptionis assumpsit.
sed huius incarnationis mysteriū.
humani oculi penetrare non suf-
ficiat; inuestigari enim nullatenus
potest. quomodo corporatur
uerbum. Quomodo summus &
uiuificator sp̄s. intra uterum
matris animatur. quomodo is qui
initium non habet. & ex istis & con-
cipitur; Corrigeria ergo calcia-
menti est. ligatura mysterii;
Iohannes itaq; soluere corrigi-
am calciamenti eius non ualeat.
quia incarnationis mysteriū.
nec ipse inuestigare sufficit.

Qui hanc per prophetae sp̄m agnouit
IPSE UOS BAPTIZABIT IN SP̄U

SC̄O ET IGNI

Hoc est & purgatione sc̄ifica-
tionis. & probatione tribulatio-
nis; Potest autem idem sp̄s sc̄s & aq̄a
nomine ignis significatus Intellegi.
Quia & incendit per amorem. &
per sapientiam corda quae replēt
& illuminat; Unde & illi quibus
dictum est. quia iohannes quidē
baptizauit aqua. uos autem bap-
tizabimini in sp̄u sc̄o. Idem bap-
tisma sp̄s. in ignis uisione percipiunt.
sunt qui ita exponunt. quod in
praesenti in sp̄u. & in futuro bap-
tizemur in igni. Ut uidelicet sicut
nunc in remissionem omnium
peccatorum ex aqua & sp̄u renas-
cemur. ita & tunc de leuib; quibusdā
peccatis quae hinc nobis euntibus
adhaeserunt. Purgatorii ignis
ante ultimū iudicium bap-
tisma te permundemur. Dicente apostolo.
Siquis super aedificauerit su-
per hoc fundamentū. aurū.
argentum. lapides preciosos.
ligna. fenum. scipulam.

Uniuscuiusque opus quale sit ignis
probabit; sic uisus opus manserit. quod
super aedificauit. mercedem accipiet;
sic uisus opus arserit. detrimentum pati
etur. ipse autem saluus erit. sic
tamen quasi per ignem;

Quod quamuis & de igne tribulationis.
in hac nobis uita adhibito possit
intelligi. Tamen si quis hoc de igne
futuræ purgationis accipiat. Pen
sandum sollicitè est. quia illum dixit
posse per ignem saluari. Non
qui super fundamentum xpi. ferru.
aer. uel plumbum aedificat. Id est
peccata maiora & duriora atque
tunc iam insolubilia. sed lignum.
foenum. stipulam. Id est peccata
minima atque leuissima. quae
ignis facile consumat; Hoc ta
men sciendum est. quod illic
saltem de minimis nil quisque purgatus
obtinere nisi bonis hoc accibus
in hac adhuc uita positus ut illic
obtineat promereatur.

Cuius uentilabrum in ma
nu eius. et purgabit
aream suam.

Per uentilabrum. id est. palam.

discratio iusti examinis. :
per aream uero. praesens ec
clesia figuratur. iniqua procul
dubio quod lugubris facit est.
multi sunt uocati. pauci
uero electi. pauca grana super
nis recipienda mansionibus. in
comparatione loliorum. quae
flammis sunt mancipanda
per p&us; Cuius areae purga
tio. & nunc uirgam geritur.
cum quisque peruersus. uel
ob manifesta peccata de eccle
sia sacerdotali castigatione
reicitur. uel obculat post mor
tem diuina districtione damnatur.
& uniuersaliter in fine perficietur.

quando mittet filius hominis
angelos suos. & colligent de regno
eius omnia scandala; Uentilabrum
itaq; dñs in manu. Id est iudicij
discrimen habet in potestate. quia
pater non iudicat quemquam.
sed iudicium omne dedit filio.

ET CONGREGAUIT TRITICUM
IN HORREUM SUUM. PLEAS
AUTEM CONBURET IGNI INEXTINGUIBILI.

Et ipse dñs parabolam boni

seminis. cui super seminauit Inimicus homo zizania. Ita termina-
uit ut diceret. & in tempore messis
dicam messoribus meis. colligite pri-
mum zizania. & alligate ea fascicu-
los ad comburendum. Triticum autem
congregate in horreum meum.
Nimirum docens. impios & pecca-
tores gehennae igni tradendos. scos uero caelesti gloria coronan-
dos. Uerum hoc inter paleas
& zizania distat. quia paleae
non alioquam triticum semine pro-
deunt. quamuis a radicis boni no-
bilitate degenerent. Zizania
autem non fructus solum meri-
to discrepant. sed & diuersa pror-
sus origine procreantur. quod
paleae sunt illi. qui eiusdem cum
electis fidei misteris imbuuntur.
sed ab eorum solida perfectione
uel operu leuitate. uel perfidiae
uacuitate dissentiunt. Zizania
uero. quae uide quidem
fidei uerba dignantur. Ideoque
ab bonorum sorte & opere simul
& professione secernuntur. &
ita in agro mundi istius. unus

electorum. & duo sunt fructus reprobo-
rum. quia & omnia quae inimicus
seminat flammis obnoxia sunt. & quod
est grauius. plurima ex his quae bonus
sator iacit. aut auolatilibus rapta. aut
sole arefacta. aut spinis suffocata. aut
ceste in paleas uersa depereunt. solum
autem de terra bona creatum. & pa-
tencia digna probatum triticum
electorum. caelestis uitae recondetur
in horreum. Quomodo iuxta aliam
parabolam. non solum pisces qui
apostolicae fidei rēcia declinant.
inimicis peccatorum obscuro resident
in undis. Uerum multi ad litus usque
discrētionis extremae. inter bonos
adtracti. Tunc ob sua nequitiae
noxam. exteriores mitti merentur
in tenebras. Ignem autem gehennae.
bisaria ratione inextinguibilem uocat.
Id est quia neque ille perpetuo possit ex-
tingui. Neque eos quos cruciat. unquam
extincturus. sed in mostali ^{ut ita} dixerim sic
moste plecturus. Ad distinctionem uidelicet
illius sacratissimi ignis. quo electos xpi
baptizandos esse praemisit. De quo
& psalmista igne nos examinasti ait.
sicut ^{igne} examinatur argentum. & paulo post.

&
 non hesimus in aeternu. sed transiui
 mus inquit per ignem & aquam.
 & induxisti nos in refrigerium.
 Introibo in domu tuam in holocaustis.
 Id est de uultis pressurarū angoribus.
 In gratiarum actione. regni tui

caelestis atria penetabo.
XII
X HERODES AUTEM TETRARCHA
 cum corripere tur ab illo
 de herodiade uxore fratris
 sui. et de omnibus malis quae
 fecit herodes. adiecit et hoc
 supra omnia. et inclusit
 iohannem in carcerem.

Plenus haec a mattheo comme
 morantur & marco. Johannem
 uidelicet herodiadis insidiis non
 modo uinculatum. sed & iam capite
 caesum. quod non his diebus. sed
 iuxta euangelium iohannis. post
 aliquot adno signa patrata eiusq;
 iam baptisma diffamatu. sciendu est
 esse gestum. Uerū ab hoc euange
 lista. propter exaggerendam herodis
 malitiam. praecipuando commemo
 ratum. Quicum ad praedicationem
 iohannis. imperitum uulgus conflu
 eret. milites crederent. publicani

paeniterent. Totus in commune
 populus baptisma suscipere.
 Ipse. e contrario illum. non solu
 contemnere. sed & occidere non
 dubitavit. Altioris autē ratione
 misterii. quia iohannes euangelista
 de diuinitate xpi. tres autē alii de
 eius humanitate ministerium susce
 pere scribendi. Baptista uero
 iohannis. legis ueteris quae prae
 cursor est gratiae tripum tenet.
 Pulchre iohannes euangelista.
 praedicante adhuc & baptizante
 dñi praecursore. Ipsum dñm plures
 discipulos facere & baptizare tes
 tatur. Mystice docens. eum prius
 quā in carne nasceretur. aeternū
 per saecula dñm. & fidelium per legē
 doctorem fuisse populorū. Pul
 chre & euangelistae alii. post
 traditum carceri iohannem. do
 minice praedicationis exordiu
 sumunt. Quorum officiu erat.
 post corruptam a iudaeis legē.
 & quasi tenebris carceris. ignoran
 tia caeca se uaq; traditione foe
 data dñi in carne apparentis.
 ac per carnem operantis. quasi

aduenientis in galilea. caelestem
pandere doctrinam

FACTUM EST AUTEM CUM
BAPTIZARETUR OMNIS POPU-
LUS. ET IHU BAPTIZATO. ET
ORANTE APERTUM EST CAELUM.

Baptizatus est dñs. non ipse
aquis mundari. sed ipsas mun-
dare cupiens aquas. quae ablu-
tae per carnem eius. peccati
utique nesciam. baptismi ⁱⁿ ^{uis}
Induerent. & quod tam innume-
ra sub lege baptismata non po-
terant. contra preuaricationis
malum. uim regeneratiue scifi-
cationis conciperent. Unde bene
cum baptizatum diceret omne
populum. nihil magni addidit.

1 Ihu autem baptizato & orante
1 apertum est inquit caelum.
Quia dum corporis humilitate
dñs undas iordanis subit
diuinitatis suae potentia caeli
nobis ianuam pandit. Dum que
caro innoxia frigentibus tangi-
tur aquis. opposita quondam
noxius romphæa restinguitur ignea.
Quid enim. numquid ei tunc caelum

apertum est. Cuius oculi. caelorum
interiora cernebant. sed uisus ibi
baptismatis ostenditur. De quo quisq;
cum egreditur. regni caelestis ei-
lanua declaratur. Sicut & illud.
quod ihu cuius omnia quae patris
sunt. baptizatus orasse memoratur.
Ad nos informandos actum non dubitatur.
Quibus post lauacrum baptismatis.
ut aula caeli pandatur. Non otiose
uiuendum. sed ieiunius. praecibus. atque
elemosinis est insistendum. Quia & si
peccata sunt omnia in baptismo laxata
non adhuc ^{tambi} ^{est} carnis fragilitas
solidata. Nam quasi transitu mari
rubro. necatos quidem gratulamur
aegyptios. sed in deserto mundanae
conuersationis. hostes occurrunt
Alii qui duce & cooperatrice xpi
gratia. nostro sudore uincantur.
donec promissam uitae aeternae
perueniamus ad patriam.

ET DESCENDIT SPUS SCS CORPORALI
SPECIE. SICUT COLUMBA IN IPSUM.

Bene corporali specie. quia in
natura diuinitatis a mortalibus
uideri non potuit. bene sicut co-
lumba quia disciplinae effugit &

fictum. Nec habitavit in corpore
 subdito peccatis; & qui ad exem-
 plum simonis in felle amaritudinis.
 & iniquitatis obligatione perdu-
 rant. Postem in eo partemq; habere
 nullatenus possunt. Unde cum mun-
 di crimina quondam in figura
 baptismi diluuium purgarentur
 non corui sed columbae ore dela-
 tus oliuae ramus pacem saeculo
 redditam nuntiauit; misterice docens.
 solus eis qui in cordis simplicitate
 baptizati sunt. u. unctionem sci sps
 ad futuram. Nemo enim putet
 dnm. post baptismum primum sps
 sci gratia per unctum. aut ali-
 quem diuinae naturae per tem-
 pora gessisse profectum. sed nouerit
 potius a primo conceptus humani
 tempore. quem uerum hominem. eum
 dem & dnm existere uerum. Aduen-
 tu autem columbae demonstrat
 quod in corpore eius id est ecclesia.
 praecipue baptizati accipiunt spm scm.)
ET TU OX DE CAELO FACTA EST.
TU ES FILIUS MEUS DILECTUS.
IN TE CONPLACUIT MIHI;
 Merito iohannes inter natos.

mulierum nulli secundus est.
 cui se baptizandum credit xps.
 secundum inuisibilis exhibet
 sps suum de caelo filium commen-
 dat pater; Neque enim ipsi fi-
 lio quod optime nouerat. sed uel
 iohanni uel ceteris qui aderant
 quod nos sent iudicabatur; Unde
 notandum quod idem iohannes
 quae tenus uirum se fostiorem.
 & xpm euangelizabat. Exinde
 lam uel descensione sps. uel patris
 ad testatione praemonitus. aper-
 te di filium praedicauerit. hic
 est inquit de quo dixi. post me
 uenit uir qui ante me factus est.
 quia prior me erat. & ego nescieba
 eum; Itemq; de columba. & ego uidi
 & testimonium perhibui. quia
 hic filius di; itaq; misterium
 trinitatis in baptismo saluatoris
 ostenditur. Ut & nos in eius nomine
 baptizandos esse doceatur; Quod
 autem dicit. in te conplacuit mihi.
 tale est. ac si dicat. In te placitum
 meum constitui. hoc est per te
 gerere quod mihi placet; Quod
 uero secundum mattheum dicitur.

In quo mihi conplacuit. ita ex
ponitur. quod omnis qui p̄aeni
tendo corrigit aliqua quae
fecit. eo ipso quo p̄aenit & se
sibi displicuisse indicat. qui men
dat quod fecit; & quia omni po
tens pater. sicut intellegi ab
hominib; poterat. humano modo
locutus est de peccatorib; dicens.
P̄aenit & me fecisse hominem
super terram. quasi sibi & ipsi ^{duo}
displicuit in peccatorib; quos ^{den}
creauit. In solo autem sibi uni ^{nif}
genito dño nostro ih̄u xp̄o
complacuit. Quia hunc inter
homines hominem creasse non
p̄aenit. In quo peccatum
nullum omnino inuenit. sicut

de illo per psalmistam dicitur.
luxit dñs & non p̄aenit eum.
tues sacerdos in aeternum.

XIII
ET IPSE IHS ERAT INCIPI
ENS QUASI ANNORUM
TRIGINTA UT PUTABATUR
FILIIUS IOSEPH;

Ihs annorum triginta bap
zabatur. & tunc demum incipit
signa facere & docere. legitimum

uidelicet & maturum tempus
ostendens aetatis his. qui omnem
aetatem. uel ad sacerdotium. uel
ad docendum. putant oportunam;
Qui & iam ut supra lectum est. anno
duodecimo aetatis suae. in medio
doctorum sedens in templo. non
docens sed interrogans uoluit
inueniri. Ut enim non auderent
homines. in infirma aetate praedi
care. Ille duodecennis interrogat
homines in terra. qui per diuinitatem
suam. semper angelos docet in caelo;
Nec contra haec mouere quempiam
debet. quod hieremias atque daniel
prophetae sp̄m pueri perceperunt.
quia miracula in exemplo opera
tionis non sunt trahenda;

Omnipotens enim dñs. & linguas
infantium facit disertas. Et ex ore
infantium & lactantium perficit
laudem; sed aliud est. quod nos
doctrinae usui dicimus. aliud quod
de munculo scimus; Potest autem
tricennalis baptizati saluatoris
aetatis. & iam nostri baptismatis
intimare misterium. Propter
fidem scilicet sc̄ae trinitatis. &

^{tricen}
^{nalis}

operationem decalogi legalis. qui
 nimirum decalogus. reuelata
 fidei gratia. quo sublimius intelle
 gitur. eo & deuotius implentur; quasi
 enim quoddam sacrosanctum triennium
 tempus baptizandos habere docuit
 quia ite docet omnes gentes.
 baptizantes eos in nomine patris
 & filii & sps sc̄i; quasi hoc idem
 triennium. per decem multiplicari
 praecepit. cum subiunxit; docen
 tes eos seruare omnia quaecumq;
 mandauit uobis; in cuius & iam figura.
 mare aeneum. in quo sacerdotes
 templū intraturi lauabantur. &
 xxx. cubitorum funiculo circumiri
 exterius. & intus tria milia me
 tres capere potuisse narratur.
 Quia corde creditur ad iustitiam.
 ore autē confessio fit ad salutem.
 Cui sensui suffragatur. quod apos
 toli. percepta sc̄i sps gratia. primo
 animarum tria milia baptizant;
 & quia maris aenei mentio incidit.
 libet & incertis quomodo baptismi
 regulae congruat inquirere;
 Labio inquit usque ad labium
 cubitorum decem; Quia non terrena

nos sollicitudine coangustari.
 sed caelestis denarii oportet ex
 peccatione dilatari; Labium eius.
 quasi labium calicis. uel folium
 repandi lili; quorum uno.
 poculum dominicae passionis.
 Altera patefacta resurrectionis
 eius claritas exprimitur;
 Nam quod ait apostolus. qui
 cumq; baptizati sumus in xpo
 ihu. in morte ipsius baptizati su
 mus. Ad labium calicis pestinat;
 quod uero subiungit. ut quomodo
 surrexit xps a mortuis per
 gloriam patris. ita & nos in no
 uitate uitae ambulemus. ad
 florem repandi lili respicit;
 grossitudo eius trium unciarum.
 ut omne baptizatorū robur
 fidei. spei. caritatisque perfectio
 ne solidetur; quinque cubitos
 habebat altitudinis.

quia quicquid uisu.
 auditu. gustu. olfactu uel tactu
 delinquitur. totum unda rege
 nationis abluitur; Boues
 qui portant. singulas caeli plagas
 terni aspiciunt. ut infide

sc̄ae trinitatis. orbis baptizetur
uniuersus; stabat autem in
latere dextero atrii sacerdotū
contra orientem ad meridiem.
Quia flante noui testamenti
gratia. datum est per eum.
qui uisitauit nos oriens ex alto,
Sed & innumeris scripturae.
sc̄ae locis. tricennarius numerus
xpi. & ecclesiae sacramentis
aptatus inuenitur; Nam &
Ioseph qui in figuram resurrex-
tionis nouiq; testamenti. octo
ginta annis aegyptios a fame
defendit. Tricennarius abluitis
erga iustuli sordib; regni guber-
nacula suscepit; & dauid ea-
dem aetate. regnum quod
septuagenarius hoc est perpe-
tua quiete dignus complevit
inchoauit; & ezechiel tri-
ginta annorum. a pestis sibi
caelis prophetae dona prome-
ruit; & quia per fidem & aduer-
sa longa numiter ferri. & subli-
miter debent praemia sperari.
Et arcae uel templi altitudo. &
tabernaculi longitudo xxx cubitis

N mensuratur; Ut putabatur inquit
filius Ioseph; Hoc uerbum propter
illos posuit. quae cum ex Ioseph sicut
alii homines generantur rebantur
esse progenerum; Unde si quem mouet
cū maria de spūscō genuerit xpm.
Et Ioseph illius non uere sed putatiue
pater appellatur. Cur non mariae
potiusquam Ioseph. quae nihil ad eū
pestinere uidebatur generatio
describatur. Sciatis primum non
esse consuetudinis scripturarum.
ut mulierum in generationib; ordo
textatur; Deinde ex una tribu fuis-
se Ioseph & mariam. Unde & lege
eam accipere cogebatur ut pro-
pinquam; & quod simul censentur
in bethleem. ut de una uidelicet ser-
pe generati. atq; ideo per generatio-
nē Ioseph. origo quoq; mariae
monstratur; Pulcherrime sane lu-
cas genealogiam xpi diciturus. ipsum
patrē praemisit loquentem. Tu es
filius meus dilectus. Ut eundē uerum
dī filium diuina adtestatione. quem
uerum hominis filiū. humanae suc-
cessionis ordine comprobaret;
Qui fuit heli.

53
QUI FUIT MATTHAT.
QUI FUIT LEUI; ETCETERA.
M ERITO mouet quomodo ioseph
duos patres ex diuersa pro auorū
stirpe uenientes. Unum quem lucas.
Alterum quem mattheus comme-
morat. habere potuerit; Dicit enim
mattheus; matthan autē genuit
iacob. iacob autem genuit ioseph
uirum mariae. sed huius nodum
quaestionis. africanus de consonantia
euangeliorum scribens. a pestis sine
soluit; Matthan inquit & matthat.
diuersis temporib; de una eademq;
uxore estha nomine. singulos filios
procrearunt; Quia matthan qui
per salomonem descendit. uxorem
eam primus acceperat. & relicto
uno filio iacob nomine defunctus
est; post cuius obitum. quoniam lex
iudaeam alii uiro non uideat nubere.
Matthat qui per nathan genus ducit.
Cum esset ex eadem tribu. sed non
ex eodem genere. relictam matthe
accepit uxorem. ex qua & ipse ac-
cepit filium nomine heli. per quod
ex diuerso patrum genere efficiun-
tur iacob & heli uterini fratres;

Quorum alter id est iacob.
fratris heli sine liberis defuncti.
uxorem ex mandato legis acci-
piens. genuit ioseph. Natura quidē
germinis suum filium. propter
quod & scribitur. Iacob autem
genuit ioseph. secundū uero legis
praeceptū heli efficitur filius.
Cuius iacob quia frater erat.
uxorem ad suscitandū fratri
semen acceperat; & per hoc rata
inuenitur atque integra genera-
tio. & ea quam mattheus enumerat
dicens. Iacob autem genuit ioseph.
Et ea quam lucas competentī
observatione designat dicens;
Qui putabatur esse filius ioseph.
qui fuit heli; Qui & ipse subso-
nante eadem distinctione. heli
esse filium putabatur. qui fuerat
matthat. Quia legalem hanc
successionem. quae uelut adop-
tionem quadam erga defunctos
constat. magis quā germinis ueri-
tatem competentī satis per hoc
designauit indicio; Observans
euangelista. ne omnino in huiusce-
modi successiomb; genuisse

aliquem nominare & per quod
digna distinctione non descendens.
sed ascendens usque ad adam. &
ad ipsum usque peruenit dñm;
Haec autē non nobis ad subitū
repesta. aut absque ullis auctorib;
commentata sunt. sed ipsi haec
saluatoris nostri secundum car-
nem propinqui. seu studio tanti
seminis demonstrandi. seu docendi
quae secundum ueritatē gesta
sunt tradiderunt; Haec afri-
canus his ipsis syllabis profest.
Excepto quod pro matthat.
posuit melchi. Quia fostasse
uel codex illius sic habuit.
uel in historia in qua haec de-
dicerat. eundem matthat inue-
nit esse dionimum; Quia ergo
mattheus regalem. Lucas
sacerdotalem dñi personam
suscepere taxandam. Unde
& in quadriga cherubim. hunc
leo fostissimus bestiarum. illū
utulus sacerdotum uidelicet
hostia designat. Tandem uter-
q; sui operis intentionem. in
genēlogia quoque saluatoris.

texenda seruaui; acute nan. que
animaduertum est. mattheum qui
regiam in xpō instituerat insinuare
personam. excepto ipso xpō. quadre-
ginta homines in generationum
serie nominasse; Numerus autem
iste. illud tempus significat. quod
in hoc saeculo & in hac terra. ^{com}gi nos
opostet a xpō. secundum disciplinam
laboriosam qua flagillat dñs. ut
scriptum est. omnē filiū quem recipit;
Neque enim quadreginta duae
quo faciunt ter quaterni & deni.
sed propter unum lechoniā bis
numeratum. quadreginta una gene-
rationes fiunt. si & ipsum xp̄m ad
numeremus. qui huic regendae uitae
nostre temporali atq; terrenaē.
tamquā numero quadregenario
regaliter praesidet; Nam quia nu-
merus iste laboriosi huius temporis
sacramentū est. quo sub disciplina
regis xp̄i. aduersus diabolu dimicamus.
& iam illud declarat. quod xl. dierū
ieiunium. hoc est humiliationē animae
consecrauit. & lex & prophēae per
moysen & helian qui quadragenis
dieb; ieiunauerunt. & euangelium

per ipsius dñi ieiunium; Quibus dieb;
 quadraginta & iam temptabatur
 a diabolo. quid aliud. quam per
 omne huius saeculi tempus temptatio
 nem nostram in carne sua quam de
 nostrae mortalitate adsumere digna
 tus est praefigurans; Idcirco autem
 iste numerus. hanc temporalem uitam
 terrenamq; significat. Quia & tem
 pora annorum quadripestatis uicib;
 currunt. & mundus ipse quattuor
 partib; terminatur; Quadraginta
 autem. quater habent decem; porro
 ipsa decem. ab uno usque ad quattuor
 progrediente numero consummantur;
 Ad istam itaq; mortalitatem nobis
 cum participandam. quia descenden
 te xpm uoluit significare mattheus.
 Ideo ipsas generationes ab abraham
 usq; ad ioseph. & usq; ad ipsius xpi
 natiuitate descendendo commemo
 rauit ab initio euangelii sui;
 Lucas autem non ab initio euangelii
 sui. sed ab baptismo. xpi generationes
 enarrat. Nec descendendo sed ascen
 dendo. tam quam sacerdotem in xpi
 andis peccatis magis assignans. Ubi eu
 uox de caelo declarauit. Ubi testimoniu

iohannes ipse perhibuit dicens.
) Ecce qui tollit peccata mundi.
 Ascendendo autem transit &
 ad abraham & peruenit ad dm.
 cui mandati & expiati reconcili
 amur; Merito & adoptionis
 originem ipse suscepit. quia
 per adoptionem efficimur
 filii di. credendo in filium di;
 per carnalem uero generatio
 nem. filius di potius filius homi
 nis factus est; satis autem de
 monstrauit. non se ideo dixisse
 se ioseph filium heli. quod de
 illo genitus. sed quod fuerit
 adoptatus. Cum & ipsum ad dm
 filium di dixit. Cum sit factus
 a do. sed per gratiam quam
 postea peccando amisit.
 Tam quam filius in paradiso
 constitutus sit. qua propter in
 generationib; matthei significa
 tur nostrorum susceptio pecca
 toru a dno xpo. In generationib;
 autem luciae. significatur. abolitio
 nostrorum peccatorum a dno xpo.
 Ideo eas ille descendens enarrat.
 iste ascendens; Quod enim dicit

N

) apostolus. Misit dñs filium suū
) in similitudine carnis peccati.
 Haec est susceptio peccatorū;
 quod autem addit. ut de pecca-
) to damnaret peccatum in car-
 ne. Haec est expiatio peccatorū;
 proinde mattheus ab ipso da-
 uido per salomonem descendit.
 In cuius matre ille peccauit;
 Lucas uero ad ipsum dauid
 per nathan ascendit. per cuius
 nominis prophētā. dñs peccatū
 illius expiauit.
 QUI FUIT INQUIT NATHAN.
 QUI FUIT DAUID.
 QUI FUIT IESSE.

Iste quoque numerus quem
 lucas exsequitur. certissime
 prorsus abolitionem indicat
 peccatorum. de quo suo loco
 uidebis; Nec mireris. si lucas
 ad dauid usq; ad xpm plures
 successiones. mattheus pauciores.

N 31
 Hoc est iste. XLIII. ille uiginti
 octo posuit. Cum per alias
 personas generationē fatearis
 esse decursam; Potest enim
 fieri. ut alii longaeuam

transegerint uitam. Alterius
 uero generationis iuri. immatura
 aetate decesserint. Cum uideamus
 complures senes cum suis nepotibus
 uiuere. alios uero uiros statim
 filius obire susceptis.
 QUI FUIT SELA.
 QUI FUIT CAINAN.
 QUI FUIT ARFAXAT.
 Nomen & generatio cainan. lux-
 ta hebraicam ueritatem. neque
 in genesi. neq; in uerbis dierum in-
 uenitur. sed arfaxat sela uel sale
 filium. nullo interposito genuisse
) perhibetur; sic enim habes; porro
) arfaxat uixit triginta annos. &
) genuit sale; Item que in paralipomenon.
) Arfaxat autem genuit sala. qui
) & ipse genuit heber; scito autem
 N beacum lucam hanc generationē
 de. LXX. ^{septuaginta} inter praeteritum editione
 sumpsisse. ubi scriptum est. quod
 arfaxat. ^{centu triginta quinq;} CXXXV. annorū genuerit
 cainan. & ipse cainan. cum. CXXX.
 fuerit annorum genuerit sela; sed
 quid horum sit uerius. aut si utrumq;
 uerum esse possit. dñs nouerit.
 Nos simpliciter ammonemus

lectorem. tantam inter utrosque
 codices in serie temporū esse dis
 crepantiam. ut ad diluuiū usq; ad nati
 uitatem abrahæ. in hebraica uerita
 te. anni ^{ducenti nōgntē duo} CCXCII. In septuaginta inter
 pra&um translatione ^{si uero} septu
 aginta. vii. repperiantur esse com
 praebens. & quod quidam chrono
 graphi mediū horū incedentes. Ab
 lata tantum caman generatione.
 nec ceteris annis ad hebraeum exem
 plar emendatis. Non gentos quadra
 ginta duos annos eiusdē describant a&atis.
 QUI FUIT MATHUSALAE;
 QUI FUIT ENOCH.

Pulchræ generationum ordo. **N**
 a baptizato dī filio. usque ad dōm
 patrem ascendens. septuagesimo
 gradu enoch habet. qui dilata mor
 te translatus est in paradysum. ut
 significet eos qui in gratiam adop
 tionis filiorum. ex aqua & spū scō.
 regenerantur. Interim post absolu
 tionem corporis. a&ernam suscipiendos
 in requiem septuagenarius quippe
 numerus. propter septimam sabbatj.
 ad requiem eorum significandam.
 qui uiuante xpī gratia decalogum

sedul legis impleuerint. aptissi
 me congruit. & in tempore re
 surrectionis. inde mutabili dī
 sapientiae contemplandae.
 per saecula monstr& esse lungendos.
 QUI FUIT SETH.
 QUI FUIT ADAM.
 QUI FUIT Dī.

Quia xpī aliqua iniquitas
 quinulla habuit. non est utiq;
 coniuincta iniquitatib; hominū
 quas in sua carne suscepit. Ideo
 numerus pener mattheum. ex
 cepto xpō est quadragenarius;
 quia uero iustitiae suae patrisq;
 nos expiatis ab omni peccato
 purgatos coniungit. ut fiat
 quod ait apostolus. quia autem
 adher& dño unus spū est. Ideo
 in eo numero qui est pener lu
 cā. & ipse xpī a quo incipit enu
 meratio. & dī ad quem peruenit
 connumerantur. & fit numerus.
 septuaginta septē.
 Lxx. vii. quo significatur om
 num prorsus remissio & abolitio
 peccatorum. Nam & huius
 numeri mentionē dñs fecit.

Cum eum p&rus de dimittendis

peccatis fratris interrogas suū
ſc̄; aut enim. non ſolum ſepties
ſed ſeptuagies ſepties eſſe dimit-
tendum; unde recte creditur.
commemoratione huius numeri.
omnia peccata luſſiſſe dimitta.
Nec temere dñs & fruſtra ſep-
tua geſiſſima & ſeptima genera-
tione uenit aboliturus omnia
peccata. Niſi quia in illo nume-
ro aliquid latet quod ad ſigni-
ficationē peſtinet omnium
peccatorum; Hoc autem in
un. denario numero. & ſepte-
nario conſiderandum eſt. qui
numeri per ſe multiplicati ad
tantum perueniunt Nam
undecies ſepteni. uel ſepties
undeni. Lxx. vii. fiunt. Undeci
autem transgreſſionem dena-
ri ſignificant; At ſi in denario.
perfectio beatitudinis ſignifica-
tur; Unde eſt & iam illud.
quod omnes con ducti ad uineā.
Denario remunerantur; quod
fit. cum ſeptenaria creatura.
trinitati creatoris adiungitur.
Manifestum eſt. quod trans

greſſio denari. peccatū ſignificat.
per ſuperbiam plus aliquid habere
cupientis. & integritatē perfectionemq;
amittentis; Hoc autem ſepties prop-
terea ducitur. ut motu hominis
facta ſignificetur illa transgreſſio.
Ternario enim numero. Incorporea
pars hominis ſignificatur; Unde
eſt. quod ex toto corde. & tota
anima ex toto mente diligere lubet
mur dñm; Quaternario uero. corpus.
multis enim modis. quadripeſtita
Inuenitur natura corporis.
Ex his ergo coniunctis homo conſtat.
Non abſurde ſeptenario numero
ſignificatur; Motus autem in nu-
meris non exprimitur. Cum dici-
mus. unum. duo. tria. quattuor. & cetera.
ſed cum dicimus. ſemel. bis. ter. quater.
quapropter ut dixi. non ſeptem
& undecim. ſed ſepties undecim
ſignificatur transgreſſio. quae
motu facta eſt hominis peccantis.
Hoc eſt perfectionis ſuae ſtabilitatē
transgredientis. cupiditate amplius
aliquid habendi; Conuenienter
igitur undenario ſepties multiplicato.
ad numerū ſeptuageſimū & ſeptimū.

cuncta peccata perueniunt. In
 quo numero & iam fit plena remis-
 sio peccatorum. Expiante nos
 carne sacerdotis nostri: a quo nunc
 iste numerus incipit. & reconcili-
 ante nos dō ad quem nunc iste nu-
 merus peruenit. Per spm scm. qui
 columbae specie in hoc baptismo.
 ubi numerus iste commemoratur
 apparuit. Verum praemis sae supe-
 rius expositioni. si quis resultare
 uoluerit. dicendo mattheum non
 quadraginta unam. sed quadragin-
 ta duas generationes posuisse. quia
 iuxta fidem paralipomenon. lecho-
 nias pro duab; personis. patre scilicet
 & filio debeat computari. Intelle-
 gat eundem nihilominus numerū
 praesens ecclesiae tempus. quod nō
 cooperante in spem futuri sabbati.
 laborat intimare; septies enim sem.
 quadraginta duo faciunt; & sex
 quidem ad opera. septem uero
 ad requiem significandam pertine-
 re rarus quid dubitabit. Unde bene
 populus dē terra aegypti saluatus.
 XL. quidē annos moratur in deserto.
 sed quia sub spe intrandi in requiem

sedulus exercetur. septies sena.
 id est quadraginta duo. uiae
 astissime castrametatur. quorū
 ultimo. dum iesum ducem suscipit.
 mox aperto iordane. promissas
 olim sedes deuictis hostib; adit;
 Sicut & dñs ihs. quadragesima
 secunda generatione. ex quo
 mundus. caecitatis praece tenebras.
 abraham credente discussit.

Adueniens in carne. baptismi
 nobis lauacro caeli ianuam pandit;
 & ipsi perfecto uisutum cursu.
 In quo quod non uidemus spe-
 rantes. per patientiam expec-
 tamus. sub eiusdem ut dictū est
 numeri sacramento. post sic-
 catum xpo duce iordani flui-
 um. promissa patriae caeles-
 tis perueniemus ad regna; qui
 quoniam ipso quod tricennari-
 us inchoauit baptismo. totius sit
 ecclesiae sordes expiaturus. eo-
 rundem quoq; numerorū mystica
 cognatio declarat. quia uidelicet
 triginta aequalib; suis partibus
 computata. pariunt amplius duode-
 cim. qui est patriarcharū & apostolorū

numerus & fiunt. XLII; habent
 enim partes. tricesimam unam.
 quintam decimam duo. Deci
 mam tria. sextam quinque.
 quintam sex. Testiam decem.
 dimidiam quindecim. quae
 simul iuncta. quadraginta duo
 consummat. Ubi mystice ut
 diximus innuitur. totam ecclesie
 perfectionem in xpi fide &
 gratia consistere. quae a pa
 triarchis primo agnita. apos
) toloru est latius uoce diffu
) mata. Nec esse nomen
) aliud sub caelo in quo oporteat
) nos saluos fieri. quomodo in
 quadraginta duobus nulla est.
 particula. quae non aequalibus
 tricennarij numeri continetur
 in partibus. Tricennarius ergo
 numerus. suis partibus quadra
 gesimum compl& & secundum.
 quia dñs ecclesiam sui baptis
) matis sacramentis. & nunc
 laborantem temporaliter
) munit. & finitis laboribus
 ad requiem a&ternaliter
) perducit.

xv
 xi Ihs autem plenus spu sco

REGRESSUS EST ABIORDANE. ET
 AGEBATUR IN SPIRITU IN DESER

TUM DIEBUS QUADRAGINTA

Haec baptizatio dño confestim
 facta mattheus marcusque desig
 nant. quorum unus descripto eius
 baptizate. mox ita subiunxit.

) Tunc ihs ductus est in desertum ab
) spu ut temptaretur a diabolo. Alter
) ita & statim spir expulit eum in de
) sertum. & erat ibi quadraginta diebus
 & xl noctibus. & temptabatur a satana.

Verum ne cui ueniret indubium.

a quo eum spu ductum siue expul

sum dicerent in desertum. Consultate

) lucas primo posuit. quia ihs plenus

) spu sco regressus est abiordane.

) Ac deinde intulit. & agebatur in

spu in desertum. nequid contra eum uide

) ite spir putaretur immundus. qui ple

nus spu sco quo uolebat gradi

endo quaeque uolebat agebat.

Nam & infra ubi manifeste

a diabolo assumptus siue statutus

) asseritur. Non eius inbecillitas

sed inimici superbia. qui uo

) luntatem saluatoris.

necessitatem putat. arguitur

Non ergo iustitiae spiritus mali. ihesus
agitur in desertum. sed uoluntate
sui spiritus boni. locum certaminis quo
aduersarium sternat de uictoria
certus ingreditur. Ubi nobis pariter
ordinem recte conuersandi prae
monstrat. ut post acceptam uide
licet in baptismo remissionem
peccatorum. spiritusque sancti gratiam.
astutus contra nouas antiqui hostis
insidias accingit. mente saeculum
deserere. & quasi manna deser
ti. sola aeternae uitae gaudia
dicamus esurire.

**LXXVI. ET NIHIL MANDUCAUIT
IN ILLIS DIEBUS. ET CON
SUMMATIS ILLIS ESURIT.**

Quadragesima leuniorum.
habet auctoritatem & in
ueteribus libris ex ieiunio morisi
& heliae. & ex euangelio. quia
totidem diebus dominus ieiunauit.

Demonstrans euangelium non dissen
tate a lege & prophetis. in persona
quippe morisi lex in persona heliae
prophetiae accipiuntur. inter quos
in monte gloriosus apparuit. ut

euidentius emerit & quod de illo
dicit apostolus. testimonium habens
a lege & prophetis. in qua autem
parte anni congruentius obseruatio
quadragesimae constitueretur.
nisi confinis atque contigua domi
nicae passionis. quia in ea signifi
catur haec uita laboriosa cui
opus est continentia. ut ab ipsius
mundi amicitia leunetur. Aliter
ieiunauit dominus. cum temptaretur
ante mortem. cibo adhuc indigens.

Manducauit autem & bibit. cum glo
rificaretur post resurrectionem
iam cibo non indigens. hic enim
ostendebat in se nostrum laborem.
Illic autem in nobis suam consola
tionem. quadragenis diebus. utrumque
definiens. Quo numero quadra
gesime. huius saeculi significare
uidetur excursus. In his qui uocantur
per gratiam ad eum qui non uenit
legem soluere sed adimplere.
Decem namque praecepta sunt
legis. iam gratia christi diffusa
per mundum. & quadripartitus
est mundus. & decem quadripli
cata. quadreginta faciunt.

1 Qm̄ qui redempti sunt a dño dere-
2 gionib; congregauit eos. Ab ori-
3 ente. & occidente. & aquilone.
4 & mari; Jeunans itaq; .xL. dieb;
ante moſtem carnis. uelut clama-
bat. Abſtine uos a deſideriis huius
ſaeculi; Manducans autem & bibens
xL. dieb; poſt reſurrectionem carnis.
1 uelut clamabat Ecce ego uobiscū
2 ſum uſq; ad conſummationē ſaeculi;
Jeunium quippe in tribulatione ē
ceſtaminiſ. qm̄ qui in agone eſt.
1 ab omnibus abſtinens eſt. Cibis
autem in ſpe pacis. quae perfecta
non erit. niſi cum corpus noſtrum
cuius expectamus redemptionem.
Induerit immortalitatem. quod
non dum adipiſcendo gloria mur.
ſed ſperando iam paſcitur;
Utrumque apoſtolus ſimul noſ
agere oſtendit dicens. ſpe gau-
dentes. in tribulatione patientes;
tamquam illud eſſet in cibo. hoc
in ieiunio; ſimul enim cum uiam dñi
carpimus. & a uanitate praefentis
ſaeculi ieiunamus. & futuri promiſ-
ſione reficimur. hic non apponentes
cōr. illic paſcentes ſurſum cōr;

Quod autem dñs conſummatis ieiu-
ni diebus eſuruit. Cum de moſe
uel helia ieiunantib; nihil tale ſit
ſcriptum. Ideo factum eſt. ne ab eo
temptando pauens hoſtis auſugeret.
quem cum tot ſignis caeleſtibus
praeconatum. & iam uiris ex-
cellentiſſimis in abſtinendo uideret
aequatum; eſuruit enim humilis
dñs homo. ne inimico innotescat
ſublimis homo dñs

DIXIT AUTEM ILLI DIABOLUS.
SIPILIUS DIES. DIC LAPIDI
HUIC UT PANIS FIAT.

9 Antiquus hoſtis. redemptorem hu-
mani generis debellatorem ſuum.
inmundum ueniſſe cognouit. Unde
& per obſeſſum hominem dixit.

1 Quid nobis & tibi fili dñi. ueniſti huc
2 ante tempus torquere noſ; quia
men prius cum hunc paſſibilem cer-
neret. Cum poſſe mortalia perpetui
humanitatis uideret. Omne quod de
eius diuinitate ſuſpicatus eſt. ei faſtu
ſuae ſuperbiae indubium uenit.

Nihil quippe niſi ſuperbum ſapiens.
dum eſſe hunc humilem conſpicit.
dñm eſſe dubitauit. Unde & ad

temptationum se argumenta con-
 uertat; sed non sicut nos qui puri homi-
 nes sumus in irruente saepe temptatio-
 ne concutimur. Ita redemptoris
 nostri anima temptationis est neces-
 sitate turbata; hostis namque
 noster. & si in excelsum montem eum
 permissus assumpsit. sedaturum
 se regna mundi perhibuit. si quasi
 in panem uestendos lapides ostendit.

Mentem tamen mediatoris dei &
 hominum. temptatione quassare
 non ualuit. Sic enim dignatus est
 haec exterius cuncta suscipere. ut
 tamen eius mens interius diuinitati
 suae inherens. inconcussa permaneret;

Qui & si quando turbatus spiritu in fre-
 muis se dicitur. Ipse diuinitus dispone-
 bat. quantum ipse humanitas
 turbaretur.

ET RESPONDIT AD ILLUM IHS.
 SCRIPTUM EST. QUIA
 NON IN PANE SOLO UIUIT HOMO.

SED IN OMNI UERBO DEI.
 Ideo sic respondit dominus. quia pro-
 positum ei erat humilitate diabolum
 uincere non potentia; simulque ani-
 ma uestendum. quod nisi leuare

coepisset dominus. Temptandi occasio
 non fuisset diabolo; secundum illud.
 filius accedens ad seruitum dei.
 praepara animam tuam ad tempta-
 tionem; sed & ipsa responsio salua-
 toris. hominem fuisse indicat
 qui temptatus est. Non in pane
 solo uiuit homo. sed in omni uerbo
 dei; si quis ergo non uescitur uerbo
 dei. iste non uiuit.

Aliter hostis noster adhuc in
 hac uita nos positos. quantomagis
 nos sibi rebellare conspicit.
 Tanto amplius expugnare contendit;
 eos enim pulsare negligit. quos
 quod iure possidere se sentit;

Contra nos uero eo uehementius
 incitatur. quo ex corde nostro
 quasi exiure propriae habitationis
 expellitur; hoc enim in se ipso
 dominus sub quadam dispensatione
 figurauit. qui diabolum non nisi
 post baptismum se temptare permisit.
 Ut signum nobis quoddam futu-
 rae conuersationis innueret.
 quod membra eius. postquam ad
 deum proficerent. Tunc acriores

temptationum insidias tolerarent;

ET DUXIT ILLUM DIABOLUS.
ET OSTENDIT ILLI OMNIA
REGNA ORBIS TERRAE IN
MOMENTO TEMPORIS.

Cum ductus a diabolo dñs homo
narratur. mens refugit huma
na. hoc audire aures expaues
cunt. Cui tamen non esse in
credibilia ista cognoscimus. si
in illo & alia facta pensamus.

Certe iniquorum omnium diabo
lus caput est. & huius capitis
membra sunt omnes iniqui.

Quid ergo mirum si se permisit
a illo in montem duci. qui se
petulit & iam a membris illius
crucifigi. Non est ergo indignū
redemptori nostro quod tempta
ri uoluit qui uenerat occidi.

Iustum quippe erat. ut sic tempta
tiones nostras suis temptationibus
uinceret. sicut moxtem nostram
uenerat sua morte superare.

Bene autem in momento tempo
ris saecularia & temporalia mon
strantur. Non enim tam conspec
tus celeritas indicatur. quam caduce
fragilitas potestatis exprimitur.

In momento enim cuncta illa
praebereunt. & saepe honor saeculi
abit antequam uenerit.

Quid enim saeculi potest esse
diuturnum. cum ipsa diuturna non
sint saecula.

ET AIT EI. TIBI DABO POTES
TATEM HANC UNIUEKSAM
ET GLORIAM ILLORUM. QUIA
MIBI TRADITA SUNT. ET CUI
UOLO DO ILLA. TU ERGO PRO
CIDENS SI ADORAUERIS CORAM
ME. ERUNT TUA OMNIA.

Arogans & superbus & iam hoc
de iactantia loquitur.

Non quod in toto mundo habeat
potestatem ut possit omnia regna
dare diabolo. cum sciamus pleros
que scōs uiros adō reges factos.
si inquit procidens adoraueris
coram me. Ergo qui adoraturus
est diabolum. ante corrui.

ET RESPONDENS IHS DIXIT
ILLI. SCRIPTUM EST DNM
DM TUUM ADORABIS. ET
ILLI SOLI SERUIES.

Dicens diabolus saluatori. si
procidens adoraueris me.

59
ECONTRARIO audit, quod ipse magis
adorare eum debeat dñm & dñm
suum; quaerit forte aliquis
quomodo conueniat quod hic
praecipitur dño soli seruiendum.
Apostoli uerbo qui dicit sed per
caritatem seruite inuicem; sed huic
facile graecae linguae ex scriptu
re translata est origo satisfacit
inqua seruitus duobus modis ac di
uersa significatione sol & appellari.
Dicitur enim latria dicitur & dulia.
sed dulia intellegitur seruitus
communis. hoc est siue dō siue homi
ni siue cui libet rerum naturae
exhibita aqua & iam seruus
id est idola graece nomen accipit.
Latria autem uocatur seruitus
illa quae soli diuinitatis cultui
debita. neq; ulli est participanda
creaturae. Unde & idolatrae
nuncupantur hi qui uota preces
& sacrificia quae unidō debu
erant idolis inpendunt. Iubemur
ergo per caritatem seruire in
uicem. quod est graecae duleum.
Iubemur unidō seruire quod est
graecae latrium. Unde dicitur

& illi soli seruiet quod est graece
latreusis. & iterum. Nos enim su
mus circumcisio spiritui dī seruietes.
quod est in greco latreuontes.

ET DUXIT ILLUM IN HIERUSALE
ET STATUIT EUM SUPER
PINNAM TEMPLI.

UT quem gula uel auaritia
superare non poterat. temptet
& uana gloria si forte illū uel
ipsa uictoriae suae iactantia
deicere queat.

ET DIXIT ILLI SI FILIUS Dī

ES. MITTE TĒ HINC DEORSUM;
In omnibus temptationib; hoc ait
diabolus. ut intellegat si filius dī
sit. sed dñs sic responsionem tem
perat ut eum relinquat ambiguū.
Mitte tē deorsum uox diaboli
quae semper omnes deorsum cadere
desiderat. mitte tē inquit per
suadere potest. praecipitare
non potest.

SCRIPTUM EST ENIM QUOD
ANGELISSUIS MANDAUIT
DE TĒ UT CONSERUENT TĒ.
ET QUI IN MANIBUS TĒ NE
FORTE OFFENDAS AD LAPIDEM

PEDEM TUUM

Hoc in nonagesimo psalmo legimus. Uerum ibi non de xpo sed uiro scō prophēta. Male ergo interpretatur scripturas diabolus. ceste si uere de saluatore scriptū nouerat debuerat & illud dicere quod in eodem psalmo contra se sequitur. Super aspidem & basiliscum ambulabis. & conculcabis leonem & draconem. De angelorum auxilio quasi ad infirmū loquitur. De sui conculcatione quasi tergiversator tacet.

ET RESPONDENS IHS AIT
ILLI DICTUM EST. NON TEMP
TABIS DNM DM TUUM

Falsas descripturis diaboli sagittas ueris scripturarum frangit dipeis. Et notandum quod necessaria testimonia deuteronomio tantum protulerit. Ut secundae legis sacramenta monstraret. Non temptabis inquit dnm dnm tuum. Suggestebatur enim tamquā homini ut signo aliquo exploraret ipse quantus esset. Id est quam multū apud dnm possit.

qđ uiuoso fit. cum fit. pestinē namq;

ad sanam doctrinam quando habet quod faciat homo non temptare dnm dnm suum. Neque enim & ipse saluator non poterat tueri discipulos suos. Quibus tamen ait. si uos persecuti fuerint in una ciuitate fugite in aliam. Cuius rei prior exemplum praebuit. Nam cum potestatem haberet ponendi animā suam. Nec eam poneret nisi cum uellet in aegyptum tamen infans postantibus parentibus fugit. & ad diem festum non euidenter sed latenter ascendit. Cum alias palam loqueretur iudaeis irascentibus & de inimicissimo animo audientibus nec

tamen ualentibus in eum mittere manus quia nondum uenerat horaeus. Qui ergo palam docendo & arguendo. & tamen inimicorum rabiem ualere in se aliquid non sinendo. di demonstrabat potestatem. Idem tamen fugiendo & latendo hominis instruebat infirmitatem. Ne dnm temptare audeat. quando habet quod faciat ut quod cauere oportet euadat.

ET CONSUMMATA OMNI
TEMPTATIONE DIABOLUS RE-
CESSIT AB ILLO USQUE AD TEMPUS.

Uides ipsum diabolum non esse in stu-
dio pestinacem. Cedere uerae
solere iustitiae. & si inuidere non
desinat, tamen instare formidat
quia frequentius refugit triumphari.

Audito itaque dei nomine recessit.
Inquit usque ad tempus. postea
enim non temptaturus. sed a peste
pugnaturus aduenit. Quamuis
saepe antiquus hostis. postquam
menti nostrae temptationum testa-
men influxerit. Ab ipso suo testa-
mine ad tempus recedit. Non ut
in laetae malitiae finem praebeat
sed ut corda quae per quietem secura
reddiderit. Repente rediens
facilius inopinatus. Inrumpat.

Notandum autem. quod tribus
solum temptatoris fraudibus. exposi-
tis. omnem temptationem dicit
esse consummatam. quia uidelicet
his omnium uiciorum origines
amplectuntur & fontes. iohanne
attestante. quia. quia omne
quod in mundo est. concupiscentia

carnis est & concupiscentia
oculorum. & superbia uitae. &
in euangelica parabola tribus
solum reprobis negotiis. ab aeternae
uitae dapibus excluduntur.

Primus inquit dixit. uilla memi
& necesse habeo exire & uidere
illam. & alter dixit. iuga bouum
emi quinque & eo probare illa.
& alius dixit. uxorem duxi ideo
non possum uenire. Uxor is quip-
pe appetitus sicut & gula ad con-
cupiscentiam carnis pestinat. Uillae
emptio. quae auaritia non carere
ad superbia uitae respicit. Proba-
tio quinque iugorum id est corpora-
lium rerum curiositas. quae est
uana gloria. ad concupiscentiam
refertur oculorum. Nam per ocu-
los maxime curiositas praeualet.

Et huius quidem dominus quasi hostior
facie ad faciem temptatur. Nos
uero. cum & ipsi percepto baptismatae
gratia spiritus heremum iustitiam
adimus. Cum ieiunium quadragesi-
male suscipimus. id est ab inlecebris
saecularibus toto uitae nostrae
tempore continere disponimus.

uel tacitis apprimur insidiis uel
aliquando & iam proximore
pulsamur. quicum blandiens dicit
Homo fofas es manduca & bibe
& similis mane uidentum est ne
nobi serpencis antiqui nescius
uenena pro pi n&. Dicendumq;
) non in pane solo uiuit homo sed
) in omni uerbo di. Uerum multi
concupiscentia carnis deuicta mox
auaritia pulsantur. & aliquoti
ens & iam superantur. adeo ut pro
oblatis muneribus diabolum
adorare non m&uant. Quorum
ubi plurimi continentiam laudat.
Maiores & iam personae honorant
dona tribuunt. Fit ut uolupta
tum uultores filargiria uincan
tur. & crescente per tempus in
sana diuites quosque quos per
apesta facinora daemone plenos
agnoscunt non modo non exsecron
tur & arguant sed & flexo cerui
ce adorent & suscipiant. Unde
dicit apostolus. Auaritiam simula
crorum esse seruitutem. Qui
si & hanc saluatoris exemplo
triumpharint. Dnm uidelicet

dñm suam adorando & pro
a&ernis gaudiis illi soli seruendo.
Aderit & aestia uanae gloriae
pestis. quae uiciorum praecedenti
uictores de suis uiribus ex
tollat. ut quasi in iustitum culmi
ne positos ulterius se iam cadere
non posse praesumant. Et hoc
plane curiosis oculis dñm temptare
est de suis quem pram meritis gloriae.
Contra hoc quod ipse fidem disci
pulis augens ait. cum per fece
ritis omnia quae praecepta sunt
uobis dicite. serui inuiles sumus
quae debuimus facere fecimus.
Quicum alibi praecipere & ne
iustitiam nostram coram
hominibus faciamus in eiusdem
definitione ieiunium tantum
elemosinam atque oratione
subiunxit. Triplici scilicet
hostis telo totidem arma
defensionis obponens. ut ieiunio
concupiscentia carnis.
Elemosinis auaritia prae
cibus lactantia pellatur meritorum.
Haec de principis euangelistae
dispensationis uno libello dixisse

sufficiat. Verum quae sequun-
tur gesta uel dicta saluatoris,
non solum nostrae quibus sed &
legentium commodo consulentes
ab alio magis intueamur exor-
dio. Nescio quo enim modo ut
augustinus ait ita libri termino
re fitur lectoris intentio.

sicut labor uiatoris hospicio.

**EXPOSITIONIS IN
LUCAM LIBER PRI-
MUS EXPLICIT**

**INCIPIT LIBER
SECUNDUS**

ECCLESIASTICA NARRAT
HISTORIA BEATISSIMU
IOHANNEM APOSTOLUM
USQUE ADULTIMUM PLENE
CITAE SUAE TEMPUS ABSQUE
ULLIUS SCRIPTURAE INDI-
CIUS EUANGELIUM PRAE-
DICASSE

Sed cum trium inquit euan-
geliorum & iam ad ipsam noti-
tia peruenisset. probasse quidem
dicitur fidem & ueritatem dicto-
rum. De esse tamen uidit
aliqua & ea maxime quae primo
praedicationis suae tempore
dn̄s gesserat. Certum est enim
quod in superioribus tribus
euangelistis haec uidentur sola
contineri. quae in eo gesta sunt
anno quo iohannes baptista uel
inclusus est in carcerem uel pun-
tus. Denique si obserues. statim
initialis narrationum. postea qua
refert mattheus de qua draginta
dierum ieiunio. & de temptatione
eius. continuo subiecit dicens

1. Audiens autem quia iohannes
2. baptista traditus est. secessit.